

Referanser: KM 06/14, KM 04/15, KR 34/18, KR 54.1/18

Arkivsak: 18/04162-474

Kirkeordning for Den norske kirke (KM)

Sammendrag

Kirkerådet sendte i september 2018 ut et forslag til en helhetlig kirkeordning som kan erstatte kirkeloven når denne oppheves. Kirkerådet la opp å gjøre bare få innholdsmessige endringer sammenlignet med kirkeloven. Forslaget har vært ute til bred høring og Kirkerådet har vurdert alle bestemmelsene på nytt i lys av alle innspill.

Kirkeordningen inneholder reguleringer av de samme forhold som dagens kirkelov gjør. I tillegg fremmes forslag om et grunnlagskapittel som har vært utarbeidet i et samarbeid mellom Kirkerådet og Bispemøtet.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å vedta slik kirkeordning:

Kapittel 1. Den norske kirkes grunnlag

§ 1. Den norske kirkes læregrunnlag

Den norske kirke er en evangelisk-luthersk folkekirke som bekjenner troen på den treenige Gud og evangeliet om frelse i Jesus Kristus slik det er gitt oss i Det gamle og Det nye testamente og uttrykt i den apostoliske, den nikenske og den athanasianske trosbekjennelse samt Den uforandrede augsburgske bekjennelse fra 1530 og Luthers lille katekisme.

§ 2. Den norske kirke som del av den verdensvide kirke

Den norske kirke er en del av den ene hellige, allmenne og apostoliske kirke og har forpliktet seg til å fremme kirkens synlige enhet i verden.

§ 3. Dåp og tjeneste

Ved dåpen til den treenige Guds navn blir mennesket knyttet til nåden i Jesus Kristus og innlemmet i den kristne kirke. Dåp er eneste forutsetning for å bli medlem i Den norske kirke. Alle døpte er kalt til å tro på Kristus, tjene Gud og medmennesker og ta del i kirkens liv.

§ 4. Den norske kirkes oppdrag

Den norske kirke skal forkynne evangeliet og forvalte sakramentene og ellers gjennom ordninger og praksis være en bekjennende, åpen, misjonerende og tjenende folkekirke.

Kirkens ordninger skal tjene dette oppdraget.

~~§ 5. Organisering av Den norske kirke~~

~~Den norske kirke er landsdekkende og lokalt forankret. Soknet er den grunnleggende enhet i Den norske kirke og kan ikke løses fra denne.~~

~~Menigheten er fellesskapet av dem som tilhører Den norske kirke og bør i soknet.~~

~~Hver menighet skal ha en ordnet prestedtjeneste og stå under biskopens tilsyn.~~

~~Styring og ledelse av Den norske kirke bygger på demokratiske prinsipper og skjer på alle nivåer i et samvirke mellom valgte representanter for og blant kirkens medlemmer og representanter for tjenesten med Ord og sakrament.~~

~~Alle kirkelige møter og råd skal utføre sitt arbeid i lojalitet mot Den norske kirkes læregrunnlag.~~

§ 6. De vigslede tjenestene og tjenestefellesskapet

~~Den norske kirke vigsler til prestedtjeneste, til tjeneste som diakon, kantor og kateket og til tilsynstjeneste som biskop. Disse tjenestene inngår i et samlet tjenestefellesskap med hverandre og med alle kirkens døpte medlemmer.]~~

~~[§§ 5 og 6 er foreslått tatt ut. Se begrunnelse, alternativ 1, kapittel 1 s. 22]~~

§ 7. Samisk kirkeliv

Samisk kirkeliv er en integrert og likeverdig del av Den norske kirke.

§ 8. Forholdet til den øvrige kirkeordning

Den norske kirkes ordninger og praksis skal være i samsvar med Den norske kirkes grunnlag.

Forslag til endringer i bestemmelsene i kapittel 1 må fremsettes på det første, andre eller tredje kirkemøtet etter et valg. Det første, andre eller tredje kirkemøtet etter neste valg tar stilling til forslaget. Et vedtak om endring krever tilslutning fra to tredjedeler av Kirkemøtets medlemmer. Før Kirkemøtet tar stilling til forslag til endringer i bestemmelsene, skal forslaget ha vært gjenstand for en forutgående behandling i Bispemøtet etter nærmere regler gitt av Kirkemøtet.

Kapittel 2. Kirkelig inndeling, kirkens organer, medlemskap, kirkelige registre og kirkelig stemmerett

§ 9. Kirkelig inndeling, navn på kirker og kirkelige enheter, særskilte menighetsformer

Soknet er den geografiske rammen om menigheten.

Hvert sokn hører til et prosti. Hvert prosti hører til et bispedømme.

Opprettelse av og navn på nye bispedømmer og andre endringer i grensene for bispedømmer fastsettes av Kirkemøtet. Andre endringer i den kirkelige inndeling samt navn på kirke, sokn og prosti fastsettes av bispedømmerådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet.

Kirkerådet treffer de bestemmelser som er nødvendige for gjennomføring av inndelingsendringer, og foretar samtidig de nødvendige lempninger i anvendelsen av kirkeordningen.

Særskilt ordning for kategorialmenigheter og valgmenigheter fastsettes av Kirkemøtet.

§ 10. Medlemskap og tilhørighet

Bare person som er bosatt i riket og norsk statsborger bosatt i utlandet, kan være medlem av Den norske kirke. Biskopen kan etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet bestemme at også andre personer kan være medlem av kirken.

Den som ikke tidligere er døpt, blir medlem gjennom dåp etter Den norske kirkes ritual.

Barn anses å høre inn under Den norske kirke fra fødselen dersom foreldrene er medlemmer.

Et barn registreres som tilhørig når foreldrene gir melding om det. Foreldrene må gi slik melding også når barnet anses å høre inn under Den norske kirke fra fødselen. Melding kan gis selv om bare en eller ingen av foreldrene er medlem av Den norske kirke. Når barnet har fylt 18 år uten å ha blitt medlem, faller tilhørigheten bort.

Kirkemøtet fastsetter nærmere regler om framgangsmåte for inn- og utmelding samt for registrering av tilhørighet i Den norske kirke.

Biskopen avgjør i tvilstilfelle om en person skal anses som medlem av Den norske kirke.

§ 11. Registrering i Den norske kirkes medlemsregister

I Den norske kirkes medlemsregister registreres i tillegg til medlemmer også personer som er tilhørig til kirken.

Opplysninger om døpte, konfirmerte, vigsler til ekteskap, jordfestelser ved prest i Den norske kirke samt inn- og utmeldinger skal også inntas i registeret.

§ 12. Medlemskap i kirken

Medlemskap i Den norske kirke er knyttet til det sokn medlemmet er bosatt i.

Biskopen kan etter søknad fra et medlem samtykke i at dette får sin tilknytning overført til et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i.

Medlemmer av Den norske kirke blir betjent i det soknet de er knyttet til og får likeledes tilbud om kirkens tjenester i gudstjenester og kirkelige handlinger.

§ 13. Stemmerett og valg

Hvert medlem av Den norske kirke som bor i eller er registrert i soknet og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 15 år, har kirkelig stemmerett.

Ingen kan ha stemmerett i mer enn ett sokn.

Kirkemøtet gir regler om kirkelig manntall og om innføring i dette.

Kapittel 3. Virksomheten i soknet. Soknets organer og deres oppgavefordeling m.m.

§ 14. Soknets organer

I hvert sokn skal det være et menighetsråd. I kommuner med flere sokn skal det i tillegg være et kirkelig fellesråd.

Menighetsrådet treffer avgjørelser og opptrer på vegne av soknet når det ikke er fastsatt i eller i medhold av kirkeordningen at myndigheten er lagt til kirkelig fellesråd eller annet organ. I kommuner med bare ett sokn utøver menighetsrådet de funksjoner som ellers ligger til kirkelig fellesråd. Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle hvilket organ som treffer avgjørelse og opptrer på vegne av soknet samt når den kommunale representanten skal tiltre menighetsrådet i henhold til § 14 annet ledd.

Menighetsråd innenfor en og samme kommune kan med bispedømmerådets godkjenning etablere et felles menighetsråd etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet. Det felles menighetsrådet overtar den myndigheten som i og i medhold av trossamfunnsloven og kirkeordningen er lagt til menighetsrådet.

I prosti hvor ikke alle sokn hører til samme kommune og i andre tilfeller der det ligger til rette for det, kan Kirkerådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet samtykke til etablering av kirkelig fellesråd som omfatter flere kommuner. I kommuner med særlig mange sokn kan Kirkerådet etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet også foreta andre tilpasninger av bestemmelsene om kirkelig fellesråd.

For å fremme hensiktsmessige organisasjonsformer og en hensiktsmessig oppgavefordeling i og mellom soknene kan Kirkerådet godkjenne forsøk som avviker fra kirkeordningens bestemmelser om organiseringen av soknets organer i kommuner med mer enn ett sokn, oppgavefordelingen mellom disse og deres

sammensetning. Kirkerådet kan gi nærmere retningslinjer for forsøk etter denne bestemmelse.

Ved endringer i kommunegrenser eller sammenslåing av kommuner gjelder bestemmelsene i inndelingslova om økonomisk oppgjør i kapittel V og gjennomføring i kapittel VI tilsvarende for kirkelig fellesråd så langt det passer. Bispedømmerådet utøver den myndighet som i inndelingslova er lagt til Fylkesmannen.

§ 15. Menighetsrådets sammensetning

Menighetsrådet består av soknepresten og – etter menighetsmøtets bestemmelse – fire, seks, åtte eller ti andre medlemmer som velges ved flertalls- eller forholdsvalg for fire år etter regler fastsatt av Kirkemøtet. For de valgte medlemmer velges samtidig minst fem varamedlemmer. Endring av tallet på de medlemmer som skal velges, må være vedtatt i menighetsmøtet før valget kunngjøres.

I kommuner med bare ett sokn kan kommunen velge ett medlem og ett varamedlem til menighetsrådet, som tiltrer rådet når dette behandler saker som i kommuner med flere sokn tilligger kirkelig fellesråd. Dette medlem kommer i tillegg til dem som velges etter første ledd.

Valgbar til menighetsråd og pliktig til å ta imot valg, er alle som har stemmerett ved valget og som vil ha fylt 18 år innen utgangen av valgåret, og som ikke er fritatt.

Retten til å kreve seg fritatt for valg til menighetsråd har den som avgir skriftlig erklæring om at vedkommende ikke ønsker å stille til valg på den aktuelle valglisten. Slik erklæring må settes frem innen den frist menighetsrådet setter, ellers tapes retten til å strykes fra listeforslaget. Den som unnlater å kreve seg fritatt fra å stå på liste, kan ikke nekte å motta valg.

Biskopen kan bestemme at en annen prest enn soknepresten skal være medlem av menighetsrådet. Biskopen bestemmer også hvordan prestene skal være varamedlemmer for hverandre.

Biskopen og prosten har rett til å ta del i menighetsrådsmøte, men uten stemmerett. Det samme gjelder soknepresten dersom vedkommende ikke er medlem av rådet. Menighetsrådet kan innkalle andre til å ta del i forhandlingene, men uten stemmerett.

§ 16. Uttreden av menighetsrådet i valgperioden

Den som taper valgbarheten til menighetsrådet i valgperioden, trer endelig ut av rådet. Hvis tap av valgbarhet skyldes registrert utflytting fra soknet for to år eller mindre, trer vedkommende ut av vervet for den tid utflyttingen varer.

Menighetsrådet kan etter søknad frita, for et kortere tidsrom eller resten av valgperioden, den som ikke uten uforholdsmessige vanskeligheter eller belastning kan skjøtte sine plikter i vervet.

Hvis det blir tatt ut siktelse eller tiltale mot et menighetsrådsmedlem for et straffbart forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, 170 bokstav b, 171 til 173, 208 til 211, 353, kapittel 27 eller 30, samt straffebud som nevnt i politiregisterloven § 39, og forholdet er knyttet til utøvelse av tjeneste eller et verv for menighetsråd eller kirkelig fellesråd, kan menighetsrådet vedta å suspendere vedkommende fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Hvis det dreier seg om forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154 eller straffebud nevnt i politiregisterloven § 39, gjelder ikke vilkåret om at forholdet skal være knyttet til utøvelse av verv eller tjeneste for menighetsrådet eller kirkelig fellesråd. Hvis et menighetsrådsmedlem dømmes for ett

eller flere av de nevnte straffbare forholdene, kan menighetsrådet selv vedta at vedkommende skal tre endelig ut av rådet.

Hvis medlemmer av menighetsrådet trer endelig ut, og de er valgt ved flertallsvalg, skal varamedlemmer tre inn i den nummerorden de er valgt. Hvis medlemmer av menighetsrådet trer endelig ut, og de er valgt ved forholdsvalg, skal varamedlemmer fra samme liste tre inn i deres sted i den nummerorden varamedlemmene er valgt.

§ 17. Formene for menighetsrådets virksomhet

Menighetsrådet kan gi lederen eller et arbeidsutvalg bestående av lederen og minst to av rådets øvrige medlemmer fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle ha vært avgjort av rådet. Avgjørelse som er truffet med hjemmel i slik fullmakt, skal refereres i første møte etter at avgjørelsen er truffet.

Nærmere regler om formene for menighetsrådets virksomhet gis av Kirkemøtet.

§ 18. Daglig leder av menighetsrådets virksomhet

Menighetsrådet kan bestemme at en av soknets tilsatte skal være daglig leder av virksomheten.

§ 19. Menighetsrådets oppgaver

Menighetsrådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet, særlig at Guds ord kan bli rikelig forkynt, syke og døende betjent med det, døpte gis trosopplæring, barn og unge samlet om gode formål og legemlig og åndelig nød avhjulpet.

Menighetsrådet har ansvar for at kirkelig undervisning, kirkemusikk og diakoni innarbeides og utvikles i soknet.

Menighetsrådet avgjør om det skal tas opp offer eller foretas innsamling i kirken og forvalter de midler som blir samlet inn, bevilget eller gitt som gave til kristelig virksomhet i soknet, med mindre annet er fastsatt. Regler om budsjettordning, regnskapsføring og revisjon gis av Kirkemøtet. Avgjørelse om opprettelse av stillinger skal godkjennes av kirkelig fellesråd.

Menighetsrådet medvirker ved tilsetting i kirkelige stillinger etter de regler som gjelder til enhver tid.

Menighetsrådet innbyr minst en gang i året de tilsatte i soknet til å ta del i rådets drøftinger om menighetsforholdene og de oppgaver som foreligger.

Menighetsrådet forbereder og gir innstilling til avgjørelse i alle saker som legges frem for menighetsmøtet, jf. § 20, eller som menighetsmøtet selv tar opp.

Menighetsrådet gir hvert år menighetsmøtet en orientering om det kristelige arbeidet i soknet.

Menighetsrådet skaffer til veie de opplysninger og gir de uttalelser som kirkelig myndighet ber om.

§ 20. Menighetsmøtet

Menighetsmøtet består av de stemmeberettigede i soknet. Bare de som møter frem personlig, kan stemme. Også biskopen, prosten og soknepresten kan ta del i møtet, men bare stemme om de ellers er stemmeberettiget i soknet.

Menighetsmøtet kalles sammen av menighetsrådet så ofte det er påkrevd eller finnes ønskelig eller når minst 20 av soknets stemmeberettigede krever det.

Nærmere regler om formene for menighetsmøtets virksomhet gis av Kirkemøtet.

§ 21. Menighetsmøtets oppgaver

Menighetsmøtet avgjør saker om innføring av gudstjenstlige bøker i kirken når Kirkemøtet har overlatt spørsmålet til menighetsmøtets avgjørelse. Menighetsmøtet avgjør også andre saker som etter nærmere bestemmelse av Kirkemøtet eller andre kirkelige organer blir overlatt til menighetsmøtets avgjørelse.

Før vedkommende myndighet treffer avgjørelse, skal menighetsmøtet gis anledning til å uttale seg om oppføring eller nedlegging av kirke og om deling, sammenslåing eller andre endringer i grensene for sokn.

For øvrig gir menighetsmøtet uttalelse når kirkelige myndigheter ber om det eller når menighetsmøtet av eget tiltak ønsker å uttale seg.

§ 22. Kirkelig fellesråds sammensetning

Kirkelig fellesråd består av:

- a) to menighetsrådsmedlemmer fra hvert menighetsråd i kommunen, valgt av det enkelte menighetsråd, og
- b) en prost eller annen prest oppnevnt av biskopen. Biskopen kan unnlate oppnevning dersom det er valgt inn en prest etter bokstav a.

I tillegg kan kommunen velge en representant.

Er det fem eller flere sokn i kommunen, velges bare ett menighetsrådsmedlem fra hvert menighetsråd.

Representantene velges sammen med et tilsvarende antall vararepresentanter for fire år.

Nærmere regler om valg av kirkelig fellesråd gis av Kirkemøtet.

Biskopen har rett til å ta del i fellesrådsmøte, men uten stemmerett. Fellesrådet kan innkalle andre til å ta del i forhandlingene, men uten stemmerett.

§ 23. Formene for kirkelig fellesråds virksomhet

Kirkelig fellesråd kan gi lederen eller et arbeidsutvalg bestående av lederen og minst to av rådets øvrige medlemmer fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle ha vært avgjort av rådet. Avgjørelse som er truffet med hjemmel i slik fullmakt, skal refereres i første møte etter at avgjørelsen er truffet.

Kirkelig fellesråd skal ha en daglig leder av virksomheten.

Nærmere regler om formene for kirkelig fellesråds virksomhet gis av Kirkemøtet.

§ 24. Kirkelig fellesråds oppgaver

Kirkelig fellesråd skal ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomhet i kommunen, fremme samarbeid mellom menighetsrådene og ivareta soknens interesser i forhold til kommunen.

Kirkelig fellesråd er ansvarlig for

- a) bygging, drift og vedlikehold av kirker,
- b) anlegg, drift og forvaltning av gravplasser,
- c) opprettelse og nedleggelse av stillinger som lønnes over fellesrådets budsjett,
- d) anskaffelse og drift av kirkekontor,
- e) administrativ hjelp for prostens virksomhet nasjonalt yter tilskudd til det,
- f) anskaffelse av lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring.

Kirkelig fellesråd foretar tilsetting av og har arbeidsgiveransvaret for alle tilsatte som lønnes over fellesrådets budsjett. Før tilsetting og fastsetting av instruks skal vedkommende menighetsråd gis anledning til å uttale seg. Kirkelig fellesråd kan bemyndige menighetsråd til å utøve tilsettingsmyndighet og andre arbeidsgiverfunksjoner for stilling hvor dette ellers ville ligge til fellesrådet. Kirkelig fellesråd kan også tildele utvalg som nevnt i § 47 første ledd myndighet til å foreta tilsetting og treffe avgjørelser i saker som gjelder forholdet mellom soknene eller soknet som arbeidsgiver og de tilsatte.

Kirkelig fellesråd forvalter inntekter og formue knyttet til kirke og kirkefond, tilskudd til kirkelig virksomhet fra kommunen eller kirkens virksomhet nasjonalt og midler menighetsråd stiller til fellesrådets disposisjon for å løse oppgaver i soknene. Regler om budsjettordning, regnskapsføring og revisjon gis av Kirkemøtet.

Kirkelig fellesråd utfører for øvrig de oppgaver som etter avtale blir overlatt det av det enkelte menighetsråd.

§ 25. Opptak av lån på soknets vegne

På soknets vegne kan det bare opptas lån når dette er godkjent av bispedømmerådet.

På soknets vegne er det ikke tillatt å garantere for andres økonomiske forpliktelser eller stille eiendeler til sikkerhet for andres gjeld.

Kirkelig fellesråd plikter å treffe vedtak om betalingsinnstilling når et sokn på grunn av vanskeligheter som ikke er helt forbigående, ikke kan betale forfalt gjeld. Melding om slikt vedtak skal straks sendes bispedømmerådet. Bispedømmerådet iverksetter de tiltak som anses nødvendig.

Kapittel 4. Kirker

§ 26. Definisjon av og eiendomsrett til kirke

Med kirke menes i dette kapittel soknekirke eller kapell som er godkjent av Kongen eller departementet, som er kirke fra gammelt av eller som etter kirkeordningens ikrafttredelse er godkjent som kirke av Kirkerådet.

Det skal være kirke i hvert sokn.

Kirkene er soknets eiendom, med mindre annet følger av særskilt rettsgrunnlag. Soknene i en kommune kan i fellesskap eie kirker.

§ 27. Forvaltning av kirkene og begrensning av rådighet

Forvaltningen av kirkene hører under kirkelig fellesråd, med mindre annet er bestemt av departementet før kirkeordningens ikrafttredelse eller deretter av Kirkerådet.

Kirker kan ikke avhendes, pantsettes eller påheftes bruksretter. Kirkerådet kan likevel samtykke i salg når særlige grunner tilsier det.

Formuesrettigheter som er knyttet til en kirke, kan ikke skilles fra den. Fast eiendom som ikke er nødvendig for kirken, kan likevel avhendes med samtykke av bispedømmerådet.

Menighetsrådet fører fortegnelse over inventar og utstyr i soknets kirker. Anskaffelse og avhendelse av kirkens inventar og utstyr skal godkjennes av biskopen.

§ 28. Kirkefond

Kapital som er knyttet til en kirke, samles i et kirkefond. Fondet forvaltes av kirkelig fellesråd. Kirkerådet kan gi nærmere regler om forvaltningen. Avkastningen skal benyttes til kirkens drift og vedlikehold. Med bispedømmerådets samtykke kan avkastningen benyttes til andre kirkelige formål i soknet eller i andre sokn i kommunen.

Fondets kapital kan med bispedømmerådets samtykke benyttes til kirkelige formål i soknet eller i andre sokn innen kommunen.

Reglene i første og annet ledd gjelder ikke dersom noe annet følger av testamentariske eller andre særlige bestemmelser.

§ 29. Betaling for bruk av kirken mv.

For benyttelse av kirken til gudstjeneste eller annen oppbyggelse tas det ikke betaling. Det samme gjelder kirkelige handlinger som utføres i forbindelse med en gudstjeneste.

For benyttelse til andre formål eller kirkelige handlinger utenfor gudstjeneste kan kirkelig fellesråd kreve betaling etter nærmere regler godkjent av bispedømmerådet.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om bruk av kirkene.

§ 30. Oppføring av ny kirke mv.

Ny kirke skal bygges når en kirke er tilintetgjort eller på grunn av vesentlige mangler er ubrukbar og ikke kan utbedres, når den under vanlige gudstjenester ikke gir tilstrekkelig plass for de kirkesøkende og ikke hensiktsmessig kan utvides, eller når det dannes et nytt sokn der det fra før ikke er kirke.

Ny kirke skal i kirkerommet ha sitteplass til en tidel av Den norske kirkes medlemmer i soknet. Det kreves likevel minst 200 og ikke mer enn 500 sitteplasser.

Når særlige grunner tilsier det, kan Kirkerådet gjøre unntak fra reglene i første og annet ledd.

Oppføring av ny kirke og nedlegging av kirke skal godkjennes av Kirkerådet. Det samme gjelder tomt til oppføring av kirke, tegninger, kostnadsoverslag og finansieringsplan.

Ombygging og utvidelse av kirke skal godkjennes av biskopen etter nærmere bestemmelser om saksbehandling og klageadgang fastsatt av Kirkemøtet

Kapittel 5. Regionale og nasjonale kirkelige organer

§ 31. Bispedømmerådets sammensetning

Bispedømmerådet består av:

- a) biskopen,
- b) en prest valgt av prestene i bispedømmet,
- c) en lek kirkelig tilsatt valgt av de leke kirkelige tilsatte i bispedømmet,
- d) sju andre leke valgt direkte av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer ved flertalls- eller forholdsvalg,
- e) en nordsamisk representant i Nord-Hålogaland bispedømmeråd, en lulesamisk representant i Sør-Hålogaland bispedømmeråd, og en sørsamisk representant i Nidaros bispedømmeråd og
- f) en representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

Presten og de leke medlemmene velges for fire år. For medlemmene valgt ved flertallsvalg etter bokstav d), velges det like mange varamedlemmer. For medlemmene valgt ved forholdsvalg etter bokstav d), skal hver liste tildeles like mange varamedlemmer som den får medlemmer, med tillegg av ett. For medlemmene valgt etter bokstav b), c), e) og f), velges det to varamedlemmer. Kirkemøtet gir nærmere regler om valget, herunder regler som presiserer hvem som er stemmeberettiget og valgbar etter første ledd bokstavene b, c, d, e og f.

Reglene i § 15 tredje og fjerde ledd og § 16 gjelder tilsvarende for bispedømmerådet.

§ 32. Formene for bispedømmerådets virksomhet

Bispedømmerådet kan gi lederen eller et arbeidsutvalg bestående av lederen og minst to av rådets øvrige medlemmer fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle ha vært avgjort av rådet. Avgjørelse som er truffet med hjemmel i slik fullmakt, skal refereres i første møte etter at avgjørelsen er truffet.

Bispedømmerådet skal ha en daglig leder av virksomheten.

Nærmere regler om formene for bispedømmerådets virksomhet gis av Kirkemøtet.

§ 33. Bispedømmerådets oppgaver

Bispedømmerådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet mellom de enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innen bispedømmet.

Bispedømmerådet utfører de gjøremål som det til enhver tid er pålagt av Kirkemøtet eller Kirkerådet.

Bispedømmerådet utfører de oppgaver som det etter avtale blir overlatt av det enkelte menighetsråd eller kirkelige fellesråd.

§ 34. Kirkemøtets sammensetning

Kirkemøtet består av preses i Bispemøtet, medlemmene av bispedømmerådene og lederen av Samisk kirkeråd valgt etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet.

§ 35. Kirkemøtets oppgaver

Kirkemøtet er Den norske kirkes øverste representative organ og fastsetter kirkens grunnlag og lære og alle liturgier og gudstjenstlige bøker i kirken. Kirkemøtet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på saker av felles kirkelig karakter og ellers på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet innen Den norske kirke. Kirkemøtet skal verne og fremme samisk kirkelig og ivareta Den norske kirkes økumeniske oppgaver og internasjonale samarbeid.

Kirkemøtet

- a) gir uttalelse i saker om vesentlige endringer i bestemmelsene i kapittel 3 i trossamfunnsloven,
- b) fastsetter retningsgivende planer og programmer for den kirkelige undervisning, diakoni, kirkemusikk og for økumenisk virksomhet,
- c) fastsetter kvalifikasjonskrav og tjenesteordning for særskilte stillinger innen kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk,
- d) gir regler om kirkens inventar og utstyr.
- e) utfører de oppgaver det er gitt i trossamfunnsloven eller kirkeordningen.

Kirkemøtet kan uten hinder av bestemmelsene i kirkeordningen her godkjenne forsøk med valgperiode på to år til kirkelig fellesråd og bispedømmeråd og direkte valg til kirkelig fellesråd. Nærmere vilkår for det enkelte forsøk fastsettes av Kirkemøtet.

Saker av læremessig karakter forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet. Saker som omhandler kirkens liturgier og gudstjenstlige bøker, skal være behandlet i henhold til reglene for saksbehandling i liturgisaker før endelig vedtak om ordninger fattes.

Hvis en tilråding etter fjerde ledd som har minst 2/3 flertall i Bispemøtet, ikke får flertall i Kirkemøtet, sendes saken tilbake til Bispemøtet. Ved annen gangs behandling i Kirkemøtet stilles krav om minst 2/3 flertall dersom vedtaket ikke er i samsvar med Bispemøtets siste tilråding.

Kirkemøtet kan delegerer sin myndighet til Bispemøtet, bispedømmerådene, biskopene, prostene og til Den norske kirkes klagenemnd.

§ 36. Kirkerådets sammensetning

Kirkerådet består av elleve leke medlemmer, ett fra hvert bispedømme, en lek kirkelig tilsatt og fire prester valgt av Kirkemøtet og en biskop valgt av Bispemøtet. For hvert medlem velges det ett varamedlem.

Reglene i § 16 gjelder tilsvarende for Kirkerådet.

Nærmere regler for valg av Kirkerådet fastsettes av Kirkemøtet.

§ 37. Kirkerådets oppgaver mm.

Kirkerådet forbereder de saker som skal behandles av Kirkemøtet, og iverksetter Kirkemøtets beslutninger.

Kirkerådet leder kirkens arbeid på nasjonalt nivå.

Kirkerådet har ansvaret for at økonomiforvaltningen og økonomistyringen av de midlene som Kirkemøtet disponerer, er forsvarlig. Kirkerådet fastsetter regnskapet.

Saker av læremessig karakter hvor Kirkerådet er vedtaksorgan, forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkerådet. Saker som omhandler kirkens liturgier og gudstjenstlige bøker, skal være behandlet i henhold til reglene for saksbehandling i liturgisaker før endelig vedtak om ordninger fattes.

Hvis en tilråding etter fjerde ledd som har minst 2/3 flertall i Bispemøtet, ikke får flertall i Kirkerådet, sendes saken tilbake til Bispemøtet. Hvis Kirkerådets vedtak i andre gangs behandling ikke er i samsvar med Bispemøtets siste tilråding, oversendes saken til Kirkemøtet for avgjørelse. Reglene i § 35 femte ledd kommer da til anvendelse.

Kirkerådet skal ha en daglig leder av virksomheten.

Kirkemøtet fastsetter nærmere regler for Kirkerådets virksomhet.

§ 38. Bispemøtet

Bispemøtet består av samtlige tjenestegjørende biskoper.

Bispemøtet kan ikke binde den enkelte biskop i utøvelsen av egne tjenestefunksjoner, med mindre det er særskilt bestemt i medhold av kirkeordningen.

Bispemøtet har et særskilt ansvar for kirkens lære og skal bidra til å fremme enhet i kirken og med andre kirker. Den kollegiale siden ved biskopenes tilsyn utøves i Bispemøtet. Bispemøtet virker også for samordning av de gjøremål som etter gjeldende regler tilligger biskopene. Bispemøtet utfører for øvrig de gjøremål som til enhver tid er pålagt ved bestemmelse av Kirkemøtet og avgir uttalelse i saker som det blir forelagt av Kirkemøtet, Kirkerådet og Den norske kirkes klagenemnd.

Bispemøtet avgjør læreklager mot enkeltpersoner etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet.

Bispemøtet skal ha sekretær.

Bispemøtet fastsetter nærmere forretningsorden for sin virksomhet.

§ 39. Klagenemndas sammensetning

Den norske kirkes klagenemnd består av følgende medlemmer:

- en leder som er eller har vært dommer i de alminnelige domstoler eller i Arbeidsretten,
- ett medlem som har juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap,
- ett medlem som har teologisk doktorgrad,
- ett medlem som er prest og har særlig kompetanse i kirkerett,
- ett øvrig medlem.

Klagenemndas medlemmer velges med et tilsvarende antall personlige varamedlemmer av Kirkemøtet på det første møtet i dets valgperiode. Blant medlemmene skal det være minst to personer av hvert kjønn og tilsvarende for varamedlemmene. Medlemmene velges for fire år.

Kirkemøtet velger leder av klagenemnda. Klagenemnda velger selv sin nestleder.

Utelukket fra å bli valgt inn i klagenemnda er biskoper, medlemmer av Kirkerådet og de øvrige sentralkirkelige råd, tilsatte i den sentralkirkelige administrasjon samt tilsatte i bispedømmeadministrasjonene.

§ 40. Klagenemndas oppgaver

Klagenemnda

- a) avgjør klager etter kirkeordningen § 45 annet ledd,
- b) avgjør klager på vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed i de saker der det er bestemt av Kirkemøtet,
- c) treffer vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed av biskop,
- d) avgjør klager på Kirkerådets vedtak om avslag på innsynskrav etter offentleglova og
- e) utfører for øvrig de oppgaver den er pålagt av Kirkemøtet.

Klagenemndas avgjørelser kan ikke påklages.

Kirkemøtet gir nærmere regler om klagenemnda.

§ 41. Samisk kirkeråds sammensetning

Samisk kirkeråd består av:

- a) Samisk kirkeråds leder, valgt av Kirkemøtet,
- b) fire andre medlemmer, valgt av Kirkemøtet,
- c) en biskop, valgt av Bispemøtet.

I tillegg kan Sametinget oppnevne ett medlem med varamedlem. For hvert medlem skal det velges ett personlig varamedlem.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser for Samisk kirkeråd.

§ 42. Samisk kirkeråds oppgaver

Samisk kirkeråd for Den norske kirke er Kirkemøtets organ for samisk kirkeliv og har som oppgave å fremme, verne og samordne samisk kirkeliv i Den norske kirke.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser for Samisk kirkeråd.

§ 43. Ungdomsdemokrati i Den norske kirke

Den norske kirke skal ha en ungdomsstruktur bestående av regionale og nasjonale organer som skal gi unge i alderen 15–30 år mulighet til å medvirke i aktuelle saker regionalt, nasjonalt og internasjonalt i Den norske kirke.

I hvert bispedømme skal det være et ungdomsting og et ungdomsråd. På nasjonalt nivå skal det være et Ungdommens kirkemøte og et ungdomsutvalg.

Forslag til vesentlige endringer i denne paragraf skal forelegges Ungdommens kirkemøte.

Kirkerådet fastsetter nærmere bestemmelser om organene etter annet ledd.

Kapittel 6. Forskjellige bestemmelser

§ 44. Rett og plikt til å delta i møte

Medlemmer av et kirkelig organ plikter å delta i organets møter hvis de ikke har gyldig forfall.

Medlemmer som er til stede i et kirkelig organ når en sak tas opp til avstemning, plikter å stemme. Ved valg og vedtak om tilsetning er det adgang til å stemme blankt. Medlemmer i et kirkelig organ omtalt i § 43 kan avstå fra å stemme.

§ 45. Prestenes, prostenes og biskopenes tjeneste

Ingen kan tilsettes som prest eller ordineres til prestedtjeneste i Den norske kirke uten å ha de kvalifikasjoner som fastsettes av Kirkemøtet.

Prest som gjør seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig brudd på ordinasjonsforpliktelsen, kan fratras retten til å utføre prestedtjeneste etter nærmere regler om saksbehandling og klageadgang fastsatt av Kirkemøtet.

Kirkemøtet fastsetter tjenesteordning og gir nærmere regler om vilkår mv. for prester, proster og biskoper.

§ 46. Adgang til å oppstille vilkår om medlemskap i Den norske kirke for tilsatte og ombud

Kirkelige ombud skal være medlem av Den norske kirke. Biskopen kan dispensere fra kravet når særlige grunner tilsier det. For nasjonale ombud er preses i Bispemøtet dispensasjonsmyndighet.

Ved tilsetning i kirkelige stillinger som er av betydning for å virkeliggjøre Den norske kirkes formål, skal tilsettingsmyndigheten oppstille krav om medlemskap i Den norske kirke i tråd med adgangen til dette i likestillings- og diskrimineringsloven § 9, jf. § 30. Det skal oppgis i utlysningen av stillingen at medlemskap kreves. Biskopen kan gi dispensasjon fra tilsettingsmyndighetens plikt til å oppstille slikt krav til medlemskap når særlige grunner tilsier det.

§ 47. Partssammensatt utvalg m.m.

I tilknytning til kirkelig fellesråd og menighetsråd som utøver arbeidsgiveransvar, skal det opprettes et partssammensatt utvalg for behandling av saker som gjelder forholdet mellom de tilsatte og soknene eller soknet som arbeidsgiver. Hvis partene avtaler det, kan slike utvalg erstattes med andre ordninger. Utvalget settes sammen av representanter for rådet og representanter for de tilsatte. De tilsattes representanter velges av og blant de tilsatte for to år av gangen. Flertallet i utvalget skal bestå av representanter for rådet. Rådet velger utvalgets leder og nestleder blant disse.

Menighetsrådet og kirkelig fellesråd kan selv gi en arbeidsgiverorganisasjon fullmakt til å inngå og si opp tariffavtale, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på soknets vegne.

Representanter for de tilsatte har møte- og talerett i kirkelig fellesråd og menighetsråd samt i underutvalg oppnevnt av slikt organ når disse behandler saker

som gjelder forholdet mellom de tilsatte og fellesråd/menighetsråd som arbeidsgiverorgan.

Representanter for de tilsatte har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelse av forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikt, rettsvister med arbeidstakere eller oppsigelse av tariffavtaler.

Kirkelig fellesråd fastsetter selv nærmere retningslinjer for møterett etter annet ledd.

§ 48. Saksbehandlingsregler

Forvaltningsloven, offentleglova og regler om offentlige organer i arkivlova gjelder for den virksomhet som drives av kirkelige organer. For saker om ansettelse, oppsigelse eller andre personalsaker, kommer likevel bare forvaltningsloven kapittel II og III til anvendelse.

Vedtak i et kirkelig organ kan ikke påklages med mindre annet er særskilt bestemt. Vedtak etter offentleglova som er truffet av menighetsrådet eller kirkelig fellesråd, kan påklages til bispedømmerrådet. Vedtak etter offentleglova som er truffet av bispedømmerrådet, kan påklages til Kirkerådet. Vedtak etter offentleglova som er truffet av Kirkerådet, kan påklages til Den norske kirkes klagemnd.

Om ugildhet gjelder reglene i forvaltningsloven kapittel II, med følgende særregler:

- a) Ugildhet inntreffer ikke ved valg til tillitsverv eller ved fastsetting av godtgjøring o.l. for slike verv.
- b) Kirkelig tilsatte som i denne egenskap har medvirket ved tilretteleggelsen av grunnlaget for en avgjørelse, eller ved tidligere avgjørelse i samme sak, skal alltid anses som ugild når saken behandles i et kirkelig organ. Biskopen regnes ikke som kirkelig tilsatt i forhold til denne bestemmelse. Det samme gjelder prost og annen prest som enten i kraft av sin stilling eller etter oppnevning av biskopen er medlem av et organ for soknet.

Bokmål og nynorsk er likeverdige målformer og skal være likestilte skriftspråk i kirkelige organer. For kirkelige organer som opptrer på vegne av rettssubjektet Den norske kirke, anvendes mållovas regler for statstjenesten for så vidt gjelder den administrative delen av virksomheten.

§ 49. Endringsregler

Et vedtak om endring av § 35 fjerde og femte ledd, § 37 fjerde og femte ledd og § 49 krever tilslutning fra to tredjedeler av Kirkemøtets medlemmer.

Øvrige bestemmelser kan endres ved alminnelig flertall.

2. Vedtaket skjer med forbehold om at kirkeloven oppheves og erstattes med en ny trossamfunnslov der Kirkemøtet gis hjemmel til å treffe slikt vedtak om kirkeordning.

3. Så langt de passer vil vedtak truffet av departementet i medhold av kirkeloven, fortsatt gjelde frem til Kirkemøtet eller annet kirkelig organ har truffet eget vedtak om de samme spørsmål.
4. Dersom Stortinget våren 2019 gjør endringer i forslag til ny trossamfunnslov som gjør at deler av kirkeordningen ikke kan legges til grunn, ber Kirkemøtet Kirkerådet om å forberede de nødvendige endringer i kirkeordningen til Kirkemøtet i 2020.

Dersom ny trossamfunnslov trer i kraft før disse endringene er vedtatt av Kirkemøtet, ber Kirkemøtet om at Kirkerådet treffer de nødvendige midlertidige bestemmelser som kan gjelde frem til Kirkemøtet treffer vedtak i 2020.
5. Kirkemøtet ber Kirkerådet om så snart som mulig å fremme et forslag til Kirkemøtet om fremtidig arbeidsgiverorganisering.
6. Kirkemøtet ber Kirkerådet forberede en sak om nytt regelverk for Mellomkirkelig råd til Kirkemøtet 2020. Bestemmelsene i statutter for Mellomkirkelig råd pkt. 5 fravikes ved at det ikke gjennomføres valg til nytt Mellomkirkelig råd på Kirkemøtet 2020.

Innledning

Bakgrunn

Kulturdepartementet sendte høsten 2017 ut et forslag til trossamfunnslov for alle tros- og livssynssamfunn i Norge, inklusive Den norske kirke. Kulturdepartementet har tidligere gitt uttrykk for at departementet tar sikte på å legge frem proposisjonen for Stortinget slik at den kan behandles i Stortinget våren 2019, jf. Prop. 1 S (2018–2019) side 123.

Med forslaget om ny trossamfunnslov følger også at kirkeloven skal oppheves. I dag regulerer kirkeloven de viktigste myndighetsforhold innen Den norske kirke. Forslaget til trossamfunnslov forutsetter at kirken selv gir nærmere regler i en kirkeordning som fastsettes av Kirkemøtet.

Kirkerådet sendte i september 2018 ut et forslag til bestemmelser som skal erstatte kirkeloven når denne oppheves. Disse bestemmelser var ikke ment å medføre endringer i dagens ordninger.

Forslaget tok samtidig sikte på å følge opp Kirkemøtets behandling av *Den norske kirkes grunnlag* (sak KM 06/14 og 04/15) som er et forslag til overordnede bestemmelser om Den norske kirke.

Om høringsoppsummeringen

Ved høringsfristens utløp hadde 472 organer, organisasjoner og enkeltpersoner avgitt høringsuttalelse.

Av disse var det 284 menighetsråd, 114 kirkelige fellesråd, 11 bispedømmeråd, 6 biskoper, 4 utdanningsinstitusjoner og 5 tjenestemannsorganisasjoner. I tillegg foreligger uttalelser fra Bispemøtet og KA.

Alle hørings svar er gjort tilgjengelig på kirkens nettsider.

101 menigheter og kirkelige fellesråd uttrykker at de ikke har merknader til Kirkerådets forslag eller gir sin tilslutning til forslaget i sin helhet.

Gjennomgangen av hørings svarene er foretatt av Kirkerådets sekretariat i tiden 20. desember 2018 til 10. januar 2019. Ved gjennomgangen av hørings svarene har sekretariatet først utarbeidet en oversikt over ulike høringsinstanser, i grupper for henholdsvis menighetsråd, menighetsråd med fellesrådsfunksjoner (ettsoknsråd), kirkelige fellesråd, biskoper og bispedømmeråd og andre høringsinstanser. Deretter er alle høringsuttalelsene gjennomlest og synspunktene er kodet inn i et opptellingsskjema. Alle høringsuttalelser er gjennomgått og ligger til grunn for utarbeidelsen av dette saksdokumentet.

Det fremkommer i flere av høringsuttalelsene et eller flere tydelige mindretall og dissenser.

Selv om det ikke alltid har latt seg gjøre å presist angi hvor mange som har stått bak de ulike synspunkter, har sekretariatet forsøkt å gi et uttrykk for tendenser i materialet, enten ved antall hørings svar til det enkelte tema eller ved å illustrere tendenser i hørings materialet.

Generelle vurderinger

1. Stortingets behandling av ny trossamfunnslov våren 2019

Kulturdepartementet har gitt uttrykk for at det tar sikte på å legge frem en proposisjon for Stortinget om en felles lov for alle tros- og livssynssamfunn med en meldingsdel om tros- og livssynspolitikken slik at den kan behandles i Stortinget våren 2019. Særlige bestemmelser om Den norske kirkes ordning vil inngå som et eget kapittel i denne loven. Utfyllende bestemmelser vil måtte bli gitt av Kirkemøtet (Prop. 1 S (2018–2019) side 123). Dersom denne fremdriften opprettholdes, har det vært ventet at trossamfunnsloven vil kunne tre i kraft og kirke loven oppheves fra 1. januar 2020.

2. Kirkemøtets hjemmel til å fastsette kirkeordning

Av pedagogiske grunner har Kirkerådet valgt å gjenta i forslaget til kirkeordning enkelte bestemmelser som ventes tatt inn i ny trossamfunnslov. Det gjelder blant annet soknets eierskap til kirkene og at soknet er den grunnleggende enhet i Den norske kirke.

Som det øverste representative organet i kirken har Kirkemøtet sitt mandat fra kirkens medlemmer. I kraft av dette fastsetter Kirkemøtet lære og liturgier og opptrer på trossamfunnets vegne.

Kirkemøtet treffer også avgjørelser og opptrer på vegne av rettssubjektet Den norske kirke når det ikke er fastsatt i eller i medhold av lov at myndigheten er lagt til et annet organ. Dette innebærer at det er Kirkemøtet som på overordnet vis ivaretar Den norske kirkes private autonomi.

I medhold av forslaget til trossamfunnslov § 10 annet ledd vil Kirkemøtet ha myndighet til å fastsette kirkens grunnlag og lære og alle liturgier og gudstjenstlige bøker – jf. også det ulovfestede grunnlag for dette ovenfor – samt å gi nærmere bestemmelser om kirkens organisering, kirkelig inndeling, kirkelige organer og om valg til disse. Lovforslaget § 11 gir Kirkemøtet hjemmel til å gi bestemmelser om valgbarhet, tap av valgbarhet og uttreden av kirkelige organer, § 13 hjemler Kirkemøtets regelmyndighet knyttet til kirker, § 15 hjemler regler for medlemsregisterføring og § 16 gir Kirkemøtet hjemmel til å fastsette saksbehandlingsregler.

3. Første gangs vedtakelse av kirkeordningen

Kirkerådet viser til Kirkemøtets vedtak fra 2015 i saken om *Den norske kirkes grunnlag*. Der het det om krav til oppslutning at «Kirkemøtet legger til grunn at *Den norske kirkes grunnlag* ved den endelige behandling bør vedtas med kvalifisert (to tredjedels) flertall.» Kirkemøtets forretningsorden åpner i § 7-5 tredje ledd for et slikt unntak fra det alminnelige krav om alminnelig flertall for å treffe gyldig vedtak. At alminnelig flertall er hovedregelen, fremgår samme sted.

Intensjonen med et slikt krav om kvalifisert flertall, er å sikre bred konsensus om denne delen av kirkeordningen. En slik bestemmelse skal hindre at et knapt alminnelig flertall sørger for å få inn et nærmere bestemt anliggende.

Kapittel 1 om *Den norske kirkes grunnlag* må vedtas særskilt og i tid før resten av kirkeordningen. Grunnen er at resten av kirkeordningen ikke skal være i strid med dette første kapitlet, men *i samsvar med* dette. Se forslaget til § 8 første ledd. Det er nettopp en slik forrang som har vært intensjonen med å løfte frem enkelte forhold av særlig grunnleggende betydning for kirken.

4. Overgangsbestemmelser

Departementet har i medhold av kirkeloven truffet en rekke vedtak som gjelder i dag. Myndigheten til å treffe vedtak om de samme forhold vil bli overført til Kirkemøtet hvis forslaget til trossamfunnslov blir vedtatt. Kirkerådet har valgt ikke å fremme forslag om slike vedtak nå, men legger opp til at dette blir gjort på Kirkemøtet i 2020.

I *mellomtiden* mener Kirkerådet at de vedtak departementet har truffet i medhold av kirkeloven, skal videreføres så langt de passer. I dette ligger også at det kan bli behov for enkelte mindre tilpasninger i de aktuelle bestemmelser. Der for eksempel departementet er klageorgan, må det utpekes et *annet* organ til å ivareta slik

myndighet. Kirkerådet finner det klart at dette bør være Kirkerådet der det er et regionalt kirkelig organ som har truffet det aktuelle vedtaket.

Forslaget til vedtakspunkt 3 er bare aktuelt der Kongen ikke har ivaretatt behovet for overgangsbestemmelser, jf. lovforslagets § 21 annet ledd om at «Kongen gir nødvendige overgangsbestemmelser».

5. Fremtidige endringer i kirkens organisering

Kirkerådet ber om Kirkemøtets fullmakt til å jobbe videre med kirkens fremtidige organisering. Kirkerådet ønsker så snart som mulig å fremme et forslag for Kirkemøtet som kan innfri målsetningen om «felles arbeidsgiveransvar».

På samme måte som Kirkemøtet forutsatte i Veivalgsaken i 2016, må en modell for arbeidsgiverorganiseringen ses i sammenheng med hvordan kirkens oppgaver mer generelt skal ivaretas gjennom utformingen av rådsstrukturen. Dette berører både antall forvaltningsnivåer og den geografiske avgrensningen av disse.

Kirkerådet har for øvrig til hensikt å fremme en egen sak om kirkebygg, til erstatning for forslaget til kapittel 4 her. Dette kapitlet viderefører kirkeloven kapittel 3 så å si uendret. Hensikten med en slik videreføring nå, har særlig vært at en *egen* høring om kirkebygg noe senere kunne åpne for en grundigere vurdering av dagens regler enn innenfor høringen om hele kirkeordningen.

6. Oppnevning av Mellomkirkelig råd i 2020

Kirkerådet anbefaler at Kirkemøtet fravike bestemmelsene om at det skal gjennomføres valg til nytt Mellomkirkelig råd på Kirkemøtet 2020. Det vises til begrunnelse for dette i kapittel 26.3.

7. Målføre

Kirkerådet legger opp til at kapittel 1 i kirkeordningen kan vedtas av Kirkemøtet på to målføre. Nynorskversjon av kapittel 1 vil foreligge til Kirkerådets møte i mars 2019.

Kapittel 1: Den norske kirkes grunnlag

Kapittel 1 i forslaget til kirkeordning, med tittelen *Den norske kirkes grunnlag*, skal fungere som grunnlagsbestemmelser for Den norske kirke. Disse fastsetter hva som er kirkens læregrunnlag og definerer dens identitet som trossamfunn og folkekirke. Kapitlet er inndelt i åtte paragrafer som ivaretar ulike sider ved kirken. Innholdet er formet ut fra en bestilling fra Kirkemøtet i 2015 (KM sak 04/15).

Høringsinstansenes tilbakemeldinger

En del av høringsinstansene kommenterte formen på kapittel 1, og Kirkerådet finner det naturlig at disse blir sitert og kommentert før behandlingen av de enkelte bestemmelsene.

Noen høringsinstanser problematiserte antall bestemmelser i grunnlagskapitlet. En kjerne i innvendingene er det som oppfattes som en viss nivellering av læregrunnlaget. *Teologisk fakultet* uttalte:

Eit hovudproblem ved kapitlet er at deskriptive og normative utsegner om kyrkja på ulike nivå, blir blanda saman utan at teksten gjev lesehjelp til å skilje ut kva som er kva. Ulike utsegnstypar får dermed langt på veg same autoritative status. (..)

Samanblandinga av prinsipielle nivå og ulike utsegnstypar kan i praksis opne for ei utviding av kyrkja sitt læregrunnlag, noko TF stiller seg svært kritisk til. Fakultetet meiner at uklårleiken med omsyn til dei ulike utsegnstypane som er referert til, talar for å redusere talet paragrafar i dette kapitlet.

Langs samme linjer uttalte *Lyngdal fellesråd*:

Helheten i dette kapitlet er problematisk, da det kan virke som §§ 2-8 løftes opp til en tilnærmet bekjennelsesstatus, som en normativ fortolkning av Skrift og bekjennelse for Dnk, jfr. § 8. Også begrepsbruken «Den norske kirkes grunnlag» er problematisk da dette gir assosiasjoner til NTs omtale av kirkens «grunnvoll» (Ef 2,20; 1 Kor 3,11). Normative utsagn om dåp, kirkens oppdrag, osv. er allerede ivare tatt gjennom kirkens bekjennelser. Derfor bør kun § 1 ha den normative statusen som i § 8 gis til alle §§ 1-8.

Også *Bispemøtet* uttrykte uro over antall paragrafer, og uttalte:

Et grunnlagskapittel som dette er en genremessig utfordring. Det kan diskuteres både utvalget av temaer som skal omtales her, og også hvordan omtalen her ikke foregriper for mye av det som uansett må sies om de samme temaene andre steder i kirkeordningen. Grunnlagskapitlet vil få en normerende funksjon for hele kirkeordningen, jf paragraf 8, hvilket gjør at temautvalget og måten de omtales på vil få en svært tung betydning. Disse

hensynene kan være vanskelig å forene og by på enkelte utfordringer. En løsning som kan avhjelpe dette, kan være å forkorte grunnlagskapitlet, f.eks. slik at det kun omfatter §§ 1-4.

KA har uttalt seg generelt om hvilke tema man synes bør være med i et grunnlagskapittel:

Følgende bestemmelser hører derimot naturlig hjemme i et grunnlagskapittel:

- a) Bestemmelser om kirkens læregrunnlag i § 1.
- b) Bestemmelser som uttrykker Den norske kirkes oppdrag og dens karakter av å være folkekirke. KA foreslår her for det første at dagens formålsbestemmelse i kirkeloven § 1 blir videreført:
Formålet med kirkeordningen er å legge forholdene til rette for et aktivt engasjement og en stadig fornyelse i den evangelisk-lutherske folkekirke i Norge. (...)
- c) Bestemmelser som fastslår at Den norske kirke skal være demokratisk organisert. (...)
- d) Bestemmelse om grunnleggende verdier som likestilling og likeverd. KA viser her bl.a. til Strategiplan for likestilling mellom kjønn i Den norske kirke 2015-2023 vedtatt av Kirkerådet. (..) En mulig generell og overordnet formulering kan f.eks. være: «Den norske kirke er et inkluderende, likeverdig og likestilt fellesskap.»

Enkelte høringsinstanser reiste også en generell innholdsmessig kritikk av grunnlagskapitlet. *NLA Høgskolen* uttalte:

Vi kan ikkje slutta oss til grunnhaldninga i Kapittel 1, som skal uttrykke samanhengen mellom kyrkjelære, sakramentsforvaltning og medlemsvilkår. Slik kapitlet no er disponert og formulert, står det i spenning til både reformatorisk, men også oldkyrkjeleg, tradisjon.

Kirkerådets vurdering

Det utkastet som Kirkerådet sendte på høring, var, som nevnt over, utformet på grunnlag av en relativt detaljert bestilling fra Kirkemøtet i 2015. Oppsummert besto denne bestillingen av følgende momenter:

For det første en bekreftelse av at Den norske kirkes læregrunnlag skulle videreføres uten endringer

For det annet en opplisting av hvilke andre forhold Kirkemøtet mente klart hørte hjemme i et grunnlagskapittel. Disse var følgende:

- Den norske kirkes tilhørighet til den evangelisk-lutherske kirkefamilie og den verdensvide kirke
- Forpliktelsen til å arbeide for kirkens enhet
- At medlemskap i Den norske kirke er knyttet til dåpen.
- Beskrivelse av Den norske kirkes visjon om å være en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke
- Beskrivelse av Den norske kirke som lokalt forankret og landsdekkende
- Beskrivelse av kirkens oppdrag
- En bestemmelse om at Den norske kirkes styringsorganer skal være organisert etter demokratiske prinsipper og som et samvirke mellom valgte

representanter for medlemmene og representanter for den vigslede tjeneste med Ord og sakrament

- En beskrivelse av hvordan kirkens oppdrag blir ivaretatt i et tjenestefellesskap, herunder hvordan prestedtjenesten, andre vigslede tjenester og tilsynstjenesten inngår i dette

Kirkerådets utkast har i stor grad innarbeidet de momentene Kirkemøtet la til grunn. Det ble videre presisert i vedtaket at listen ikke var uttømmende, og utkastet inneholder også bestemmelser om kirkens grunnenhet samt en omtale av samisk kirkeliv.

Arbeidet med å utforme de konkrete bestemmelsene har synliggjort at det er krevende å finne knappe beskrivelser av de grunnleggende trekk ved Den norske kirke, som også skal være samlende. Det har vært en premiss for arbeidet at Den norske kirkes grunnlag ikke bør vedtas under sterk dissens. Dette ble også understreket av Kirkemøtet i 2015, som la til grunn at Den norske kirkes grunnlag skal vedtas med minst 2/3 flertall på Kirkemøtet.

På den ene side anser Kirkerådet det som svært positivt at så mange rådsorganer har bidratt i drøftinger og kvalitetssikring av grunnlagsbestemmelsene. På den andre siden er det ulike oppfatninger om forslagene og mange ønsker om endring. Innenfor rammen av en høringsoppsummering har Kirkerådet ikke kunnet presentere alle forslag til endringer.

Alternativ 1, som er begrunnelsen for innstilling til vedtak:

Hovedtyngden av kritiske bemerkninger i det utsendte forslaget til grunnlagsbestemmelser knytter seg til paragrafene 5 og 6. Se nærmere om vurderingen av disse i omtalen nedenfor. Etter en gjennomgang av innvendingene som er kommet inn, er Kirkerådet i tvil om hvorvidt disse bestemmelse har den nødvendige tilslutning blant høringsinstansene. Disse bestemmelsene foreslås derfor tatt ut av kapittel 1. Det vesentlige av innholdet i dem kommer til uttrykk i andre deler av kirkeordningen.

Alternativ 2:

Hovedtyngden av kritiske bemerkninger i det utsendte forslaget til grunnlagsbestemmelser knytter seg til paragrafene 4, 5 og 6. Se nærmere om vurderingen av disse i omtalen nedenfor. Kritikken retter seg mot ulike forhold, som til dels går i ulik retning. Disse bestemmelsene foreslås derfor tatt ut av kapittel 1. Det vesentlige av innholdet i dem kommer til uttrykk i andre deler av kirkeordningen.

Alternativ 3:

Etter å ha gjennomgått alle bemerkninger som har kommet til høringsutkastet, har Kirkerådet kommet til at kapittel 1 ikke har den samlede tilslutning Kirkerådet anser som nødvendig for grunnlagsbestemmelser for Den norske kirke. Det vil likevel være nødvendig å fastsette hva som er Den norske kirkes læregrunnlag. Det foreslås derfor at § 1 og § 8 blir stående som de eneste bestemmelsene i kapittel 1.

Læregrunnlaget - § 1

1.1 Forslag i høringsnotatet

Den norske kirkes læregrunnlag er i dag fastlagt i Kong Christian Den Femtis Norske Lov fra 1687 (NL) 2-1. Etter grunnlovsendringene i 2012 er det et behov for at Den norske kirke selv fastsetter sitt læregrunnlag. Dette er også bekreftet i forslaget til ny trossamfunnslov § 10 første ledd, hvor det heter «Kirkemøtet fastsetter kirkens grunnlag og lære (...)».

Formuleringene i NL 2-1 lovfester kirkens selvforståelse etter reformasjonen. Det er denne identitet Grunnloven ønsker at kirken skal ta vare på når den i § 16 omtaler Den norske kirke som en evangelisk-luthersk kirke.

Høringsnotatets forslag til ny bestemmelse innebar ingen endring i læregrunnlaget, og kontinuiteten med dagens ordlyd ble vektlagt. Bestemmelsen formulerer hvordan Den norske kirke definerer evangelisk-luthersk lære.

1.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

20 høringsinstanser uttalte seg om § 1. Paragrafen har fått en nesten entydig tilslutning.

Noen få høringsinstanser påpekte at dette er den eneste paragrafen som burde stå som Den norske kirkes grunnlag. Disse påpekte at de andre paragrafene følger av § 1, og i den grad de ikke gjør det, burde de ikke omfattes av et særlig vern. *Hægebostad menighetsråd* uttalte for eksempel:

Denne paragrafen (alene) bør ha en særrang framfor de øvrige paragrafene i kirkeordningen. De andre paragrafene i kapittel 1 er utdypinger eller kommentarer til læregrunnlaget. Det bør tydeliggjøres i ordningen.

Det var også enkelte høringsinstanser som hadde forslag til endringer i teksten i § 1. Det gjelder for det første spørsmålet om det skal komme inn en formålsparagraf i begynnelsen av kirkeordningen. Mange pekte her på formålsparagrafen til dagens kirkelov. Uttalelsen fra *Hamar bispedømmeråd* pekte på en annen løsning:

Hamar bispedømmeråd ber om at man vurderer om den nye kirkeordningen trenger en formålsformulering med en ny § 1, for eksempel ved at man endrer §§ 1 og 2, for å få § 1 som en formålsparagraf. § 1 kunne da kalles «Den norske kirkes oppdrag» og være: «Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke som bekjenner troen på den treenige Gud og evangeliet om frelse i Jesus Kristus. Den norske kirke skal forkynne evangeliet ... osv. fra § 4». § 2 kunne være «Den norske kirkes læregrunnlag er Det gamle og Det nye testamentet og den apostoliske ... osv. fra nåværende § 1

MF kommenterte pekte i sin uttalelse på at folkekirkebegrepet bør løftes frem i tilknytning til bestemmelsen av Den norske kirke:

Kirkens allmenne karakter er noe som ikke bare berører kirkens oppdrag (§ 4), men også dens identitet, og som derfor bør gjenspeiles allerede i innledningen,

§ 1: «Den norske kirke er en evangelisk luthersk folkekirke som bekjenner ... OSV.»

1.3 Kirkerådets vurderinger

Det er klart at § 1 om læregrunnlaget har en spesiell stilling også i forhold til de øvrige bestemmelsene i kapittel 1. Dette kunne vært understreket ved at læregrunnlaget ble stående alene som Den norske kirkes grunnlag, men Kirkerådet har valgt å la læregrunnlagets særstilling komme til uttrykk ved at det står som første bestemmelse i kirkeordningen. Dette er vanlig også i andre kirkeordninger, og står i kontinuitet med dagens situasjon, hvor bestemmelsene om kirkens læregrunnlag er de eldste delene av norsk lovgivning, og som sådan inntar en helt spesiell plass. Hovedsakelig av den grunn vil ikke Kirkerådet ta til følge forslaget fra Hamar bispedømmeråd, om å sette § 4 i utkastet som en form for formålsbestemmelse for Den norske kirke. Av samme grunn finner Kirkerådet at det bryter med den status kapittel 1 er foreslått gitt å sette inn en formålsparagraf som første bestemmelse. Kirkerådet foreslår at dette spørsmålet kan løses i § 4.

Kirkerådet legger videre til grunn at selv om det i prinsippet vil være mulig å gjøre endringer i § 1, så vil det i praksis ikke kunne skje uten at Den norske kirkes grunnleggende identitet endres.

MF har pekt på at Den norske kirkes allmenne karakter også berører dens identitet, og derfor burde reflekteres i § 1. Kirkerådet slutter seg til denne vurderingen, og foreslår at kirken bestemmes som en folkekirke. Bestemmelsen foreslås dermed innledet slik:

Den norske kirke er en evangelisk-luthersk folkekirke som bekjenner ...

Deltakelse i det økumeniske fellesskap - § 2

2.1. Forslag i høringsnotatet

På bakgrunn av bekjennelsen og en luthersk selvforståelse kjenner Den norske kirke seg forpliktet til å fremme synliggjøringen av enheten i hele den verdensvide kirke. Arbeidet for kirkelig enhet gir viktige impulser til det kirkelige liv samtidig som det utfordrer Den norske kirke til stadig å tenke gjennom sin selvforståelse og tolkningen av sitt eget læregrunnlag. Dette gjelder særlig for de forpliktende økumeniske avtaler Den norske kirke har inngått. Selv om bestemmelsen ikke uttrykker noen økumeniske føringer med hensyn til hvordan læregrunnlaget skal forstås, fant Kirkerådet det naturlig å se forslaget til § 2 i sammenheng med § 1.

2.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

17 høringsinstanser har omtalt denne bestemmelsen. *Sør-Hålogaland bispedømmeråd* uttaler:

Denne paragrafen er helt ny, og Sør-Hålogaland bispedømmeråd gleder seg over at det foreslås en egen paragraf som understreker Den norske kirke som en del av en verdensvid kirke. Forslaget støttes.

MF foreslo at den økumeniske målsettingen uttrykkes mer dynamisk, med en formulering som «arbeide for eller «arbeide for å fremme».

Andre instanser var mer kritiske, spesielt til annet ledd. *Teologisk fakultet* uttalte:

Det er grunn til å problematisere denne formuleringa. Det går ikkje fram av teksten kva ei slik forplikting byggjer på. Fakultetet er samd i at Den norske kyrkja bør fremje kyrkja sin synlege einskap i verda, men ikkje alltid og for ein kvar pris. Dersom føremålet med § 2 er å peike på Den norske kyrkjas økumeniske forpliktingar, vil ei tilvising til dei økumeniske avtalane som kyrkja har inngått, vere meir sakssvarande.

Det var også en viss skepsis blant enkelte høringsinstanser til hva forpliktelsen innebar. *Stavanger bispedømmeråd* uttalte:

Dersom denne bestemmelsen innebærer en forpliktelse på teologiske og kirkerettslige tema, vil vi reservere oss fra den. (...) Kirkemøtet har selv presisert å fastholde egen tradisjon, i møte med økumenisk samarbeid og i gjensidige avtaler. Det bør ligge til grunn for forståelsen av denne bestemmelsen.

Også noen fellesråd uttrykte tvil om det er nødvendig med en rettsliggjøring av Den norske kirkes økumeniske forpliktelser. *Grefsen menighetsråd* gav uttrykk for at begrepet forpliktelse er problematisk.

2.3 Kirkerådets vurderinger

Den norske kirkes engasjement i økumenisk virksomhet kan forstås med utgangspunkt i CA VII, som sier at det alltid vil forbli én hellig kirke. Det er således på bakgrunn av bekjennelsen og en luthersk selvforståelse at Den norske kirke kjenner seg forpliktet på å fremme synliggjøringen av den enheten som CA slår fast at «alltid» finnes. Det betyr ikke at kirkens økumeniske engasjement skal være grenseløst. Tvert imot vil det i første rekke være en videreføring av den organiserte økumeniske bevegelse som Den norske kirke har vært en del av siden første halvdel av det 20. århundre.

Den bestemmelsen som er foreslått, er knapp i ordlyden og nevner derfor ikke uttrykkelig noen av de konkrete økumeniske fellesskap Den norske kirke er en del av. Bestemmelsens uttrykk «forplikter seg til» skal likevel forstås som en forpliktelse på de økumeniske avtaler Den norske kirke har undertegnet. Den norske kirke er for det første medlem av Det lutherske verdensforbund (LVF). Denne organisasjonen betegner seg selv som *communio*, det vil si at de som er medlemmer har et fullt og forpliktende kirkefellesskap med hverandre og, i tillegg til å ha et felles åpent nattverdbord, har full utveksling av prester og andre kirkelige tjenestebærere. Det avgjørende her er altså ikke fellesskapet med andre kirker med lutherske bekjennelsesskrifter, men medlemskapet i LVF.

Den norske kirke har dessuten inngått tre andre avtaler med en tilsvarende status. Det er for det første Porvoo-avtalen, som er gjort mellom lutherske kirker i Norden og

på Baltikum og anglikanske kirker på de britiske øyer, for det andre Leuenbergkonkordien, som er en avtale mellom lutherske og reformerte kirker i Europa og for det tredje Nådens fellesskap, som er en avtale mellom Den norske kirke og Metodistkirken i Norge. En opplisting av disse avtalene anses lite hensiktsmessig, og vil bryte med den stramme form teksten legger som helhet opp til. Selve bestemmelsen må likevel, etter Kirkerådets vurdering, leses slik at det i forpliktelsen til å fremme kirkens enhet også ligger en forpliktelse på disse avtalene. Det samme gjelder eventuelle tilsvarende avtaler som måtte inngås i fremtiden. I dette ligger det etter Kirkerådets vurdering ikke noe nytt. Forpliktelsen oppsto i og med Den norske kirkes tilslutning til avtalene. Bestemmelsene i § 2 vil imidlertid understreke betydningen av kirkens økumeniske engasjement.

Kirkerådet har merket seg MF's kommentar om at bestemmelsen bør uttrykkes mer dynamisk, og foreslår å endre ordlyden på dette punkt. Det endrede forslaget vil etter dette lyde slik:

Den norske kirke er en del av den ene hellige, allmenne og apostoliske kirke, og har forpliktet seg til å fremme arbeidet for kirkens synlige enhet.

Dåp og tjeneste i menigheten - § 3

3.1. Forslag i høringsnotatet

Høringsnotatet slo fast at innlemmelsen i det kristne fellesskap skjer ved dåpen. Den kirkerettslige konsekvensen av dette er at dåp er nødvendig for medlemskap i Den norske kirke. Alle døpte er kalt til et liv i tro og tjeneste og er omsluttet av det lokale kirkelige fellesskapet. I dette fellesskapet står alle døpte likt, med et felles ansvar for kirkens liv.

3.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

29 høringsinstanser uttalte seg om ulike sider av denne bestemmelsen. Noen av kommentarene omtalte strukturelle sider ved paragrafen. *MF* uttalte således:

Paragrafen skiller seg fra de andre ved at Gud fremstår som det logiske subjekt. Dette bryter med hva lovteksten er. Forholdet mellom hva som er nødvendig og tilstrekkelig. I tråd med det første er det ikke klart hvilke plikter og rettigheter som uttrykkes. Hvis intensjonen med formuleringene i første og andre punktum er å si at dåpen ikke bare er nødvendig, men også er prinsipielt tilstrekkelig for kirkemedlemskap, bør dette gis et tydeligere juridisk uttrykk i teksten.

Teologisk fakultet er tvilende til om bestemmelsen trenger å være med:

Sidan læra om dåpen er uttrykt i vedkjenningskriftene ser fakultetet ingen grunn til at den nemnde formuleringa skal inn i grunnlagskapitlet.

Fakultetet er dessuten kritisk til beskrivelsen av dåpen, som det mener utelater det mest sentrale aspektet ved dåpen, nemlig dåpen som synlig evangelium. *Møre bispedømmeråd* peker på at det er naturlig å introdusere begrepet "frelse" i denne

paragrafen. *Hamar bispedømmeråd* har en beslektet tilnærming, og foreslår at første setningen endres til: «Dåp i den treenige Guds navn knytter den døypte til nåden i Jesus Kristus, og innlemmer i den kristne kirke».

Enkelte menighetsråd og fellesråd er også kritiske til formuleringen «til den treenige Guds navn», og foretrekker at det skal stå «Til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn».

15 høringsinstanser etterlyser en integrert beskrivelse av troen i forbindelse med dåpen. *NLA-høgskolen* kritiserer:

ei forståing av dåpen der «gjort gjerning» (*ex opere operato*) vert hovudsaka, og ikkje at sameininga med Kristus (§ 3) skjer ved at dåpen vert motteken i tru og med tillit til Guds lovnader i Skrifta. Fordi det trinitariske motivet i §3 ikkje er vert knytt til ein teologisk antropologi får koplinga mellom dåp, som Guds handling med mennesket (*opus operatum Dei*), og teneste ei lovisk undertone.

I samme retning uttaler *Sandviken menighetsråd*:

I §3 er det dåpen alene som definerer tilhøyrigheten til kirkens fellesskap.

Uttrykket «ta del i kirkens liv» er for upresist. I den lutherske bekjennelsen (CA 7) gis kirken en liturgisk definisjon: Forsamlingen av de hellige der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet rett. Dette er helt vesentlig i en luthersk kirkeforståelse, og det bør være med i læregrunnlaget.

Rettferdiggjørelsen ved tro er grunnleggende i luthersk lære, og bør absolutt nevnes. Når troen utfolder dåpens liv i messefeiringen, gis kirkens sendelse (*missio*) i diakoni og misjon. Vi savner en henvisning til dåpsbefalingen som beskriver kirkens disippelgjøringsoppdrag.

Bjergvin biskop peker på at dåp og tro hører sammen, og *Bjergvin bispedømmeråd* foreslår at «ein har med tru, ikkje som eit krav, men som eit kall.» Rådet foreslår følgende formulering av siste punktum: «Alle døypte er kalla til å tru på Jesus Kristus, tene Gud og medmenneske og å ta del i kyrkja sitt liv.»

3.3 Kirkerådets vurderinger

Paragraf 3 om dåpen er en fanebestemmelse som understreker at dåpen er det grunnleggende og tilstrekkelige kriteriet for å bli medlem i Den norske kirke. Dette er også et viktig folkekirkelig kjennetegn, og Kirkerådet er derfor ikke enig med Teologisk fakultet i at bestemmelsen er unødvendig. Slik bestemmelsen er formulert i utkastet, vil den, slik MF påpeker, ha et preg av både å inneholde teologiske utsagn og faktiske bestemmelser. Kirkerådet er enig i MFs påpekning i at det er Gud som her er det logiske subjektet, og at det kan fremstå som paradoksalt at en bestemmelse i kirkeordningen kan synes å ville regulere hva Gud gjør. Paragrafen må imidlertid leses i lys av læregrunnlaget i § 1, og nærmere bestemt som en utlegging av dåpsbefalingen i Matt 28. Kirkerådet finner heller ikke at uklarheten rundt subjektet er til hinder for forståelsen av paragrafens anliggende.

Derimot følger Kirkerådet MF i påpekningen av at det kan være uklart om dåpen også er et tilstrekkelig krav, og endrer forslaget i tråd med dette. Kirkerådet vil imidlertid presisere at det kravet som stilles opp her refererer til *inngangen* til medlemskap i Den norske kirke. Kravet for dette er kun kristen dåp. For å klargjøre dette foreslår Kirkerådet å endre verbet i § 3 fra «være» til «bli». Det ligger imidlertid i sakens natur at for å kunne bli værende medlem av en nasjonal folkekirke, er det også et krav

om en form for tilknytning til Norge, enten at man permanent oppholder seg her eller at man er norsk borger i utlandet. Her vil det kunne oppstå grensetilfeller, som er nærmere drøftet i tilknytning til § 11 første ledd.

Kirkerådet finner ikke at det er noen innholdsmessige forskjell mellom formuleringene «Den treenige Gud» og «Faderen og Sønnen og Den hellige ånd», selv om det er mulig å argumentere for at sistnevnte formel vil avgrense muligheten for fremtidige dåpsformler som kan tenkes å bruke andre benevnelser på personene i treenigheten. En slik fare er etter Kirkerådets mening liten.

Kirkerådet har merket seg de mange innspillene om at i en omtale av dåp og tjeneste er det også naturlig å nevne troen. Dette synes som et rimelig anliggende, og Kirkerådet slutter seg til formuleringen fra Bjørgvin bispedømmeråd. Det reviderte forslaget til § 3 blir etter dette:

Ved dåpen til den treenige Guds navn blir mennesket knyttet til nåden i Kristus og innlemmet i den kristne kirke. Dåp er eneste forutsetning for å bli medlem i Den norske kirke. Alle døpte er kalt til å tro på Jesus Kristus, tjene Gud og medmennesker og ta del i kirkens liv.

4. Den norske kirkes oppdrag - § 4

4.1. Forslag i høringsnotatet

Den norske kirkes oppdrag ble i høringsnotatet beskrevet som todelt: både å forvalte nådemidlene (Ord og sakrament) og – i forlengelsen av dette – å forvalte en diakonal grunnholdning.

Oppdraget ble beskrevet som noe som begynner i menigheten som er samlet til gudstjeneste. Her får mennesker høre evangeliet, her blir de døpt og mottar nattverden. Fra det gudstjenestefeirende fellesskap sendes mennesker ut, og slik videreføres kirkens stadige sendelse (*missio*) med evangeliet. Sendelsen er konkretisert i formuleringen om at Den norske kirke er en «bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke».

Folkekirkebegrepet understreker at Den norske kirke består av alle dem som er døpt inn i kirkens fellesskap. Som folkekirke forholder Den norske kirke seg til allmenne livserfaringer i samfunnet, og kirken søker gjennom gudstjenester og kirkelige handlinger samt i sin øvrige virksomhet å reflektere menneskelivet i dets mangfold. Dernest innebærer betegnelsen en vektlegging av den lokale menighet som en viktig del av lokalsamfunnet og som en av institusjonene som er med å binde samfunnet sammen.

4.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

77 høringsinstanser kommenterte denne paragrafen. Mange av høringsinstansene mente det var mangler ved flere forhold i beskrivelsen av Den norske kirkes oppdrag som er gitt i § 4.

Noen hadde innvendinger mot stil og tilrettelegging på et mer overordnet plan. *Teologisk fakultet* sa det slik:

Paragrafen inneholdt normative teologiske utsegner om kyrka som i sak supplerer læregrunnlaget nemnd i §1 på ein lite konsistent måte.

Også *VID* hadde grunnleggende innvendinger mot tilretteleggingen av stoffet: Samlet sett fremstår imidlertid formuleringen av Den norske kirkes oppdrag som noe overlesset og i overkant pedagogisk. (...) Det er for eksempel et tydelig saklig overlapp mellom bestemte elementer i første og siste ledd (f.eks. «utøve kjærlighet» og «tjenende»), og innad i siste ledd (f.eks. at man «sendes» til å være misjonerende»).

Andreas Aarflot var representativ for flere høringsinstanser da han fant uttrykket «utøve nestekjærlighet» språklig tvilsomt, og foreslo å bruke «fremme nestekjærlighet og drive diakoni».

28 høringsinstanser pekte også på at § 4 bør få frem en tydeligere beskrivelse av kirkens kjennetegn som folkekirke og at kirkens samfunns- og kulturoppdrag ikke er tilstrekkelig tydeliggjort i bestemmelsen. *Bodø kirkelige fellesråd* uttaler eksempelvis:

Vi savner bl.a. at kirkens samfunns- og kulturoppdrag kommer tydeligere fram, og at det anerkjennes at kirkens oppdrag også ivaretas ved at soknets organer samarbeider med frivillige organisasjoner og andre lokale aktører.

Bindal kirkelige fellesråd foreslo følgende tillegg i bestemmelsen:

«Den norske kirke skal i sitt samfunns- og kulturoppdrag videreføre den kristne kulturarv.»

En rekke høringsinstanser etterlyste dessuten en formålsparagraf, enten i § 4 eller som en innledende paragraf. Mange foreslo å gjøre bruk av formålsbestemmelsen i dagens kirkelov, som lyder slik: «Formålet med kirkeordningen er å legge forholdene til rette for et aktivt engasjement og en stadig fornyelse i den evangelisk-lutherske folkekirke i Norge.»

Også en bestemmelse om likestilling og likeverd savnes av enkelte høringsinstanser. *KA* uttalte om dette:

KA viser her bl.a. til Strategiplan for likestilling mellom kjønn i Den norske kirke 2015-2023 vedtatt av Kirkerådet. Strategiplanen understreker likestilling og likeverd er et tverrgående perspektiv som skal innarbeides på alle nivå og felt i Den norske kirke. En mulig generell og overordnet formulering kan f.eks. være: «Den norske kirke er et inkluderende, likeverdig og likestilt fellesskap.»

4.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet har merket seg at mange høringsinstanser fant bestemmelsen noe utydelig og lukket formulert, og at enkelte elementer hadde fått en uheldig utforming. Det er i det reviderte forslaget lagt opp til en noe forenklet ordlyd.

Kirkerådet har videre merket seg at mange av høringsinstansene har etterlyst en beskrivelse av Den norske kirkes samfunnsoppdrag. Høringen har slik synliggjort at innholdet i en bestemmelse om Den norske kirkes oppdrag langt på vei vil være

avhengig av hvilken kategori kirken beskrives i. Dersom utgangspunktet er å beskrive kirken som en teologisk størrelse, er Den norske kirkes oppdrag det samme som for hele den kristne kirke. Det er begrunnet i Kristi kall til sin kirke, først og fremst slik det er formulert i misjonsbefalingen, men også i andre sentrale bibelske tekster. Dette blir videre tematisert i Confessio Augustana art. V om den ordinerte tjenesten og art. VII om kirken/menigheten som fellesskap. Kirken skal altså bringe videre det evangeliet den har fått overlevert. Det skjer ved at den ved ord og sakrament opprettholdes, videreføres og utvides som tilbedende fellesskap samt at den står frem som lys og salt i verden.

Kirken kan imidlertid også beskrives som en institusjon i samfunnet. Dette kommer tydelig til uttrykk i betegnelsen «folkekirke». Det ligger det i kjernen av dette begrepet at kirken som en vesentlig del av sin selvforståelse, inntar en posisjon som samfunnsaktør både lokalt og nasjonalt. Dette skjer gjennom kirkens rolle som tradisjons- og verdibærer, og i rollen som kulturaktør. Slik ivaretar Den norske kirke en meget vesentlig del av norsk kulturarv. Dette manifesterer seg på flere plan. Den norske kirke har for eksempel et ansvar for å ta vare på konkrete kirkebygg, som ofte har en stor kulturhistorisk verdi og som er viktige markører i lokalsamfunnet. Dernest kan kirken betegnes som en «livsløpskirke», som gir folk meningsbærende riter fra vugge til grav. Ved dramatiske begivenheter som berører samfunnet som helhet, kan den – alt etter omstendighetene – innta rollen som en formidler av trøst og håp eller glede og forventning. Disse rollene kan etter Kirkerådets oppfatning ikke forstås som noe eget, uavhengig av eller i tillegg til det øvrige oppdraget. Snarere er kirkens samfunns- og kulturoppdrag en konsekvens av den profil formidlingen av evangeliet får når det skjer i lys av Den norske kirkes posisjon som folkekirke.

Kirkerådet har merket seg at mange høringsinstanser ønsker at denne dimensjonen ved kirken kommer tydeligere til uttrykk, men det er ikke entydig hva som ligger i betegnelsen «samfunns- og kulturoppdrag». Kirkerådet vil derfor fastholde sin oppfatning om at dette oppdraget ligger i forlengelse av beskrivelsen av kirken som folkekirke.

Spørsmålet om hvorvidt kirkeordningen også bør ha en formålsparagraf må ses i sammenheng med hva en formålsparagraf er. En formålsparagraf er en paragraf som inneholder formålet med et regelverk eller med den organisasjonen regelverket regulerer. For kirkeloven valgte staten å gi en bestemmelse om lovens formål, i stedet for Den norske kirkes formål eller oppdrag. I kirkelovens forarbeider viste departementet til at «grunnlaget for Den norske kirke og beskrivelse av det oppdrag kirken har ligger, utenfor rammen av lovforslaget» (Ot.prp.nr. 64 (1994–1995) side 51). Dette var en følge av at Stortinget som et statlig organ ikke kunne vedta hva Den norske kirkes formål og oppdrag er. Som Den norske kirkes øverste representative organ, kan imidlertid Kirkemøtet fastsette Den norske kirkes grunnlag og oppdrag. Det er nettopp det som foreslås i bestemmelsene slik de er satt opp i høringsutkastet. Forslaget om å gi formålsparagraf for *kirkeordningen*, vil med andre ord innebære at det fastsettes to formålsbestemmelser, en om formålet om kirkeordningen og en om Den norske kirkes oppdrag som sådan. Det vil neppe være naturlig. Det er heller ikke naturlig å legge en passus om kirkeordningen inn i beskrivelsen av kirkens oppdrag. Kirkerådet foreslår imidlertid at det som siste ledd i § 4 legges inn ledd om at Den norske kirkes ordninger skal tjene kirkens oppdrag.

Det vil neppe være naturlig her. Det er heller ikke naturlig å legge en passus om kirkeordningen inn i beskrivelsen av kirkens oppdrag. Kirkerådet foreslår imidlertid at det som siste ledd i § 4 legges inn ledd om at Den norske kirkes ordninger skal tjene kirkens oppdrag.

Kirkerådet foreslår etter dette følgende reviderte forslag til § 4:

Den norske kirke skal forkynne evangeliet og forvalte sakramentene og ellers gjennom ordninger og praksis være en bekjennende, åpen, misjonerende og tjenende folkekirke.

Kirken skal som folkekirke også forvalte en kristen kulturell arv i det norske samfunnet.

Kirkens ordninger skal tjene dette oppdraget.

[5. Tjenestefellesskap - § 5]

5.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådet foreslo i høringsnotatet at arbeidet i menigheten beskrives som et tjenestefellesskap mellom ulike frivillige og tilsatte personer og grupper. I tjenestefellesskapet inngår også de vigslede tjenestene samt den overordnede tilsynstjenesten som biskopene har ansvar for. De vigslede medarbeiderne skal lede menigheten innenfor det fagområdet de er vigslet til. Dette skjer ikke i stedet for eller på vegne av, men *sammen med* de øvrige tilsatte og samfunnet av alle de dømte, som de vigslede tjenestene springer ut av.

Confessio Augustana artikkel V uttrykker at det skal finnes en ordnet tjeneste med Ord og sakrament. Det er derfor en nødvendig del av kirkeordningen at det finnes en slik ordnet prestetjeneste i alle menigheter. Videre skal alle menigheter stå under tilsyn av en biskop. Tilsynet markerer at den lokale menighet ikke står alene som en avgrenset størrelse, men hører til i et videre fellesskap. Biskopene har dessuten et særskilt ansvar for å verne om læren.

Samtidig er tjenesten med Ord og sakrament, slik den er beskrevet ovenfor, gitt et særlig ansvar og en spesiell fullmakt. Styring og ledelse skjer følgelig i et *samvirke* mellom kirkens leke medlemmer og dem som representerer den ordinerte tjeneste. Samvirket skjer i hovedsak innenfor rammen av de valgte råd.

5.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Et stort antall høringsinstanser hadde kritiske kommentarer til denne bestemmelsen. Flere reagerte på uttrykket «tjenestefellesskap», som noe fremmed. Det var også mange som rettet kritikk mot den opplistingen av grupper i menigheten som kommer i bestemmelsen. *Den norske kirkes presteforening* uttrykte det slik:

Presteforeningen er kritisk til å innføre kategorien «frivillige» på et så høyt nivå i kirkeordningen. (...) Presteforeningen foreslår som alternativ formulering: «Den norske kirkes oppdrag blir ivaretatt i et tjenestefellesskap av den dømte medlemmer, deriblant ansatte og vigslede personer».

Dette synspunktet fikk støtte av flere, og en del var også kritiske til skillet mellom ansatte og frivillige. Opplistingen av vigslingskategorier på dette nivået i kirkeordningen ble dessuten kritisert. *Klepp kirkelige fellesråd* uttalte:

Vi er uenige i at de vigslede stillingene skal fremheves så tydelig som her, og at det på den måten skilles så klart mellom disse og andre ansatte.

Vi stiller også spørsmål om de ulike kategorier vigslede stillinger bør nevnes.

Noen høringsinstanser anførte at prestetjenestens spesielle preg må være tydeligere. *Teologisk fakultet* uttalte:

Vidare slår § 5 fast at «Oppdraget til Den norske kyrkja blir ivareteke i eit tenestefellesskap av frivillige, tilsette og vigsle personar.» Som i § 4 tilslører ein her skilnaden mellom det allmenne prestedømmet og den særskilte tenesta.

Videre stilte en rekke av høringsinstansene spørsmål ved at de valgte rådene ikke er nevnt i beskrivelsen av tjenestefellesskapet. *KA* uttalte eksempelvis:

I § 5 nevnes eksempelvis ikke de demokratisk valgte kirkelige styringsorganer i omtalen av hvem som har ansvar for å ivareta kirkens oppdrag. Det er ikke naturlig å innfortolke de kirkelige styringsorganer i begrepet «frivillige». Når de vigslede stillingskategorier samtidig så tydelig fremheves, bidrar paragrafen som helhet indirekte til å svekke de demokratisk valgte styringsorganers kirkelige legitimitet.

5.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet har i beskrivelsen av tjenestefellesskapet hatt som utgangspunkt den lutherske læren om det allmenne prestedømme, som betoner at hele menigheten bærer kirkens oppdrag og åndelige fullmakter. Prestetjenesten og de øvrige vigslede tjenestene må i en slik sammenheng på den ene siden sees som en integrert del av fellesskapet av alle de døpte, ikke som en særskilt eller utskilt del av dette. Alle kirkens døpte medlemmer er kalt til å delta i dette tjenestefellesskapet på lik linje. På den andre siden er de ulike vigslede tjenestene gitt særskilte oppgaver og et spesielt ansvar innenfor fellesskapet. De ulike tjenestene har hvert sitt selvstendige mandat, men står sammen i et tjenestefellesskap med hverandre og resten av menigheten. Kirkerådet har merket seg at en rekke av høringsinstansene har ment at rådsorganene i kirken bør omtales spesielt som en del av tjenestefellesskapet.

Kirkerådet vil bemerke til det at en del av tjenestefellesskapet vil også være å delta i ulike styringsoppgaver på ulike plan i kirken, men slike oppgaver er ikke å forstå som prinsipielt annerledes enn andre oppgaver i kirken. Tjenestefellesskapet skjer med andre ord i organene. Rådsorganer er derfor omtalt i en annen paragraf. Kirkerådet ser imidlertid at rekkefølgen i hva som blir beskrevet kan være av betydning. Det foreslås derfor at paragrafene 5 og 6 bytter plass, slik at bestemmelsen om kirkens styringsorganer kommer før bestemmelsen om de vigslede tjenester og tjenestefellesskapet.

Prestetjenesten, slik den ble beskrevet i høringsnotatet, ble i § 5 forstått som en av flere vigslede tjenester, mens den i § 6 ble forstått som den ordinerte tjeneste som står overfor menigheten. I lys av høringsvarene finner imidlertid Kirkerådet at dette skillet både er for krevende å kommunisere og reelt sett for utydelig. Dette er derfor endret i det nye forslaget. Kirkerådet har dessuten funnet at meningsinnholdet blir tydeligere dersom den indre rekkefølgen blir endret. Kirkerådet foreslår etter dette følgende formulering av ny paragraf 6:

Den norske kirke vigsler til prestedtjeneste, til tjeneste som diakon, kantor og kateket og til tilsynstjeneste som biskop. Disse tjenestene inngår i et samlet tjenestefellesskap med hverandre og med alle kirkens døpte medlemmer.

[6. Organisering og ledelse av Den norske kirke - § 6]

6.1 Forslag i høringsnotatet

Den grunnleggende enhet i kirken er teologisk sett menigheten. Den er det egentlige «sted» for utfoldelse av kirkens kall og oppdrag. I norsk kirkeordning har menigheten alltid vært identifisert med soknet. Begrepene sokn og menighet kan således belyse hverandre gjensidig. På den ene siden hviler den selvstendighet og det juridiske rammeverk som i dag omgir soknet på identifikasjonen med menigheten, forstått som den lokale kirke. På den andre siden er menigheten i Den norske kirke i all hovedsak en størrelse som defineres utfra en geografisk gitt ramme, nemlig soknet. Sokneinndelingen er også et uttrykk for kirkens landsdekkende funksjon: Det skal ikke finnes noe sted innenfor rikets grenser der det ikke er en lokal menighet.

Den enkelte menighet har en stor grad av selvstendighet, samtidig er menighetene i Den norske kirke bundet sammen gjennom en felles bekjennelse og felles ordninger og ledelsesstrukturer. Dette kommer til uttrykk ved formuleringen om at soknet ikke kan løses fra Den norske kirke. Kirkerådet anså i høringsnotatet denne formuleringen som grunnleggende i forståelsen av den enkelte menighets forhold til den nasjonale kirkeorganisasjon. Dette var begrunnelsen for at setningen ble tatt inn i forslaget til kirkeordning, selv om den også står i forslaget til ny trossamfunnslov.

Styring og ledelse av Den norske kirke skjer på alle nivå gjennom demokratisk valgte organer. Læren om det allmenne prestedømme sier at alle medlemmer av kirken har samme status. Denne læren gir dermed en teologisk begrunnelse for en demokratisk styringsmodell. At Den norske kirke er demokratisk ledet, og at det blir lagt til rette for at flest mulig av medlemmene skal kunne delta i den demokratiske prosessen, er dessuten et viktig kjennetegn på Den norske kirkes identitet som folkekirke.

Alle kirkelige møter og råd har en forpliktelse til lojalitet mot Den norske kirkes læregrunnlag, med en henvisning til § 1. Forslaget er en videreføring av dagens § 28 i kirkeloven.

6.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Paragraf 6 inneholder fire bestemmelser som beskriver ulike sider av Den norske kirkes organisering. De tre første av disse er omtalt av en rekke høringsinstanser. Flere høringsinstanser uttalte tilslutning til helheten i paragrafen, eksempelvis

Presteforeningen:

Presteforeningen mener § 6 om Organisering av Den norske kirke, legger viktige grunnleggende premisser for kirkeordningen, og ivaretar nødvendig kontinuitet i overgangen fra lovregulering til kirkeordningsregulering. Når nå hovedgrepet er å konvertere kirkelovens regler til ny kirkeordning, er det viktig at man fanger opp elementene som lå under Kongens anordningsmyndighet. Presteforeningen mener de foreslåtte grunnleggende premissene sikrer nødvendig balanse mellom soknet og Den norske kirke, og mellom menighet, prestetjeneste og tilsyn i kirkeledelsen, samt balansen mellom styring og ledelse på demokratiske prinsipper og lojalitet mot Den norske kirkes læregrunnlag.

Det er også en del høringsinstanser som har merknader til beskrivelsen av forholdet mellom soknet og menigheten. *Klepp kirkelige fellesråd* uttaler eksempelvis:

Det er foreslått å ta inn begrepet "menighet" i kirkeordningen, i tillegg til "sokn". Dette mener vi er uheldig og snarere skaper større uklarhet enn klarhet. "Menighet" er også et mer teologisk ladet begrep enn "sokn". Utsagn om hva "menigheten er" kan oppfattes som normative teologiske påstander, og det er uheldig.

Noen påpeker også at trekk innenfor dagens soknestruktur kan skape utfordringer for bruken av de to begrepene. *Bekkelaget og Ormøy menighetsråd* uttalte:

Det kunne være fristende å uttrykke dette ved si at vi har ett sokn med tre menigheter, men denne uttrykksmåten buttrer mot innarbeidet språkbruk. Der er «sokn» og «menighet» fortsatt identifisert. Men så lenge dette gjelder, mangler vi et godt ord for de lokale gudstjenestefeirende miljøene, både i kirkeordningen og i mer uformell sammenheng. I lys av det teologiske grunnlag for at soknet er den grunnleggende enhet i kirka, nemlig at det er den lokale gudstjenestefeirende menighet som er «det egentlige «sted» for kirkens kall og oppdrag» (s.3), finner vi dette beklagelig. I vårt sokn har vi tre slike «steder», og disse er, slik soknebegrepet har utviklet seg, oversett i kirkeordningen.

En rekke av høringsinstansene påpekte at kirkens demokratiske fundament er for svakt uttrykt i kirkeordningen. Disse mente at rådene blir beskrevet for utydelig. De var også kritiske til måten forholdet mellom den ordinerte tjeneste og styringen ved rådene blir beskrevet. *KA* uttrykte seg representativt for disse:

§ 6 tredje ledd presiserer at styring og ledelse «skjer etter demokratiske prinsipper» og at dette «skjer på alle nivåer i et samvirke mellom valgte representanter for og blant kirkens medlemmer og representanter for Ord og sakrament». Bestemmelsens siste ledd kan forstås slik at den sidestiller tjenesten med Ord og sakrament med de demokratisk valgte styringsorganer som kirkelige styringslinjer. Dette samsvarer etter vår vurdering ikke med den innarbeidede styringsforståelse i Den norske kirke gjerne omtalt som samvirkeprinsippet. Prestetjenesten representerer som sådan ikke en selvstendig styringslinje som eksempelvis i den svenske kirkeordningen, men den skal være representert i de demokratisk valgte styringsorganene og ta medansvar for de kirkelige styringsoppgaver gjennom deltakelse i disse.

Det kom inn få innspill til fjerde ledd i § 6, men *Teologisk fakultet* uttalte:

Fakultetet må spørje kvifor ein krev ein slik lojalitet frå møte og råd og ikkje samstundes frå tilsette, vigsla og frå kyrkjelege praksisar og ordningar elles? Setninga inneber at læregrunnlaget får ulik status i ulike delar av kyrkja si ordning, og bør derfor endrast.

6.3 Kirkerådets vurderinger

En rekke høringsinstanser har uttrykt usikkerhet knyttet til høringsforslagets omtale av forholdet mellom sokn og menighet i høringsnotatets forslag både til § 6 og § 9. Kirkerådet vil derfor understreke at dette ikke innebærer noe nytt, men er en beskrivelse av gjeldende rett. Tradisjonelt har dette vært omtalt slik:

«Den opprinnelige og grunnleggende kirkelige enhet er *menigheten*. Kirkens funksjoner så vel som den enkeltes medlemsforhold er knyttet til dette lokalt avgrensede personsamfunn. Territorielt har menigheten fra gammel tid falt sammen med den sivile enhet sognet, og omfatter alle kirkemedlemmer som bor i dette, derav ord som sognemenighet, sognekirke o.l.» (Kristian Hansson, *Norsk kirkerett*, 2. utg. 1957, side 35).

Betydningen av forholdet mellom soknet og menigheten er omtalt ovenfor i kap. 6.1. Som utgangspunkt kan soknet derfor ikke vokse seg større enn at det kan være ramme om det som med rimelighet kan kalles en menighet. Innenfor den store geografiske og strukturelle variasjon som Den norske kirke utgjør, vil det likevel være en rekke sokn som av ulike grunner har flere kirker eller kirkesteder som hver har sitt geografiske nedslagsfelt. Det kan dermed i praksis fremstå som at soknet består av flere menigheter. Disse mindre enhetene har i dag ingen spesiell kirkerettslig status, men kan påvirke forståelsen av sammenhengen mellom menigheten som ekklesiologisk størrelse og soknet som geografisk ramme. Kirkerådet er seg bevisst denne problemstillingen, som ikke er ny, men vil fastholde at hovedordningen i kirkeretten fremdeles er at hvert sokn også *er* en menighet.

Til beskrivelsen av menigheten hører også at det har et menighetsråd, det skal finnes en ordnet tjeneste med ord og sakrament og menigheten står under tilsyn av biskopen. Det er det aktuelle bispedømmets biskop som utøver tilsyn med så vel menigheten som dens prester og andre medarbeidere.

Kirkerådet har merket seg at en del høringsinstanser finner beskrivelsen av det demokratiske fundament for Den norske kirkes styring og ledelse for svakt uttrykt. Kirkerådet kan imidlertid ikke se blant høringsinnspillene en vesentlig bedre beskrivelse av styring og ledelse enn det opprinnelige forslaget. Et springende punkt er beskrivelsen av samvirket mellom de valgte representantene for kirkens medlemmer og prestetjenesten. Kirkerådet vil her bemerke at forslaget heller ikke på dette punkt foreslår noen endring i forhold til dagens ordning. Det er fellesskapet av alle de dømte som styrer kirken, gjennom sine valgte representanter. Samtidig er tjenesten med Ord og sakrament gitt et særlig ansvar og et spesielt kall, som innebærer en tjeneste både *i, for og overfor* menigheten. Forholdet mellom prestetjenesten og virksomheten i de valgte rådene, er i Den norske kirke definert i det vel innarbeidede begrepet *samvirke* mellom de som representerer den ordinerte tjeneste og kirkens leke medlemmer.

Modellen ble beskrevet og bekreftet i et vedtak fra det første Kirkemøtet i 1984, som uttalte:

Kirkens ledelse fremstår i et samvirke mellom dem som representerer menighetens leke medlemmer og dem som har fått seg overdratt det kirkelige embete. Det er menighetens valg av sine ansvarlige ledere i rådsorganene, og kirkens kall og oppdrag til embetsbærerne, som uttrykker at hele kirken bærer ansvar for kirkestyret og kirkens ordninger (sak KM 05/84 pkt. 1).

Det blir dermed etter Kirkerådets oppfatning en for snever tolkning av begrepet samvirke å si at det kun blir uttrykt ved at den ordinerte tjenesten er representert i rådene. Det følger av selve begrepet «samvirke» at det er snakk om to sider av kirkens virksomhet, nemlig rådenes arbeid og prestedtjenesten, som *virker sammen*, og slik utgjør kirkens ledelse. Den pastorale ledelse, som sitert over, blir dermed i stor grad – men ikke bare – utøvet i rådet, og vil også der knyttes til tjenesten med Ord og sakrament. Det innebærer at prestedtjenesten har en særlig rolle i spørsmål knyttet til læren og til gudstjenestelivet. Det demokratiske element er likevel dominerende, ved at de valgte representantene for kirken alltid vil utgjøre et flertall.

Til innvendingen om at forpliktelsen på læregrunnlaget er rettet ensidig mot råd og utvalg, vil Kirkerådet bemerke at det heller ikke her ligger noen endring.

Forpliktelsen for vigslede og andre tilsatte er hjemlet i andre sammenhenger.

Revidert forslag til § 6 blir etter dette

Den norske kirke er landsdekkende og lokalt forankret. Soknet er den grunnleggende enhet i Den norske kirke og kan ikke løses fra denne.

Menigheten er fellesskapet av dem som tilhører Den norske kirke og bor i soknet.

Hver menighet skal ha en ordnet prestedtjeneste og stå under biskopens tilsyn.

Styring og ledelse av Den norske kirke bygger på demokratiske prinsipper og skjer på alle nivåer i et samvirke mellom valgte representanter for og blant kirkens medlemmer og representanter for tjenesten med Ord og sakrament.

Alle kirkelige møter og råd skal utføre sitt arbeid i lojalitet mot Den norske kirkes læregrunnlag.

7. Samisk kirkeliv - § 7

7.1 Forslag i høringsnotatet

Det er en naturlig konsekvens og videreføring av Den norske kirkes arbeid med samisk kirkeliv at det samiske innslaget i Den norske kirke blir reflektert i en egen paragraf i kirkeordningen. Bestemmelsen skal reflektere den tilstanden som gjelder i dag.

7.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Få høringsinstanser uttalte seg spesifikt om denne bestemmelsen. *Sør-Hålogaland bispedømmeråd* ønsket den velkommen.

Lyngen menighetsråd pekte på at også kvenene burde vært nevnt i bestemmelsen. Se også tilbakemeldinger om kvensk kirkeliv i omtalen til §§ 42-43.

7.3 Kirkerådets vurderinger

Bestemmelsen om samisk kirkeliv kommer som en følge av samenes status som urfolk og de forpliktelser Den norske kirke har påtatt seg som en følge av dette.

8. Den norske kirkes grunnlag som overordnet regelverk - § 8

8.1 Forslag i høringsnotatet

Det legges opp til at grunnlagsbestemmelsene i kapittel 1 er overordnet øvrig regelverk. Den øvrige kirkeordning og andre kirkelige regelverk må dermed være i samsvar med de regler og prinsipper som kommer til uttrykk i *Den norske kirkes grunnlag*.

8.2 Kirkerådets vurderinger

Ingen av høringsinstansene har nevnt § 8 spesifikt, se dog KA's kommentar til § 50. Kirkerådet tar dette til følge, og forslår følgende endring i § 8: Første ledd i § 50 flyttes hit, og utgjør andre ledd av § 8:

Forslag til endringer i bestemmelsene i kapittel 1 må fremsettes på det første, andre eller tredje kirkemøtet etter et valg. Men det er det første, andre eller tredje kirkemøtet etter neste valg som tar stilling til forslaget. Et vedtak om endring krever tilslutning fra to tredjedeler av Kirkemøtets medlemmer. Før Kirkemøtet tar stilling til forslag til endringer i bestemmelsene, skal forslaget ha vært gjenstand for en forutgående behandling i Bispemøtet etter nærmere regler gitt av Kirkemøtet.

Kapittel 2. Kirkelig inndeling, kirkens organer, medlemskap, kirkelige registre og kirkelig stemmerett

Innledning

Kapitlet omhandler kirkens organisering, den kirkelige inndelingen og styringsorganene. Dette kapittel avløser kapittel 1 i kirkeloven.

Den norske kirke er inndelt i bispedømmer, prostier og sokn. Den kirkelige inndelingen omfatter pr. 1. januar 2018 11 bispedømmer, 100 prostier og 1204 sokn. Prostiene og bispedømmene er administrative enheter mens soknet både er en rettslig selvstendig enhet og definerer den geografisk avgrensede menigheten. Denne strukturen videreføres.

Som følge av endrede regler om medlemskap i ny trossamfunnslov foreslår Kirkerådet mindre justeringer i regler om tilhørighet og medlemskap samt ordning for kirkelige registre og kirkelig stemmerett. Dagens krav om å være bosatt i riket for å kunne være medlem av Den norske kirke foreslås lempet på, slik at også personer uten fast bosted, men som har tilknytning til en menighet, skal kunne registreres som medlem. Det foreslås også å videreføre en tilhørighetsordning for barn der en eller begge foreldre som kirkemedlemmer.

9. Endringer i kirkelig inndeling, navn på kirker mv. - §

9

9.1 Forslag i høringsnotatet

Ordningen for endringer i den kirkelige inndelingen legger i dag avgjørelsesmyndighet til departementet, men for endringer innenfor bispedømmet er dette ansvaret lagt til det enkelte bispedømmeråd. Tilsvarende gjelder for fastsetting av navn på kirke, sokn og prosti. Etter forslaget til ny trossamfunnslov vil det bli helt opp til Kirkemøtet å fastsette bestemmelser om den kirkelige inndelingen. Kirkerådet foreslår å videreføre dagens ordning når det gjelder bispedømmerådets ansvar. For øvrig foreslås det at Kirkerådet ivaretar inndelingsendringer med unntak av opprettelse av og navn på nye bispedømmer og andre endringer i grensene for bispedømmer, som foreslås lagt til Kirkemøtet.

De alternative formene for menighetsdannelse er kategorialmenigheter og valgmenigheter. Kategorialmenighetene retter seg mot bestemte kategorier medlemmer. Valgmenigheter bygger på personlig tilslutning uavhengig av bosted og retter seg dermed ikke mot en bestemt kategori medlemmer. Kirkerådet foreslår at dagens forsøksordning med valgmenigheter videreføres som en fast ordning. Disse ordningene kommer som supplement til normalordningen som er soknemenigheten.

9.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Flere høringsinstanser har uttalt seg til beskrivelsen av soknet som den geografiske og administrative rammen om menigheten.

Bekkelaget og Ormøy menighetsråd uttalte:

Vi finner det videre viktig å rette søkelyset mot kirkeordningens forståelse av begrepene sokn og menighet. I høringsdokumentet kommenteres den tette forbindelsen mellom de to. Hovedgrepet er at «sokn» oppfattes som et

geografisk avgrenset territorium, mens «menighet» er betegnelsen på de dømte kirkemedlemmer som bor innen soknet. Denne tilordning av betegnelsene til hverandre har ligget til grunn at vår kirkeordning har kunnet *identifisere* sokn og menighet, jfr også vaklingen mellom å omtale rådsorganet som sokneråd og menighetsråd.

Ellers knytter innspillene seg i hovedsak til forslaget om valgmenigheter.

Åpen folkekirke uttalte:

Vi vil understreke betydningen av at vi i kirken trenger hverandre – også om vi er uenige. Ingen menigheter må baseres på et ønske om å holde mennesker eller grupper av mennesker utenfor, basert på hvilket liv de lever eller hva de mener i enkeltspørsmål. Åpen folkekirke mener derfor at det regelverket som skal fastsettes av Kirkemøtet må være restriktivt med hensyn til valgmenigheter.

Det er også flere høringsinstanser som uttaler seg positivt til valgmenigheter.

Sandviken menighetsråd uttalte:

Vi hilser ny ordning for valgmenigheter velkommen. Vi vil understreke at gjennom ordningen med valgmenigheter har Dnk større fleksibilitet og kan romme menigheter som mer kan rendyrke sin profil når det gjelder type spiritualitet og teologi. I arbeidet med å utforme denne ordningen vil vi oppfordre Kirkerådet til å lytte til erfaringene fra Bymenigheten i Sandnes og studere ordningen for valgmenigheter i den danske folkekirken.

Bymenigheten i Sandnes uttalte:

Som den så langt eneste valgmenigheten i Den norske kirke, vil vi uttrykke glede over at Kirkerådet nå foreslår at dagens forsøksordning med valgmenigheter videreføres som en fast ordning.

Stavanger bispedømmeråd uttalte:

Stavanger bispedømmeråd støtter at dagens forsøksordninger med valgmenigheter videreføres som en fast ordning. I fortsettelsen må det tydelig avklares hvilke kriterier en valgmenighet skal oppfylle. Stavanger bispedømmeråd initierte i sin tid det eneste gjennomførte og evaluerte forsøket med valgmenighet i Den norske kirke. Vi har derfor erfaringer og synspunkter på hvordan en kommende ordning for valgmenigheter bør være. Valgmenigheten ByMenigheten Sandnes defineres ut fra det menighetsarbeidet de har som oppdrag å utføre for sine medlemmer på vegne av Den norske kirke, og ikke ut fra teologisk uenighet eller teologisk profil.

Feltprosten uttalte:

Videre foreslås at nest siste setning i § 9 justeres til: «Særskilte ordninger for kategorialmenigheter og øvrig kategorialbetjening fastsettes av Kirkemøtet.

9.3 Kirkerådets vurderinger

For omtale av første ledd, se kommentar til § 6. For en ytterligere klargjøring foreslår Kirkerådet å stryke bestemmelsen «administrativ» om rammen for soknet. Forslaget blir etter dette:

Soknet er den geografiske ramme om menigheten.

Det foreslås ikke å gjøre endringer i den foreslåtte bestemmelsen. Når det gjelder forslaget om valgmenigheter, viser Kirkerådet til at dette er en ordning som alt er fastsatt i kirkeloven som forsøksordning i de tilfellene hvor valgmenigheten selv finansierer sin virksomhet. Det er etablert en slik valgmenighet gjennom Bymenigheten i Sandnes. Dette er en ordning som fungerer godt og som har vart siden lovhjemmelen ble innført i 2005.

10. Overordnet bestemmelse om kirkens styringsorganer - § 10

10.1 Forslag i høringsnotatet

Kirken har styringsorganer både på sokne- og bispedømmenivå samt på nasjonalt nivå. Kirkerådet foreslo en bestemmelse som slår dette fast. Bestemmelsen åpner for at Kirkemøtet også kan etablere andre organer, for eksempel organer på prostnivå. Kirkemøtets rolle som øverste representative organ er forutsatt i dagens kirkelov, men det er ikke uttrykkelig fastsatt. Hva som ligger i å være øverste representative organ, ble foreslått presisert ved å tilføye at det innebærer en *besluttende* myndighet.

10.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Blant høringsinstansene som uttalte seg til denne bestemmelsen, var et klart flertall kritisk til forslaget. Kritikken kan i hovedsak deles i tre. En del av kritikerne mener forslaget var unødvendig og kan strykes, andre mente at det også bør inkludere en omtale av fellesråd, og noen mente det var unaturlig å omtale Kirkemøtet som «besluttende organ».

KA oppfattet bestemmelsen som «unødvendig da de ulike organer som foreslås etablert, omtales særskilt i egne §§ under senere kapitler».

Det var også noen høringsinstanser som var positive til forslaget. *Bjørgvin bispedømeråd* uttalte:

Bjørgvin bispedømeråd er samd i formuleringa KM høgast representative organ og besluttande organ, då dette berre er ei stadfesting av dagens ordning og ikkje seier noko nytt om KM si makt.

Hægeland menighetsråd og Øvrebø menighetsråd uttalte følgende:

Her kan det legges inn en bestemmelse om at det kan organiseres/etableres fellesorgan for flere sokn på ulike nivå.

Forslag: Den norske kirke skal ha egne styringsorganer både på sokne-, kommune-/regions-/prostinivå og bispedømmenivå samt på nasjonalt nivå. Det kan også.....»

Åpen folkekirke uttalte:

Åpen folkekirke mener at denne paragrafen bør inneholde følgende setning i tillegg til foreslått tekst: Den norske kirkes valgte organer er menighetsråd, menighetenes fellesråd/prostiråd, bispedømmeråd og Kirkemøte.

10.3 Kirkerådets vurderinger

På bakgrunn av høringen foreslår Kirkerådet at paragrafen utgår. Det innebærer at forslaget til de følgende paragrafene får en ny nummerering. Omtalen av Kirkemøtet som Den norske kirkes øverste representative organ blir i stedet behandlet i kirkeordningen § 35.

11. Tilhørighet og medlemskap - § 10

11.1 Forslag i høringsnotatet

Dagens regler i kirkeloven vil, ifølge forslaget til ny trossamfunnslov, bli avløst av mer generelle regler om inn- og utmelding i en ny trossamfunnslov. Dette innebærer at det er behov for å utfylle disse bestemmelsene gjennom kirkeordningen. Høringsnotatet foreslo i hovedsak å videreføre dagens ordninger i kirkeloven om tilhørighet og medlemskap.

Det ble foreslått fortsatt å ha en ordning der barn anses som tilhørende kirken fra fødselen dersom en eller begge foreldrene er medlemmer. Samtidig ble det lagt opp til en ordning hvor registrering av tilhørighet forutsetter melding og enighet blant foreldrene. I de fleste tilfellene vil melding bli gitt i forbindelse med dåp, og da vil barnet bli fullverdig medlem av kirken. Ettersom forslaget til trossamfunnslov ikke legger opp til tilhørighetsbestemmelser, er det behov for at kirkeordningen presiserer at tilhørighet kan registreres.

I tillegg til medlemsvilkåret dåp ble det foreslått å videreføre ordningen om at bare person som er bosatt i riket og norsk statsborger i utlandet kan være medlem av Den norske kirke. Det ble også foreslått å videreføre ordningen om at ingen kan bli medlem av Den norske kirke så lenge vedkommende er medlem av et annet trossamfunn i Norge. Som en ny ordning ble det foreslått at også personer med lovlig opphold skulle kunne bli medlem. Begrunnelsen var at det de senere år har vært en økning av personer i Norge uten fødselsnummer, men med lovlig opphold. Noen av disse knytter seg til en lokal menighet, og de ville da kunne registreres som medlemmer.

11.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Det har kommet mange merknader til forslaget § 11 om tilhørighet og medlemskap. Noen menighetsråd, har påpekt at forslaget er språklig uklart og vanskelig å lese. *Grønnåsen menighetsråd* uttalte:

Teksten i paragrafen er tettekrevet og man har endt opp med en komplisert og utydelig tekst. Teksten bør deles meir tydelig opp i avsnitt om medlemskap og avsnitt om tilhørighet. Spesielt rundt de ulike aldersgrensene for barns rettigheter blir det mye forvirring og det vil være bedre å henvise til barneloven § 32.

Flere høringsinstanser er kritiske til forslaget om «lovlig opphold i riket» som forutsetning for å være medlem av kirken.

Presteforeningen uttalte:

Høringsdokumentet innfører «lovlig opphold i riket» som en ny forutsetning for medlemskap i Den norske kirke ved siden av kravet om å være «bosatt i riket» (§ 11 første ledd). Begge disse bestemmelsene angir tilleggskriterier for medlemskap ved siden av dåp, som kirkelig sett er det eneste avgjørende medlemskriteriet. Høringsnotatet motiverer tillegget med et ønske om å lempe på dagens krav om å være bosatt i riket, slik at også personer uten fast bosted, men som har fast tilknytning til en menighet, skal kunne registreres som medlem. Presteforeningen mener innføringen av «lovlig opphold i riket» kan leses som en innstramming av medlemskapsbestemmelsene, særlig i lys av flyktingedebatten. Presteforeningen mener primært det ikke bør være slike medlemskapsbetingelser ved siden av dåp, og at det bør skjelnes tydeligere mellom kirkens medlemskapskriterier i kirkeordningen og statens kriterier for støtteberettigede medlemmer i lovgivningen. Presteforeningen foreslår at «oppholder seg i riket» erstatter formuleringen «bosatt i riket».

Teologisk Fakultet uttalte:

Paragrafen opererer med «lovleg opphald i riket» og ”busett i riket” som kriterium for medlemsskap i Den norske kyrkja i tillegg til dåpen. Frå kyrkjeleg ståstad kan berre dåpen vere det avgjerande medlemskriteriet. Derfor er det naudsynt å skilje mellom kyrkja sitt medlemskriterium og eventuelle kriterium for medlemsskap i trussamfunn som staten krev i trussamfunnslova.

KA har blant annet uttalt seg mot barns tilhørighet til kirken der bare en av foreldrene er medlem av kirken:

I annet ledd legges det til grunn at barn anses som tilhørende når minst en av foreldrene er medlem av Den norske kirke. KA ønsker at denne bestemmelsen blir revurdert på nytt i lys av kritikken mot dagens forrangsbestemmelse kirkelovens § 3, pkt 2. Bestemmelser om tilhørighet bør etter vår oppfatning i størst mulig grad uttrykke økumenisk konsensus.

Flere høringsinstanser, som blant annet KA, ønsker å videreføre ordningen hvor det fremgår at inn- og utmeldinger ivaretas av kirkebokføreren, men det behøver ikke å

fremgå eksplisitt at dette er prestens ansvar. Det har også kommet innspill om at det ikke er nødvendig med detaljerte regler i kirkeordningen.

Randaberg menighetsråd uttalte:

Formuleringene i 3. siste ledd (starter med «Innmelding i og utmelding av...») bør endres, eventuelt strykes og overlates til fastsatte regler fra kirkemøtet (som er nevnt i nest siste ledd), eventuelt som KA foreslår: ”Innmelding i og utmelding av Den norske kirke skjer ved henvendelse til kirkebokføreren på bostedet eller til Kirkerådet.

Det har også kommet innspill til forslaget om at Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om en person skal anses som medlem av Den norske kirke.

Lyngdal menighetsråd uttalte:

For å ikke sentralisere alle avgjørelser, foreslår vi at det er bispedømmerådet og ikke Kirkerådet som avgjør i tvilstilfeller om en person skal anses som medlem i Den norske kirke.

11.3 Kirkerådets vurderinger

Det foreslås å omarbeide bestemmelsen på bakgrunn av høringsinnspillene.

Oppbyggingen av bestemmelsen er forsøkt forbedret slik at forholdet mellom medlemskap, tilhørighet og registrering av tilhørighet kommer tydeligere frem. Videre blir det foreslått å forkorte bestemmelsen på flere punkter. Utfyllende regler om inn- og utmelding finnes allerede i forskriften om inn- og utmelding av Den norske kirke (forskrift 12. april 2016 nr. 1205). Dette innebærer at det ikke er behov for egne regler i kirkeordningen på dette punktet. Det kan i stedet være en henvisning til at Kirkemøtet fastsetter nærmere regler.

Kirkebokføreren, som er presten, har en særskilt rolle ved inn- og utmeldinger. Dette fremgår i dag av kirkeloven, men det samme kan også sies å fremgå av ovennevnte forskrift om inn- og utmelding av kirken. Dette innebærer at kirkeordningen heller ikke behøver å si noe eksplisitt om kirkebokførers rolle. Begrepet «kirkebokfører» kan sies å være noe gammeldags og misforståelig. Kirkerådet har tidligere foreslått å ta begrepet ut av bruk fordi presten ikke lenger *fører* kirkebøker. Presten har likevel fremdeles ansvaret for gjennomføring av de kirkelige handlingene samt ansvar for inn- og utmeldingene. Registreringen foretas av andre. Kirkelig fellesråds daglige leder er lokal behandlingsansvarlig. Prestens ansvar er definert i tjenesteordningen for menighetsprester, og det er oppgaver som i hovedregelen er lagt til soknepresten. Også inn- og utmeldinger vil kunne ha en pastoral side, som naturlig må følges opp av presten. De formelle oppgavene knytter seg til å påse at de kirkelige handlingene skjer i henhold statlige vilkår, som gjelder forstandere og prester for alle trossamfunn, samt kirkens egne regler er oppfylt.

Bestemmelsene om 15 års aldersgrense for at en mindreårig selv skal kunne melde seg inn i eller ut av kirke samt yngre barns rett til å medvirke i inn- og utmeldingsspørsmål i henhold til barnelovens bestemmelser er foreslått regulert i forslaget til ny lov om tros- og livssynssamfunn. De behøver da ikke å gjentas i

kirkeordningen. Forbudet mot dobbeltmedlemskap, som i dag er fastsatt i kirkeloven, vil også bli ivaretatt gjennom den nye loven. Dette kan da også strykes. Når det ellers gjelder innholdet, foreslås det at barn anses å høre inn under Den norske kirke fra fødselen bare dersom begge foreldrene er medlemmer av kirken. Det er denne løsningen som passer best med at *registrering* av tilhørighet uansett forutsetter enighet blant foreldrene (såfremt de har felles foreldreansvar). Det vil også kunne uttrykke økumenisk konsensus og imøtegå kritikken mot dagens forrangsbestemmelse i kirkeloven § 3. Dersom en av foreldrene er alene om foreldreansvaret, vil det være denne forelderens som tar avgjørelse om registrering av tilhørighet og om dåp.

For øvrig har det blitt vurdert nærmere hvorvidt dåp bør være det eneste vilkåret for medlemskap i Den norske kirke. Det kan være gode grunner til fortsatt å ha noen tilknytningskrav som forutsetning for å være medlem i Den norske kirke i tillegg til kravet om dåp. I forbindelse med kirkevalg vil for eksempel medlemmene få tilsendt valgkort, og det er behov for sikker og entydig identifikasjon av de registrerte medlemmene. Utformingen av det foreslåtte vilkåret om lovlig opphold i riket har blitt kritisert, og det foreslås å ta dette ut av forslaget. Hensikten var å *utvide* muligheten for å kunne bli medlem i Den norske kirke. Det foreslås at denne muligheten formuleres på en annen måte. Det er tatt inn et forslag om at biskopen kan godkjenne andre enn fast bosatte som medlemmer etter nærmere regler fastsatt av Kirkemøtet. Dette vil kunne gi en åpning for at for eksempel asylsøkere vil kunne bli medlem i kirken. Medlemskap er uansett ikke noen betingelse for at presten likevel utfører kirkelige handlinger som dåp, vielse m.v.

I siste ledd av forslaget til bestemmelse ble det i høringsutkastet foreslått at Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om en person skal anses som medlem av Den norske kirke. Dette er en direkte videreføring av tilsvarende bestemmelse i kirkeloven hvor departementet hadde avgjørelsesmyndighet. Dette er en bestemmelse som ikke har blitt brukt i praksis. De fleste tilfeller hvor det kan oppstå tvil om en persons medlemskap, gjelder spørsmål om en dåp utført i et annet kirkesamfunn kan godkjennes i Den norske kirke eller hvor det ikke kan fremskaffes dokumentasjon på dåp i et annet kirkesamfunn. Dette er spørsmål som den enkelte prest og eventuelt biskopen må håndtere. Det foreslås å tilpasse bestemmelsen, slik at den bedre samsvarer med de praktiske forholdene. Avgjørelse i saker om tvil omkring medlemskap og medlemskapsvilkår foreslås lagt til biskopen.

12. Den norske kirkes medlemsregister - § 11

12.1 Forslag i høringsnotatet

Forslaget til trossamfunnslov § 15 legger opp til fortsatt lovregulering av at det skal være et sentralt medlemsregister for Den norske kirke og at også kirkelige handlinger skal registreres. I forslaget til kirkeordning ble det foreslått at medlemsregisteret også skal kunne omfatte tilhørende barn og at kirkelige handlinger skal inntas i registeret.

Nærmere regler om medlemsregisteret og hvilke personopplysninger som skal registreres er fastsatt av Kirkemøtet i 2018. Formålene som disse opplysningene kan

brukes til er fastsatt i medlemsregisterforskriften, og har betydning for hvordan den nye personopplysningsloven og personvernforordningen (GDPR) skal etterleves av alle kirkelige organer.

12.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Det har ikke kommet innvendinger til forslaget.

12.3 Kirkerådets vurderinger

Bestemmelsen slår fast at medlemsregisteret også skal kunne ha registrert personer som ikke er døpt og derfor bare kan være tilhørig til kirken. Grunnlaget for registreringen vil kunne variere. For det første innebærer det at personer som alt er registrert som tilhørig på grunnlag av dagens regler i kirkeloven, skal fortsette å være registrert. For det andre innebærer det at tilhørig også skal kunne registreres i fremtiden på grunnlag av den ordningen som nå skal etableres.

Det foreslås å stryke henvisningen til § 10 første ledd i § 11, som ikke er helt sakssvarende.

13. Soknebåndsløsning - § 12

13.1 Forslag i høringsnotatet

Medlemskap i kirken har en nær tilknytning til soknet hvor man er bosatt. Det er her medlemmet har kirkelig stemmerett og kan få kirkelige tjenester. Soknebåndet er et av de viktigste folkekirkelige trekk ved Den norske kirke. Kirkerådet foreslo en bestemmelse i kirkeordningen som slår det fast som en hovedregel at medlemskap i Den norske kirke er knyttet til det sokn en er bosatt i. Samtidig ble det foreslått en justering i ordning for soknebåndsløsning. I kirkeloven § 4 er det i dag biskopen som i særlige tilfeller og etter søknad fra vedkommende menighetsråd kan samtykke i at en person for et begrenset tidsrom gis stemmerett i et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i. Forslaget i kirkeordningen gikk ut på at menighetsrådet i menigheten der en ønsker overføring til, etter søknad fra et medlem, kan samtykke i at dette får sitt medlemskap overført til et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i eller en valgmenighet. Det ble foreslått at biskopen blir klageinstans.

Kirkerådet foreslo også en bestemmelse om at medlemmer av Den norske kirke blir betjent av kirkens ansatte i det soknet der de er medlemmer, og får likeledes tilbud om kirkens tjenester i gudstjenester og kirkelige handlinger i tråd med de liturgiske ordninger Kirkemøtet har fastsatt.

13.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Høringsinstansene som uttalte seg direkte til spørsmålet om soknebåndsløsning var delt på midten, med 16 høringsinstanser som støttet forslaget og 16 høringsinstanser som gikk imot forslaget.

Noen av høringsinstansene som støttet forslaget, ga uttrykk for at andre enn menighetsrådet burde ha avgjørelsesmyndigheten, enten det var snakk om administrativ behandling eller presten som fører kirkeboken sin behandling.

Frimodig kirke uttalte:

Det er svært gledelig at Kirkerådet nå vil gjøre det enklere å overføre sitt medlemskap til et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i eller til en valgmenighet. Vi stiller samtidig spørsmål ved nødvendigheten av at dette må avgjøres av det menighetsrådet der vedkommende er bosatt. Det burde være tilstrekkelig at søknaden behandles administrativt i det enkelte geografiske sokn eller i valgmenigheten det søkes overføring til (...). Vi ber derfor om en klargjøring av dette punktet i den nye kirkeordningen. Er det slik at et menighetsråd kan motsette seg et medlems ønske om overføring til en annen menighet?

Åpen folkekirke uttalte:

(...) ÅF [vil] påpeke en reell endring fra dagens regelverk i muligheten for å «skifte menighet». Dagens regelverk legger opp til at det er menighetsrådet som søker for den aktuelle person. Det foreslåtte regelverk lar enkeltpersoner søke om overføring. ÅF støtter dette og mener at det langt på vei løser utfordringer som ellers vil fanges opp av valgmenigheter.

Hamar bispedømmeråd pekte på en tilsynelatende uklarhet om hvilket menighetsråd som vil ha avgjørelsesmyndigheten, rådet i mottakende sokn eller i avgivende sokn:

Dersom soknet som medlemmet bor i, skal behandle søknaden, er det etter Hamar bispedømmeråds mening fare for at konsekvenser av færre medlemmer for soknets ressurser får stor betydning for avgjørelsen, framfor de helhetlige hensynene i saken. Dersom soknet som medlemmet ønsker seg overført til, skal behandle søknaden, er det etter Hamar bispedømmeråds mening fare for at ordningen med overføring av medlemskap vil kunne føre til at et menighetsråd med en spesiell teologisk profil tiltrekker seg, og eventuelt arbeider for overføring av, en stor mengde medlemmer fra andre sokn. Dette kan innebære at nabomenigheter i større grad enn i dag utvikler seg i ulik retning teologisk. I andre tilfeller kan det tenkes at sokn som er små, rekrutterer medlemmer for å hindre sammenslåing med andre sokn. Dersom overføringen gjøres i stor mengde, vil det videre utfordre fordelingen av ressurser mellom menighetene, både når det gjelder stillingsressurser fra rettssubjektet Den norske kirke og stillingsressurser finansiert av kommunen. (...)

Hamar bispedømmeråd mener derfor alt i alt at det å flytte myndigheten til å behandle søknader om soknebåndsløsning til menighetsråd, vil kunne svekke soknets betydning og endre hva en menighet i Den norske kirke er. Rådet mener at dagens ordning med midlertidig soknebåndsløsning etter godkjenning fra biskopen bør videreføres.

Også *Borg bispedømmeråd* var blant høringsinstansene som var kritisk til forslaget, med noen av de samme argumentene. I tillegg pekte det på at forslaget ikke utreder «om det skal være mulig å overføre medlemstilknytningen til en annen kommune eller et annet bispedømme.». *Teologisk fakultet* pekte på et annet moment:

I andre leddet er kyrkjemedlemskapet omtala som medlemskap i sokn og som medlemskap i Den norske kyrkja. Dette kan skape uklårleik, då det er tale om to rettssubjekt. Fakultetet tilrår at ein reserverer omgrepet «medlemskap» for medlemskap i Den norske kyrkja, som er i tråd med gjeldande ordning og vanleg bruk av ordet, og at ein nyttar andre omgrep for relasjonen mellom medlem og lokalkyrkjelyd («soknar til», «stemmerett i», «høyrer til i» eller liknande).

Når det gjelder § 13 tredje ledd, ga noen instanser uttrykk for at bestemmelsen var uklar (*Bergen kirkelige fellesråd*) eller reduserte menighetens oppdrag til «å være funksjonærer som utfører de tjenester Kirkemøtet til en hver tid fastsetter» (*Sandviken menighetsråd*). *Manglerud menighetsråd* foreslo:

at tredje leddet i større grad bør preges av §§ 3 og 4 i forslaget, for eksempel på denne måten: Medlemmer av Den norske kirke er en del av menighetsfellesskapet i det soknet der de er medlemmer og får her tilbud om kirkelige handlinger i tråd med de liturgiske ordninger som Kirkemøtet har fastsatt.

13.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet har vurdert spørsmålet om soknebåndsløsning på nytt, som følge av at høringsinstansene som kommenterte spørsmålet var delt.

Innledningsvis skal det klargjøres at forslaget i høringsnotatet innebar at det ville være det mottakende menighetsrådet som etter søknad fra et medlem fikk myndighet til å samtykke i at soknetilknytningen overføres. I likhet med andre beslutninger, vil menighetsrådet kunne delegere avgjørelsesmyndigheten, for eksempel til daglig leder eller arbeidsutvalget. Ettersom forslaget slår fast at menighetsrådet *kan* samtykke, betyr det at det vil være opp til menighetsrådets skjønnsmessige vurdering om det skal gis samtykke eller ikke. Det betyr at et menighetsråd kan motsette seg et medlems ønske om overføring til sin menighet. Forslaget etablerer imidlertid en klageadgang til biskopen.

Det kan vurderes om betegnelsen «i særlige tilfeller» bør videreføres, eller om det skal settes en begrensning for hvor lenge overføringen av tilknytningen kan vare. I dagens ordning praktiseres biskopens samtykke noe ulikt. Enkelte biskoper har lagt seg på en restriktiv praksis, slik kirkelovens forarbeider gir anvisning for, mens andre biskoper har vurdert at også et engasjement som fast gudstjenestedeltaker i et annet sokn vil kunne omfattes av begrepet «i særlige tilfeller». Det foreslås derfor ikke å ta med dette.

Akkurat som i dag, ligger det ikke noen begrensning i bestemmelsen om det det er mulig å endre tilknytningen til en annen kommune eller et annet bispedømme.¹ Det vil være et moment som må vurderes av avgjørelsesmyndigheten i det enkelte tilfelle. Kirkerådet legger imidlertid til grunn at det må være en reell geografisk mulighet til å

¹ Kirkerådet er kjent med at biskopen med hjemmel i kirkeloven § 4 i noen få tilfeller har samtykket til overføring på tvers av bispedømmegrenser. Kirkeloven og dens forarbeider legger ingen geografiske begrensninger på dette.

delta i det mottakende soknet og dets menighetsfelleskap som følge av endret tilknytning.

Ettersom også en valgmenighet er å forstå som et ikke-geografisk sokn, anses formuleringen i høringsforslag om at medlemmer kan overføre stemmerett til «eller til en valgmenighet» overflødig. Det foreslås derfor tatt ut.

På bakgrunn av høringen ser Kirkerådet for seg et par alternative løsninger.

Alternativ 1 vil være å oppretteholde forslaget fra høringen, med noen justeringer:

Et menighetsråd kan etter søknad fra et medlem i et annet sokn samtykke i at dette medlemmet får sin tilknytning overført til vedkommende sokn. Menighetsrådets avgjørelse regnes som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2, med biskopen som klageinstans.

Alternativ 2 vil være å la biskopen ha avgjørelsesmyndigheten, men åpne for at det enkelte medlemmet selv kan søke biskopen om endret tilknytning:

Biskopen kan etter søknad fra et medlem samtykke i at dette får sin tilknytning overført til et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i.

Sistnevnte alternativ åpner for at biskopen kan ta mer helhetskirkelige hensyn enn det et enkelt menighetsråd vil kunne. Samtidig vil muligheten for overføring av tilknytning bli enklere enn dagens ordning, ved at det enkelte medlem selv søker biskopen. På bakgrunn av høringen, anbefaler Kirkerådet alternativ 2.

Når det gjelder siste ledd, foreslår Kirkerådet å gjøre noen små justeringer. Formuleringen om at gudstjenester og kirkelige handlinger skal være «i tråd med de liturgiske ordninger Kirkemøtet har fastsatt» foreslås tatt ut. Dette foreslås gjort fordi dette er overflødig, gudstjenester og kirkelige handlinger skal uansett gjennomføres i tråd med de liturgiske ordninger Kirkemøtet har fastsatt. Endre siste ledd:

Medlemmer av Den norske kirke blir betjent i det soknet de er knyttet til og får likeledes tilbud om kirkens tjenester i gudstjenester og kirkelige handlinger.

14. Stemmerett - § 13

14.1 Forslag i høringsnotatet

På grunn av forslaget om en ordning for soknebåndsløsning foreslo Kirkerådet en bestemmelse i kirkeordningen som viderefører at ingen kan ha stemmerett i mer enn ett sokn. Ettersom en kategorialmenighet ikke er et sokn, vil et medlem av en kategorialmenighet imidlertid fortsatt ha stemmerett både i kategorialmenigheten og i bostedssoknet. Også dette er en videreføring av gjeldende rett.

14.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Høringsinstansene ga i sin tilslutning til dette forslaget. *Borg bispedømmeråd* hadde imidlertid noen spørsmål:

Høringsdokumentet presiserer at medlemmer av kategorialmenigheter har stemmerett både i soknet de tilhører og i kategorialmenigheten (side 7). Det er imidlertid uklart hvilken stemmerett medlemmer i en valg-/avtalemenighet vil ha. Har disse stemmerett bare i valg-/avtalemenigheten? Og har i så fall rådet i en valg-/avtalemenighet stemmerett ved f.eks. utnevning av ny biskop?

14.3 Kirkerådets vurderinger

Til forskjell fra kategorialmenigheter har medlemmer i Den norske kirke som er registrert i en valgmenighet, kun stemmerett i valgmenigheten. En valgmenighet er å anse som et ikke-geografisk sokn, jf. Innst. O. nr. 62 (2004–2005) side 3, hvilket innebærer at en person med stemmerett i en valgmenighet kun vil ha stemmerett i valgmenigheten og ikke i bostedssoknet. Kirkeordningen gjelder så langt den passer for valgmenigheter. Det innebærer at menighetsrådet i en valgmenighet vil ha stemmerett på lik linje med menighetsråd i geografiske sokn i et bispedømme.

Kirkerådet opprettholder forslaget.

Kapittel 3. Virksomheten i soknet. Soknets organer og deres oppgavefordeling m.m.

Innledning

Kapittel 3 i kirkeordningen skal avløse kapittel 2 i dagens kirkelov, altså kirkelovens §§ 5 til 16. Det er ennå uklart om kommunens ansvar for å finansiere den virksomheten som finner sted i soknet blir videreført i forslag til ny trossamfunnslov. Kirkerådet tok likevel utgangspunkt i dette.

Det ble foreslått mindre justeringer i enkelte paragrafer i dette kapitlet – oppdateringer som følger av endring i annet lovverk.

Reglene om menighetsmøtet og reglene om formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet videreføres.

15. Soknets organer - § 14

15.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådet foreslo i høringsnotatet at menighetsråd innenfor en og samme kommune skal kunne etablere felles menighetsråd for flere sokn uten at det er begrenset til en

forsøksordning. Forslaget var i første rekke begrunnet med at det mange steder har vist seg så vellykket med en slik ordning innenfor rammen av forsøk, at det bør åpnes for en mer permanent adgang, som ikke trenger å begrunnes som forsøk – eller lede til soknesammenslåing.

Etter forslaget i denne paragrafen overtar Kirkerådet den godkjenningmyndighet som i kirkeloven § 5 er lagt til departementet. Unntak fra dette er nevnte bestemmelse om felles menighetsråd på mer permanent basis.

15.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Høringsinstansene ga i hovedsak tilslutning til forslaget om å videreføre dagens oppgavefordeling mellom soknets organer.

Et flertall av høringsinstansene støttet forslaget om å kunne etablere felles menighetsråd for flere sokn innenfor en og samme kommune. Et stort mindretall var imidlertid kritisk til forslaget. Dette dreide seg i hovedsak om hvordan forholdet mellom et felles menighetsråd og fellesrådet i kommunen ville være og hva slags oppgaver det vil ha. *Hå kirkelig fellesråd* uttalte:

Dette organet er ikke gitt noen form for oppgaver. Skal det erstatte flere menighetsråd? Komme i tillegg til menighetsråd? Eller erstatte kirkelig fellesråd? *Hå kirkelige fellesråd* ønsker at om dette skal stå, så må der konkrete oppgaver til og saken må få en grundig utgreiing. Inntil det foreligger, så må dette ut at loven.

Hamar bispedømmeråd uttalte:

Hamar bispedømmeråd støtter at dagens forsøksordning med felles menighetsråd gjøres til en fast ordning og at godkjenningsordningen flyttes fra Kirkerådet til bispedømmerådet. I den forbindelse bør følgende legges til i §15 andre ledd: «for å overta menighetsrådets oppgaver etter § 20».

Noen høringsinstanser, deriblant KA, ga også uttrykk for at det bør være Kirkerådet og ikke bispedømmerådet som bør være godkjenningssinstans i slike tilfeller «da det her er behov for felles ordninger og felles praksis over hele landet».

15.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet foreslår på bakgrunn av høringen å opprettholde forslaget om å kunne etablere felles menighetsråd for flere sokn innenfor en og samme kommune, men med noen justeringer. En del av kritikken er knyttet til at det er for lite omtale av det felles menighetsrådets oppgaver og myndighet. Det er imidlertid forutsatt at Kirkemøtet skal fastsette nærmere bestemmelser om ordningen. Dette vil ventelig gjøres på Kirkemøtet 2020. I tillegg foreslår Kirkerådet å presisere at det felles menighetsrådet overtar den myndigheten som i og i medhold av trossamfunnsloven og kirkeordningen er lagt til menighetsrådet. Soknene forblir egne rettssubjekter, men det felles menighetsrådet erstatter de enkelte menighetsrådene og overtar deres oppgaver og myndighet.

Når det gjelder spørsmålet om det felles menighetsrådets oppgaver vis a vis fellesrådets oppgaver dersom et felles menighetsråd omfatter alle sokn i kommunen, mener Kirkerådet dette primært bør være et spørsmål som reguleres nærmere i de utfyllende bestemmelsene fastsatt av Kirkemøtet. Normalt vil det være naturlig å si at hvis det felles menighetsrådet omfatter alle sokn i kommunen, skal det også utøve de funksjoner som i eller i medhold av kirkeordningen ellers ligger til kirkelig fellesråd. Det finnes imidlertid eksempler fra de gjennomførte forsøkene hvor det felles menighetsrådet har omfattet alle sokn i kommunen, men likevel hatt en annen sammensetning enn fellesrådet. Dermed har flere medlemmer i det felles menighetsrådet kunnet konsentrere seg om menighetsrådsoppgavene, mens et mindre antall medlemmer har tatt del i fellesrådet med ansvar for fellesrådsoppgavene. Et eksempel på dette er forsøket i Rælingen. Kirkerådet foreslår derfor at en ikke stenger for en slik mulighet, dersom en lokalt finner dette mest hensiktsmessig.

Når det gjelder spørsmålet om godkjenningsmyndighet, bør dette ses i sammenheng med hvem som har avgjørelsesmyndighet om kirkelig inndeling ellers. Ettersom det er bispedømmerådene som foretar endringer i sokne- og prostiinndelingen, vil det etter Kirkerådets vurdering være naturlig at de også godkjenner opprettelse av felles menighetsråd for flere sokn. Ettersom slik godkjenning skal skje etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet, vil Kirkemøtets nærmere bestemmelser kunne ivareta det behovet det er for å sikre felles ordninger over hele landet.

På denne bakgrunn foreslås følgende bestemmelse om felles menighetsråd:

Menighetsråd innenfor en og samme kommune kan med bispedømmerådets godkjenning etablere et felles menighetsråd for flere sokn etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kirkemøtet. Det felles menighetsrådet overtar den myndigheten som i og i medhold av trossamfunnsloven og kirkeordningen er lagt til menighetsrådet.

16. Sammensetning, valgbarhet, uttreden, daglig ledelse for menighetsrådets virksomhet m.m. - §§ 15–18

16.1 Forslag i høringsnotatet

Dagens sammensetning for menighetsrådet ble foreslått videreført som i dag.

De tilknyttede bestemmelsene i kirkeloven om plikt til å ta imot valg og rett til fritak ble foreslått harmonisert med valglovens bestemmelser for det tilsvarende ved valg av kommunestyre, slik at det holder å avgi skriftlig erklæring om at vedkommende ikke ønsker å stille til valg på den aktuelle valglisten innen en fastsatt frist, for å få fritak. Bestemmelsene om biskopens, prestens og andres deltakelse i menighetsrådsmøte ble også foreslått videreført.

Bestemmelsene om uttreden av menighetsrådet i valgperioden ble i hovedsak foreslått videreført i forslaget § 17. Kirkelovens bestemmelse om uttreden bygger i dag på kommuneloven av 1992. Stortinget behandlet våren 2018 en ny kommunelov som medførte noen språklige endringer. Kirkerådet foreslo å gjøre noen mindre endringer for å harmonisere bestemmelsene med den nye kommuneloven.

Kirkelovens § 8 annet ledd om daglig leder av menighetsrådets virksomhet ble foreslått videreført i en ny § 19 i kirkeordningen.

16.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Til § 16 (ny § 15) Menighetsrådets sammensetning

Det var bred støtte i høringen om forslaget til § 16. Det var likevel noen få høringsinstanser som kom med enkelte innspill til paragrafen. Noen få høringsinstanser tok til orde for å redusere antallet varamedlemmer til menighetsrådet. *Bolsøy menighetsråd* uttalte: «To varamedlemmer må være nok. Ved menighetsrådsvalg er det vanskelig å finne nok folk til å stille.» Noen få andre høringsinstanser, deriblant *Nord-Hålogaland biskop* og *Nord-Hålogaland bispedømmeråd*, kommenterte plikten til å ta imot valg. *Karmøy kirkelig fellesråd* uttalte:

KKF stiller spørsmål ved hjemmelen til, og hensikten ved, å kreve at medlemmer er pliktige til å ta imot valg, samt at det kreves skriftlig erklæring for å strykes fra listeforslag. Den norske kirke vil ikke lenger være underlagt norsk lov i disse bestemmelser, og det bør reflekteres i kirkeordningen. Kun de medlemmer som har interesse av å stille til menighetsrådsvalg bør stille. Videre, slik KKF ser det, vil et krav som nevnt ovenfor ikke føre noe positivt med seg, men i verste fall føre til at mennesker melder seg ut for å tape valgbarhet. Dette anser vi ikke som klokt.

Kvås menighetsråd uttalte:

Hvilken juridisk hjemmel har man for denne formuleringen: «den som unnlater å kreve seg fritatt fra å stå på liste, kan ikke nekte å motta valg»? Vi synes det er uheldig at man legger opp til et valg der ikke frivillighet og engasjement skal være de rådende grunnene til at man står på en valgliste.

Kongsvinger kirkelig fellesråd uttalte på sin side at forslaget gjør «det er enklere å unngå uønsket pliktvalg. – Det er bra!». *Færder kirkelig fellesråd* stilte seg undrende til at fritaksgrunnene etter dagens kirkelov er tatt ut. Enkelte andre høringsinstanser mente at det ungdom bør være valgbare fra fylte 15 år. *Rossabø menighetsråd* uttalte for eksempel at:

Rådet ønsker (...) at ungdom skal være valgbare til menighetsråd fra fylte 15 år, slik at det kan bli et reelt ungdomsdemokrati i Den norske kirke.

Til § 17 (ny § 16) Uttreden av menighetsrådet i valgperioden

37 høringsinstanser, inkludert *KA*, ga uttrykk for at de mente at forslaget ikke hadde en hensiktsmessig avgrensning av grunnlaget for uttreden av menighetsrådet. I den sammenheng viste høringsinstanser til at i tillegg til straffebestemmelsene som

omtales i kommuneloven, bør bestemmelsen også inkludere straffebud om seksuelle krenkelser og vold. KA foreslo «at bestemmelsene utvides med en henvisning til de lovbestemmelser som inngår i oppregningen i § 39 i politiregisterloven om barneomsorgsattest.»

Til § 18 (ny § 17) Formene for menighetsrådets virksomhet

Det var bred oppslutning om forslaget til § 18 i høringen. *Biskop emeritus Andreas Aarflot* uttalte likevel at «Det skulle ikke være nødvendig å fastsette i selve Kirkeordningen at et råd skal ha mulighet til å delegeres ansvar og myndighet innenfor begrensede rammer til underordnede utvalg.»

Til § 19 (ny § 18) Daglig leder av menighetsrådets virksomhet

Flekkelfjord kirkelig fellesråd uttalte at det var godt fornøyd med «at ordningen med daglig leder i soknet blir en «kan» ordning og ikke en «skal» ordning, da en skal ordning ville være en problematisk ordning i mindre sokn.» Andre fremmet forslag om å bestemme at menighetsrådet skal ha en daglig leder.

Noen høringsinstanser kommenterte spørsmålet om at menighetsrådet kan bestemme at en av soknets tilsatte skal være daglig leder av virksomheten. *Karmøy kirkelig fellesråd* foreslo «at følgende endringer gjøres i teksten (se understrekning): «Menighetsrådet kan bestemme, etter avtale med arbeidsgiver, at en tilsatt med tjenestested i soknet, skal være daglig leder av virksomheten.» *Hamar bispedømmeråd* uttalte:

Hamar bispedømmeråd mener at formuleringen må endres til «Menighetsrådet kan bestemme at en av de kirkelig tilsatte som gjør tjeneste i soknet skal være daglig leder av virksomheten.» Dette vil i større grad enn den foreslåtte formuleringen være i tråd med Kirkemøtets vedtak i sak 08/16 punkt 1 d, andre setning: «Soknepresten kan, men må ikke, være daglig leder med et administrativt ansvar.»

16.3 Kirkerådets vurderinger

Det foreslås å opprettholde forslaget til § 16 som ny § 15. Det var kun et fåtall høringsinstanser som hadde innspill til denne paragrafen, og den viderefører i hovedsak gjeldende rett.

Når det gjelder plikten til å ta imot valg, vil Kirkemøtet etter forslaget til ny trossamfunnslov ha hjemmel til å pålegge plikt til å ta imot valg til medlemmene sine. Plikten til å ta imot valg er en side av det som gjerne har vært omtalt som en ombudsplikt. En annen side av ombudsplikten er at når du først er valgt, har du plikt til å delta i møtene i det organet du er valgt til. En fjerning av ombudsplikten ville måtte medføre en større gjennomgang av hva slags regler som er nødvendige for å sikre styringsdyktige kirkelige organer. Samtidig er retten til å be om fritak betydelig utvidet med forslaget. Tidligere hadde kun den som har fylt 65 år før valgperioden tar til, den som har gjort tjeneste som medlem av menighetsrådet de siste fire år og den som påberoper seg hindring som menighetsrådet godkjenner rett til fritak. Med forslaget vil enhver som avgir skriftlig erklæring om at vedkommende ikke ønsker å stille til valg på den aktuelle valglisten ha rett til fritak.

Det foreslås å justere § 17 som ny § 16 på bakgrunn av høringsinnspillene ved å inkludere straffebed som nevnt i politiregisterloven § 39. Kirkerådet mener at vilkåret om at forholdet skal være knyttet til utøvelse av verv eller tjeneste for menighetsrådet eller kirkelig fellesråd heller ikke bør gjelde for disse straffebedene. For øvrig foreslås det å opprettholde forslaget til § 18 uten å gjøre endringer. Når det gjelder formuleringen i § 19, opprettholder Kirkerådet forslaget om å videreføre gjeldende rett som også åpner for at soknepresten eller en annen menighetsprest kan være daglig leder av menighetsrådets virksomhet, jf. forarbeidene til kirkeloven (Ot.prp.nr. 64 (1994–1995) side 53).

Kirkerådet opprettholder for øvrig forslagene.

17. Oppgavefordelingen mellom menighetsråd og kirkelig fellesråd, opptak av lån - §§ 19, 22, 23, 24 og 2

17.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådet foreslo ingen endringer i oppgavefordelingen mellom menighetsråd og kirkelig fellesråd i høringen.

Det ble ikke foreslått noen endring i sammensetning av kirkelig fellesråd, men som følge av at Kirkemøtet ikke har myndighet til å fastsette regler som pålegger kommunen å velge en representant til kirkelig fellesråd (og til menighetsråd i ettsoknskommuner), ble det foreslått å presisere at kommunen *kan* oppnevne en slik representant. Ved fortsatt kommunal finansiering mente Kirkerådet at det bør være en forventning fra kirkens side at kommunen er representert i kirkelig fellesråd.

Når det gjelder avklaring av økonomiforvaltning for soknets organer har departementet i brev av 14. februar 2018 varslet at de «i det videre arbeidet med lovforslagene [vil] vurdere nærmere om regnskapsloven bør gjøres gjeldende for soknene.» Dette kan få betydning for utforming av bestemmelsen om at «Regler om budsjettordning, regnskapsføring og revisjon gis av Kirkemøtet», som er tatt inn i § 20. Det samme gjelder tilsvarende bestemmelse i § 25.

Opptak av lån: Kirkeloven § 16 er her foreslått videreført med unntak av bestemmelsen i § 16 tredje ledd om soknets konkursvern som er videreført i forslag til ny trossamfunnslov § 12 sjuende ledd.

17.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Til § 20 (ny § 19) Menighetsrådets oppgaver

Det var få høringsinstanser som var kritisk til forslaget om å videreføre menighetsrådets oppgaver. Enkelte høringsinstanser, deriblant *Kongsvinger kirkelige fellesråd*, foreslo å bytte ordet «dåpsopplæring» med «trosopplæring» for på den måten samkjøre begrepsbruken i kirken. *Eidsberg felles menighetsråd* og noen andre høringsinstanser mente at opplistingen i § 20 annet ledd er litt snever og tok til orde for at «i det minste bør «kultur» komme inn som tillegg til eller erstatning for «kirkemusikk»» (*Eidsberg felles menighetsråd*). *Det Norske Diakonforbund* var spørrende til om begrepet «vekke og nære» kommuniserer godt i 2018, og foreslå at

det i «siste setning i dette avsnittet tilføyes «*jfr de sentrale planer for diakoni, kirkemusikk og undervisning*».

Enkelte høringsinstanser foreslo å stryke setningen «Avgjørelse om opprettelse av stillinger skal godkjennes av kirkelig fellesråd». *Heimdal menighetsråd* foreslo dette «for å understreke menighetsrådets ansvar», mens *Nord-Hålogaland bispedømmeråd* mente at bestemmelsen:

fordrer at det faktisk er et kirkelig fellesråd. Det er noe som mest sannsynlig ikke vil være lovpålagt med den nye loven om tros- og livssynssamfunn, og fellesråd er heller ikke noe som trenger å være om det ikke blir kommunal finansiering. Vi mener at denne formuleringen bør endres.

Teologisk fakultet uttalte:

TF merkar seg at kyrkjelydsstrukturen er sårbar for konflikter. For å skape betre strukturar for samarbeid lokalt, tilrår fakultetet at § 20 om oppgåvene til soknerådet burde supplerast med eit ledd som gjev soknerådet ansvar for å medverke til, eller ha merksemd vend mot, gode samarbeidstilhøve i kyrkjelyden, særleg mellom dei frivillige og mellom dei frivillige og dei tilsette (jf. framlegg til ny § 34).

Om lag sju høringsinstanser uttrykte usikkerhet knyttet til fremtidig regnskapsføring. *Nærbø sokneråd* uttalte:

Nærbø sokneråd vil understreke at en er svært uenig i at regnskapene skal føres etter regnskapsloven. Pr i dag føres regnskapene etter kommunal regnskapslov. Der er en stor forskjell på disse to regnskapsprinsippene. I regnskapsloven fører en etter profitt mens en etter kommunal regnskapslov føres etter null prinsippet. Skal en gå over og føre etter regnskapsloven, vil det føre til betydelige kostnader i opplæring av eget personell, av regnskapsavdelingen i kommunene og i verste fall oppsigelse av tjenesteytingsavtalen. Videre vil dette vanskeliggjøre både budsjettarbeid og rapporteringer som skjer til kommunens økonomiavdeling. Om dette blir en realitet, så medfører det ekstra kostnader til eksternt kjøp av regnskapstjenester.

Til § 23 (ny § 22) Kirkelig fellesråds sammensetning

Det var få høringsinstanser som gikk imot forslaget til å videreføre kirkelig fellesråds sammensetning. Flere høringsinstanser var likevel opptatt av reguleringen av den kommunale representasjonen i kirkelig fellesråd. *Rana kirkelig fellesråd* mente at det må fastsettes at «kommunen skal velge en representant til kirkelig fellesråd, fortrinnsvis blant de folkevalgte». *Nes kirkelige fellesråd* uttalte:

Nes kirkelige fellesråd oppfatter det svært uheldig dersom kommunal representant i fellesrådet endres fra dagens lovpålagte skal-oppnevnes til kan-oppnevnes. Vi er innforstått med at ny kirkeordning ikke kan pålegge kommunene å stille representasjon i fellesrådet, men foreslår likevel at ordlyden i setningen endres til «I tillegg bør kommunen velge en representant.»

Flere andre høringsinstanser, blant annet *Folldal kirkelige fellesråd, Halden kirkelige fellesråd* tok til orde for det samme. *Nord-Hålogaland biskop* og *Nord-Hålogaland bispedømmeråd* uttalte på den annen side at:

Vi finner det ikke naturlig at kommunen skal kunne stille med en representant i fellesrådet om det ikke er kommunal finansiering. Om kommunen stiller med en representant i fellesrådet uten kommunal finansiering er det i ikke rett at den kommunale representanten skal ha stemmerett. Om det er kommunal finansiering mener vi det uansett kan stilles spørsmål rundt retten man gir kommunen til å stille i fellesråd, da kommunen bare gjør sin lovpålagte plikt, og ikke har tilsvarende retter hos andre tros- og livssynssamfunn.

Møre bispedømmeråd uttalte:

I § 23, andre ledd vil det vere ein føremon om det blir uttrykt tydelig om kravet om medlemskap i kyrkja for kyrkjelege ombud i § 47, også omfattar den kommunale representanten i kyrkjeleg fellesråd.

Det var også enkelte andre innspill til sammensetningen av kirkelig fellesråd. *Bolsøy menighetsråd* mente at det kan «vurderes om medlemmer valgt av menighetsrådene skal kunne stille med bundet mandat inn i fellesrådet. Her vil det være rimelig at andre kirkelig tilsatte i tillegg til prest, er representert.» *Bergen kirkelige fellesråd* mente «at i kommuner der fellesrådet omfatter flere prosti, skal alle prostene ha sete i fellesrådet.» *Teologisk fakultet* var inne på noe av det samme:

Ein svakleik med ordninga for kyrkjeleg fellesråd som ein ønskjer ført vidare, er at ho ikkje skaper lik representasjon mellom den pastorale delen og den valde delen i fellesråda. Den pastorale delen representerer ein lokal kyrkjefagleg kompetanse i fellesråda. Samansetnaden er i dag proporsjonal med talet på kyrkjelydar. Tilhøvet er til dømes 1/3 pastoral representasjon i kommunar med ein kyrkjelyd mot berre 1/9 i kommunar med fire kyrkjelydar. Di større fellesrådsområdet er, di mindre blir den lokale kyrkjefaglege kompetansen og tyngda i fellesrådet, samstundes som den administrative og kommunale sida gjerne er desto meir profesjonalisert. Fakultetet meiner den noverande ordninga svekkjer den lokale kyrkjefaglege innverknaden i store fellesrådsområde, og at konsekvensen av dette i praksis er at lokalkyrkjelyden sin innverknad blir svekt. Fakultetet tilrår at kyrkjeordninga må sikre ein samansetnad mellom valde og pastorale representantar som er balansert uavhengig storleiken på fellesrådet.

Innstranden menighetsråd uttalte:

Ved betydelig størrelsesforskjell mellom soknene i store fellesråd kunne det vært nyttig med en mulighet for forholdsrepresentasjon, f.eks. ved at sokn med mer enn 5000 medlemmer får en ekstra representant i fellesråd som ellers er representert med en person per sokn. En annen mulighet er å gi biskopen mulighet til å avgjøre en hensiktsmessig forholdsrepresentasjon.

Askim menighetsråd gikk inn før at det først er når det er sju eller flere sokn i kommunen at det velges bare ett menighetsrådsmedlem fra hvert menighetsråd.

Til § 24 (ny § 23) Formene for kirkelig fellesråds virksomhet

Det var få høringsinstanser som hadde innvendinger til forslaget. *Lørenskog kirkelig fellesråd* uttalte imidlertid:

Det er ulogisk at leder eller et arbeidsutvalg bestående av leder og minst 2 medlemmer er de to alternativene for delegasjon. Leder og nestleder utgjør naturlig et arbeidsutvalg i råd som kun omfatter to sokn.

I tillegg vises det til biskop emeritus Andreas Aarflots kommentar til § 18 (ny § 17).

Til § 25 (ny § 23) Kirkelig fellesråds oppgaver

Det var bred oppslutning i høringen om i denne omgang å videreføre oppgavefordelingen mellom menighetsråd og kirkelig fellesråd, og dermed hvilke oppgaver kirkelig fellesråd skulle ha. *KA, Delta, Musikernes fellesorganisasjon* og en rekke fellesråd understreket betydningen av at kirkelig fellesråd blir lovfestet. *Fredrikstad kirkelige fellesråd* uttalte for eksempel at:

Fredrikstad kirkelige fellesråd vil klart støtte at gjeldende oppgavefordeling mellom menighetsråd og kirkelig fellesråd blir videreført. Derfor er det avgjørende at et fellesorgan for soknet (fellesråd) har en avklart rettslige status som arbeidsgiver.

Samtidig var det enkelte som tok til orde for å gjøre noen endringer eller justeringer. *Hamar bispedømmeråd* uttalte:

Hamar bispedømmeråd mener det er problematisk når det i § 25 første ledd står at kirkelig fellesråd skal utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomhet i kommunen. Dette skaper en mulig interessekonflikt mellom menighetsrådets mål og planer og kirkelig fellesråds mål og planer. Bispedømmerådet mener at fellesrådet primært skal holde seg til økonomiske og administrative oppgaver, og dermed ikke på egenhånd skal fastsette planer for den kirkelige virksomhet. Bispedømmerådet foreslår dermed at første setning i § 25 første ledd skal lyde: «Kirkelig fellesråd skal ivareta administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, fremme samarbeid mellom menighetsrådene og ivareta soknenes interesser i forhold til kommunen, og i samarbeid med menighetsrådene fastsette samordnede mål og planer for den kirkelige virksomhet i kommunen». Bispedømmerådet støtter inntil videre den foreslåtte videreføringen av formuleringen i kirkelovens §14 tredje ledd første setning i § 25 tredje ledd første setning og avventer framtidige høringer knyttet til samordning av arbeidsgiveransvar i Den norske kirke.

Lørenskog kirkelig fellesråd stilte spørsmål ved om § 25 annet ledd bokstav a kan videreføres som i kirkeloven § 14 annet ledd bokstav a før man vet mer om finansieringen av nye kirker.

Enkelte høringsinstanser tok til ordet for at ordet «konfirmasjonsopplæring» i bokstav f byttes ut med «trosopplæring», «helhetlig trosopplæring eller lignende. *Folldal kirkelig fellesråd* begrunnet dette med at det er fellesrådet som mottar tilskudd til dette. *Båtsfjord menighetsråd* uttalte:

Konfirmantarbeidet er et stort, godt og omfattende arbeide som inngår i soknenes helhetlige arbeid. Det er fellesrådet som i tillegg er tilskuddsmottaker fra ulike instanser og har slik et helhetlig ansvar overfor soknene.

Skjold menighetsråd uttalte blant annet:

§25 bokstav f): Hvorfor er konfirmasjonsopplæringen spesifisert? Jf §20 har Menighetsrådet ansvar for «kirkelig undervisning» uten nærmere spesifisering. Rådet har utarbeidet *Plan for trosopplæring* for å systematisere dette arbeidet. Konfirmasjonstiden er viktig, men dekker allikevel kun ett år i denne planen. Hvorfor skal akkurat dette tiltaket nevnes spesielt? Bidrar ikke Kirkelig fellesråd økonomisk også til andre deler av Trosopplæringen?

Til § 26 (ny § 25) Opptak av lån på soknets vegne mv.

Forslaget til § 26 fikk bred oppslutning i høringen. Det var likevel noen kommentarer til forslaget. Seks høringsinstanser som mente fellesrådets oppgave burde klargjøres. *Sørreisa menighetsråd* mente for eksempel at «Slik formuleringen står er det bispedømmerådet som gir tillatelse til låneopptak, mens fellesrådet som skal håndtere situasjonen hvis soknet står i fare for konkurs. Dette er inkonsekvent.» *Tromsø kirkelige fellesråd* og *Alta menighetsråd* ga uttrykk for det samme. *Lyngen kirkelig fellesråd* mente «Fellesrådet må gis medinnflytelse på avgjørelsen [om] opptak av lån.» *Hamar bispedømmeråd* uttalte:

Hamar bispedømmeråd vil spørre hvordan [det at lån på soknets vegne må godkjennes av bispedømmerådet] forholder seg til uttalelsene i forarbeidene til endringene i kirkeloven (Prop 55 L (2015-2016) s. 52) der det presiseres at det nye rettssubjektet ikke vil være ansvarlig for soknets økonomiske disposisjoner. Det er viktig å avklare hvilken rettslig betydning bispedømmerådets godkjenning har, hvem som blir ansvarlig for lånet dersom soknet ikke er betalingsdyktig og ikke kan slås konkurs, om bispedømmerådets godkjenning likevel kan påføre rettssubjektet gjeldsansvar og om bispedømmerådets medlemmer kan bli personlig ansvarlige. Dette er spørsmål som må være entydig avklart før Kirkemøtet vedtar kirkeordningen.

Til kapittelet som helhet:

Enkelte høringsinstanser mente at paragrafene burde skrives om slik, at de også kunne ta høyde for en eventuell statlig finansieringsordning, og ikke bare kommunal finansiering. *Nord-Hålogaland biskop* og *Nord-Hålogaland bispedømmeråd* ga uttrykk for dette synspunktet.

17.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet viser til at forslaget har tatt utgangspunkt i at kommunens ansvar for å finansiere den virksomheten som finner sted i soknet blir videreført i forslag til ny trossamfunnslov. Kirkerådet opprettholder i hovedsak forslaget til §§ 20, 23, 24 og 26 med nye numre: §§ 19, 22, 23 og 25. På bakgrunn av høringen foreslås likevel en språklig endring. I forslaget til § 19 foreslår Kirkerådet å erstatte ordet

dåpsopplæring med trosopplæring. Andre innspill vil kunne vurderes nærmere i en senere fase.

Når det gjelder regnskapsføring, viser Kirkerådet til at utgangspunktet at ulike typer rettssubjekter er omfattet av regnskapsloven, dersom ikke noe annet er særskilt fastsatt i lov eller i medhold av lov. Det er derfor primært et lovspørsmål som Kulturdepartementet må løse i forslaget til ny trossamfunnslov.

Når det gjelder kommunal representasjon i kirkelig fellesråd, har Kirkerådet vurdert andre formuleringer enn at kommunen kan velge en representant. Etter Kirkerådets vurdering passer formuleringer som «det er ønskelig», «bør», «oppfordres til» eller «bes om» ikke helt dekkende i en regeltekst. Kirkerådet opprettholder derfor forslaget til en *kan*-bestemmelse, men understreker samtidig fra kirkens side vil være en forventning om at kommunen velger et slikt medlem ved kommunal finansiering, men antar at en kirkelig *bør*-regel ikke vil ha noe mer å si for kommunen enn det en *kan*-regel vil ha.

For ordens skyld skal det presiseres at kommunal representant også regnes som et kirkelig ombud, jf. § 46, og derfor i utgangspunktet må være medlem av Den norske kirke.

Når det gjelder § 25, pekte noen høringsinstanser på at de er mener det er inkonsekvent at det er bispedømmerådet som gir tillatelse til låneopptak, mens fellesrådet må håndtere situasjonen hvis soknet står i fare for konkurs. Kirkerådet viser i den sammenheng til forarbeidene til kirkeloven § 16, som kommer inn på forholdet mellom menighetsrådets og kirkelig fellesråds rolle i forbindelse med låneopptak:

«Første ledd gir adgang både for menighetsråd og kirkelig fellesråd til å oppta lån på vegne av soknet, men med det ansvar som etter loven er lagt til fellesrådet, må en anta at det normalt vil være fellesrådet som er låntaker. Det vil dessuten være naturlig at søknad om godkjenning av låneopptak alltid fremmes for bispedømmerådet gjennom fellesrådet» (Ot.prp.nr. 64 (1994–1995) side 57).

Dette vil fortsatt gjelde for kirkeordningen § 25.

Når det gjelder Hamar bispedømmeråds kommentar, viser Kirkerådet til at Kulturdepartementet uttalte følgende i høringsnotatet om forslaget til ny trossamfunnslov:

«Bestemmelsen om konkursvernet i § 16 foreslås videreført, men ellers foreslås ingen bestemmelser i kirkeloven § 16 ført videre i ny lov. Bestemmelser som regulerer soknets låneopptak og hvilke prosedyrer som skal følges dersom et sokn kommer i økonomiske vanskeligheter, må da gis av Kirkemøtet, i medhold av sin myndighet til å gi regler om kirkelige organer. Dersom kommunene fortsatt skal finansiere soknenes virksomhet, vil det være nærliggende at oppståtte betalingsproblemer søkes løst i et samarbeid med kommunen» (høringsnotatet side 79).

Henvisningen til forarbeidene til endringene i kirkeloven i Prop. 55 L (2015–2016) side 52 må ses i sammenheng med at kirkeloven også etter den aktuelle endringen hadde regler om at bispedømmerådet skulle godkjenne låneopptak, jf. kirkeloven § 16. Når en ser disse bestemmelsene i sammenheng, legger derfor Kirkerådet til grunn at gjeldende rett innebærer at bispedømmerådets godkjenning ikke vil medføre at rettssubjektet Den norske kirke blir ansvarlig for soknets økonomiske disposisjoner, selv om en godkjenningsmyndighet er lagt til bispedømmerådet. Bispedømmerådet opptrer her som godkjenningsmyndighet på vegne av trossamfunnet, ikke det nasjonale rettssubjektet.

Forutsatt at kommunene fortsatt skal finansiere soknenes virksomhet, følger det av bestemmelsen at bispedømmerådet beholder et ansvar for å søke oppståtte betalingsproblemer løst i et samarbeid med kommunen. Kirkerådet viser i den sammenheng til forarbeidene til kirkeloven § 16:

«Fjerde ledd tilsvarer i hovedsak kommuneloven § 56 nr 1. Bispedømmerådet forutsettes først og fremst å drøfte saken med kommunen med sikte på å finne en løsning på de økonomiske vanskelighetene, men rådet vil om nødvendig også kunne treffe slike tiltak som departementet skal eller kan treffe etter reglene i kommuneloven §§ 56-58» (Ot.prp.nr. 64 (1994–1995) side 57).

Kirkerådet mener altså godkjenningsordningen med ovennevnte innhold bør videreføres.

På grunn av sammenheng med utkastet til gravplasslov § 3 annet ledd, antar Kirkerådet at det skal stå *anlegg, drift og forvaltning* også i forslaget til gravplasslov § 23 første ledd. Kirkerådet har derfor videreført formuleringen «anlegg» i forslaget til kirkeordning § 24 annet ledd bokstav b), slik som i dagens kirkelov § 14.

18. Menighetsmøtet - §§ 20 og 21

18.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådet foreslo at dagens to bestemmelser om menighetsmøtet i kirkelovens §§ 10 og 11 videreføres tilnærmet uendret. Presiseringen i forslaget til § 22 første ledd om at menighetsmøtet bare avgjør saker om innføring av gudstjenstlige bøker i kirken *når Kirkemøtet har overlatt spørsmålet til menighetsmøtets avgjørelse*, er i samsvar med dagens rettstilstand. Dette fremgår blant annet av Kulturdepartementets brev til Kirkerådet av 22. juni 2017.

18.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Det var få høringsinstanser som var kritisk til forslaget om å videreføre kirkelovens § 10 i en ny § 21. Det var likevel noen få høringsinstanser som hadde innspill til forslaget. *Nord-Hålogaland biskop* og *Nord-Hålogaland bispedømmeråd* mente § 21 annet ledd er

for åpen, slik at det muliggjør både misbruk og kupp av menighetsmøter (...). Det bør her inn en begrensning. Slik det står nå kan en aksjonsgruppe på mer enn 20 personer kalle inn til menighetsmøte igjen og igjen, og på den måten trumfe gjennom det de ønsker ved å slite ut resten av menigheten. (...) dette mener vi er et punkt som i så stor grad åpner for misbruk at det bør sikres i selve kirkeordningen og ikke i underliggende regler.

Gamle Glemmen menighetsråd og *Glemmen menighetsråd* mente at «antallet stemmeberettigede som må til for å kalle sammen til nytt møte (...) med fordel kan reduseres fra 20 til 15 personer» fordi «flere sokn har få aktive medlemmer». Noen få høringsinstanser stilte seg spørrende til om bestemmelsen om at «biskopen, prosten og soknepresten (...) kan ta del i møtet» er nødvendig. *Bodø kirkelige fellesråd* oppfattet dette som en ubegrunnet tilføyelse som «kan tyde på at frykten for at lekfolk skal drøfte spørsmål uten at geistligheten er tilstede fortsatt er utbredt.». *Vaksdal kyrkjelege fellesråd* mente at «prost og biskop skal strykes fra denne paragrafen. Slik vi ser det kan deres tilstedeværelse i tenkte situasjoner innsnevre lokaldemokratiet.» *Hoff menighetsråd* ga uttrykk for at det mente «menighetsmøter (...) er offentlig møter og alle som ønsker kan møte.» *Halden kirkelige fellesråd* mente det «bør vurderes om også andre kirkelige ansatte som har sitt virke i menigheten bør gis den samme mulighet».

Om lag 30 høringsinstanser var kritiske til forslaget til ordlyd i § 22 om menighetsmøtets oppgaver. Flere av disse høringsinstansene ga uttrykk for at forslaget etter deres oppfatning ville innebære en endring ved at menighetsmøtets myndighet ble begrenset til kun å bestemme det andre kirkelige myndigheter overlater til dem. *Sandviken menighetsråd* uttalte:

I §15 og §22 vil utkastet avvikle menighetsmøtets selvstendige myndighet. Her er det intet selvstendig ansvar nedfelt annet enn å ta seg av de rester som Kirkerådet bestemmer kan overlates til menighetene. Menighetsmøtet skal bare ha myndighet til å bestemme det andre kirkelige myndigheter overlater til menighetsmøtet. Her vil vi holde fast på ordlyden i den tilsvarende §11 fra kirke-loven, der menighetsmøtet avgjør saker om innføring av ny liturgi. Dette samsvarer med menighetens myndighet etter den lutherske bekjennelsen. (CA 28).

Noen fellesråd, blant annet *Sandnes kirkelige fellesråd* og *Ringerike kirkelige fellesråd*, uttalte:

Vi registrer (...) at Kirkemøtets myndighet tydeliggjøres. Det bestemmer når menighetsmøtet skal fatte avgjørelse. Vi ser behovet ut fra diskusjonen i etterkant av vedtaket om likekjønnet vigsel, men er ikke uten videre begeistret for den innsnevringen i lokaldemokratiet som endringen representerer.

Sokndal menighetsråd uttalte:

For sokneprester og menighetsråd som ikke er i samsvar med det som kirken sentralt står for vil de kunne bli fratatt noe av sin selvstendighet som står i kontrast til formuleringen om soknet som det grunnleggende organ i kirken.

NLA høyskolen uttalte:

Vi meiner endringane i § 22 er unødvendige. Aktuelle teologiske stridsspørsmål kan ikkje forsvare at ein forlèt ordlyden i dagens kyrkelov, § 11 (...). Denne paragrafen svarar til formuleringar som går langt attende i historia.

Kvinesdal kirkelig fellesråd uttalte:

Her legger man til grunn en juridisk tolkning av at Kongens prerogativ er overført til Kirkemøtet. Dette er høyst omdiskutert og er noe som ikke har blitt prøvd rettslig. Etter forslaget er det kun når Kirkemøtet overlater et spørsmål om innføring av gudstjenstlige bøker til Menighetsmøtet at Menighetsmøtet kan ta avgjørelse. Dette inngår i det vi mener er en uheldig sentralisering av myndighet. Dette er en innskrenking i forhold til kirkelovens § 11 som ble endret så sent som 2016.

Om lag hundre høringsinstanser støttet Kirkerådets forslag, uten å kommentere dette enkeltspørsmålet. *Bjergvin bispedømmeråd* ga også uttrykk for støtte til forslaget:

Bjergvin bispedømmeråd er samd i formuleringa av soknemøtet sine oppgaver og at ein held på, den i innhald uendra, formuleringa: «Soknemøtet avgjer saker om innføring av gudstenestlege bøker i kyrkja når Kyrkjemøtet har overlata spørsmålet til avgjerd i soknemøtet.»

Borg bispedømmeråd uttalte:

Paragrafen er hovedsakelig en videreføring av dagens kirkelov. Slik formuleringen nå står kan den imidlertid gi inntrykk av at menighetsmøtets handlingsrom er begrenset til saker der Kirkemøtet gir menighetsmøtet mandat til å uttale seg og/eller fatte beslutninger. Dette kan være klokt når det gjelder f.eks. liturgisaker der Kirkemøtet er øverste liturgimyndighet i Den norske kirke, eller tilsvarende saker. På den annen side må den foreslåtte lovformuleringen tydeligere signalisere lokalkirkens frihet til å fremme egne saker til menighetsmøtet (jf dagens Kirkelov § 11 tredje ledd: «... eller når menighetsmøtet av eget tiltak ønsker å uttale seg»).

Nord-Hålogaland biskop og Nord-Hålogaland bispedømmeråd uttalte samtidig:

Med problemene rundt innføring av ny vigselsordning, mener vi det kan være lurt å bytte ut ordene «gudstjenestlige bøker» med noe mer beskrivende for å unngå slike problemer i fremtiden.

18.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet viser til at forslaget om menighetsmøtet sammensetning i hovedsak fikk støtte i høringen, og opprettholder derfor forslaget til § 21 som ny § 20.

Kirkerådet har merket seg at en del høringsinstanser tok til orde for å videreføre ordlyden i kirkeloven § 11. Det fremgår at disse instansene oppfatter endringen av ordlyden som en endring av gjeldende rett. Både Kulturdepartementet og Kirkerådet

har lagt til grunn at menighetsmøtets myndighet etter kirkeloven § 11 er begrenset til å gjelde valg mellom ulike alternative liturgiske ordninger når Kirkemøtet har overlatt dette til menighetsmøtets avgjørelse.² Bestemmelsen gir ikke menighetsmøtet adgang til å nekte innført liturgiske ordninger som Kirkemøtet har besluttet at skal gjøres gjeldende i hele Den norske kirke.

Spørsmålet om rekkevidden av menighetsmøtets myndighet i liturgisaker kom opp for Høyesterett i den såkalte liturgidommen (Rt. 1987 s. 473), men da ut fra et annet lovgrunnlag enn det som nå gjelder. Høyesterett uttalte i dommen blant annet at "menighetsmøtet ikke med hjemmel i kirkeordningsloven § 32 b kan nekte å innføre en ny, godkjent liturgi i strid med hva Kongen har bestemt".

Det fremgår av forarbeidene til kirkeloven av 1996 at det materielle innholdet i den tidligere kirkeordningsloven § 32 b ble videreført i kirkeloven § 11, jf. blant annet Ot.prp. nr. 64 (1994–95) s. 21 og s. 54.

Høyesteretts avgjørelse i 1987 må sees på bakgrunn av den daværende bestemmelsen i Grunnloven § 16, som la såkalt kirkelig anordningsmyndighet til Kongen som et prerogativ. Grunnlovsendringene som ble vedtatt i 2012, opphevet prerogativet i § 16. Både Kulturdepartementet og Kirkerådet har lagt til grunn at menighetsmøtets myndighet etter kirkeloven § 11 ikke er blitt utvidet sammenlignet med Høyesteretts tolkning i 1987. Ved delegasjon av Kongens tidligere liturgimyndighet etter Grunnloven § 16 fikk Kirkemøtet også kompetanse til å avgjøre om en liturgisk ordning skal innføres i alle landets menigheter, eller om det skal overlates et valg til menighetene. Den samme kompetansen har Kirkemøtet nå, jf. kirkeloven § 24 andre ledd andre punktum. Dette fremgår av forarbeidene til endringene av kirkeloven i 2012, se Prop. 71 L (2011–2012) side 40. Kulturdepartementet og Kirkerådet har lagt til grunn at denne rettstilstanden også er ført videre etter endringene i kirkeloven som trådte i kraft 1. januar 2017, jf. merknaden til § 11 i Prop. 55 L (2015–2016) side 54 og merknaden til § 2 på side 52 i proposisjonen.

På denne bakgrunn innebærer forslaget ingen endring sammenlignet med gjeldende rett. At flere høringsinstanser har oppfattet forslaget som en endring av rettstilstanden, tilsier etter Kirkerådets vurdering at dette bør klargjøres i kirkeordningen § 21, slik det er foreslått.

Kapittel 4. Kirkebygg

Innledning

Forslaget til ny trossamfunnslov legger opp til en nedbygging av dagens lovregulering av kirker. Samtidig foreslås det en lovbestemmelse om at Kirkemøtet gir regler om krav til kirke, forvaltning av kirke og tilhørende fond, kirkens inventar og utstyr, og om bruk av kirke, herunder betaling for bruk.

Det er gode grunner for å gjennomgå og endre enkelte bestemmelser om kirkebygg. Kirkemøtet gjorde også i sak KM 15/15 vedtak om enkelte endringer. Disse vedtakene

² Se brev 22. juni 2017 fra Kulturdepartementet til Kirkerådet.

følges *ikke* opp i denne høringen, men Kirkerådet vil komme tilbake til dette på et senere tidspunkt.

Kirker er signalbygg som både utgjør en viktig del av vår kulturarv og samtidig skal fungere som lokaler til kirkelig aktivitet i dag. Disse hensynene ivaretas gjennom dagens godkjenningsordninger og nærmere retningslinjer i et eget rundskriv (T-3/2000 *Forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø*). Med den hjemmelen som foreslås i ny trossamfunnslov, vil Kirkemøtet i samarbeid med kulturminnemyndigheten kunne fastsette ordninger og saksbehandlingsregler som fortsatt sikrer en kulturminnefaglig behandling av kirkebyggsaker, ut over det som kan pålegges i medhold av kulturminnelovens gjeldende bestemmelser.

I denne høringen foreslår Kirkerådet at kirkelovens bestemmelser om kirkebygg tas inn i kirkeordningen. Godkjenningsordningene, som i dag legger myndighet til departementet, må likevel endres og erstattes av et kirkelig organ. Etter dagens regelverk er det også en klageordning hvor biskopens vedtak i visse kirkebyggsaker kan påklages til departementet. Klageordningen er ikke regulert direkte i kirkeloven men i ovennevnte rundskriv T-3/2000.

19. Kapittel 4. Kirker (definisjon, eiendomsrett, forvaltning, kirkefond, betaling, oppføring av kirke mm, §§ 26–30)

19.1 Forslag i høringsnotatet

Definisjon av og eiendomsrett til kirke - § 27

Forslaget til trossamfunnslov § 13 viderefører dagens regel i kirkeloven § 17 om at kirkene er soknets eiendom med mindre annet følger av særskilt rettsgrunnlag. Det ble foreslått å presisere i bestemmelsen at etter kirkeordningens ikrafttredelse, er Kirkerådets godkjennelse avgjørende for om nye bygg skal defineres som kirke. Det ble også foreslått å videreføre forutsetningen om at det skal være kirke i hvert sokn.

Når kravet til kirke videreføres i kirkeordningen, vil bestemmelsen kunne få et annet innhold enn i dag. Etter dagens kirkelov har kommunen et økonomisk ansvar for bygging av kirker, og når det opprettes et nytt sokn får kommunen en forpliktelse etter loven. Samtidig vil soknet være forpliktet til å bygge kirke. Det siste vil bli videreført

Også etter kirkeordningen vil bestemmelsen om kirke i hvert sokn legge begrensninger på muligheten til å opprette nye sokn på steder hvor det fra før ikke er kirke. Dersom det ikke er kirke fra før i et område hvor et nytt sokn ønskes opprettet, må finansiering av ny kirke avklares nærmere i hvert tilfelle. Det nye med lovforslaget er at kommunens plikt ikke er absolutt som i dag. Forutsetningen vil fremdeles være at det skal være en kirke i kirkeordningens forstand. Det vil si at ulike former for

flerbrukshus, kulturhus eller lignende ikke er tilstrekkelig hvis ikke byggene også er godkjent som kirke.

Forvaltning og begrensning av rådighet - § 28

Det ble foreslått en åpning for at Kirkerådet kan samtykke i salg av kirker når særlige grunner tilsier det, slik som dagens bestemmelse hvor myndigheten er lagt til departementet. Fast eiendom ellers som et sokn eier og som er knyttet til kirken, kan avhendes med samtykke av bispedømmerådet dersom den ikke er nødvendig for kirken. Denne begrensningen ble også foreslått videreført, og den vil for eksempel kunne omfatte skogteiger knyttet til kirken eller nabotomter det ikke lenger er bruk for.

En særlig problemstilling som ble vurdert, er langtidsutleie av kirker. I situasjoner der kirkeforvaltningen står overfor store avgjørelser, som å ta en kirke ut av bruk, langtidsutleie, avhending eller nedleggelse, kan det stilles spørsmål om hvor langt fellesrådets myndighet til å disponere over kirkebygget rekker. Biskopen forordner gudstjenester i kirkene, og regelverket for bruk av kirker regulerer menighetsrådets bruk av kirker. Når en kirke ikke lenger har forordnete gudstjenester og videre bruk skal avgjøres, er gode lokale prosesser viktige. Kirkerådet foreslo ikke endringer i regelverket på dette området nå.

For øvrig omfatter bestemmelsen også biskopens godkjenningsmyndighet for anskaffelse og avhending av kirkens inventar og utstyr og menighetsrådets plikt til å føre fortegnelse over inventar og utstyr. Det foreslås ingen endringer her.

Kirkefond - § 29

Kirkelovens bestemmelse om kirkefond ble foreslått videreført uendret. Hovedregelen er at kapital som er knyttet til en kirke, skal samles i et fond, og avkastningen skal da gå til drift og vedlikehold av kirken. Kirkene finansieres i hovedsak over kommunebudsjettene, og det antas at kirkefond ikke lenger har særlig betydning. Testamentariske gaver til kirken eller menigheten skal brukes til det formålet de er gitt til.

Betaling for bruk av kirken - § 30

Kirkemøtet har gitt nærmere regler for bruk av kirkene, som blant annet gir menighetsrådet adgang til å låne ut kirken til for eksempel konserter og presten har rett til å bruke kirken til blant annet kirkelige handlinger. I forbindelse med at kirkeloven ble vedtatt ble det forutsatt at kirkemedlemmer i soknet skulle kunne få utført kirkelige handlinger uten å måtte betale for det. I andre tilfeller vil kirkelig fellesråd kunne kreve betaling etter nærmere regler godkjent av bispedømmerådet. Denne regelen, som i dag fremgår av kirkeloven § 20, ble foreslått videreført uendret.

Oppføring av ny kirke - § 31

Kirkeloven § 21 gjelder godkjenning ved oppføring av ny kirke samt godkjenning ved nedleggelse og ved ombygging og utvidelse av kirke. Dagens regler på dette området ble foreslått videreført, men med den endringen at Kirkerådet overtar som godkjenningsinstans der departementet nå har hatt denne oppgaven. Ombygging og utvidelse av kirkene ivaretas i dag av biskopene etter delegasjon fra departementet, jf. departementets brev til biskopene av 15. april 2000. Her ble det foreslått at

myndigheten legges direkte til biskopen i kirkeordningen og med mulighet for Kirkerådet til å gi nærmere regler. Dette innebærer at det for eksempel vil kunne fastsettes en klageordning som tilsvarer dagens hvor Riksantikvaren kan påklage biskopens avgjørelse om å godkjenne ombygging eller utvidelse.

Bestemmelsen om at bygging ikke er tillatt nærmere kirke i spredtbygd område enn 60 meter uten tillatelse etter kirkeloven, er ikke aktuell å videreføre i kirkeordningen. Hensynet til kirkens omgivelser vil måtte ivaretas gjennom annet lovverk som blant annet plan- og bygningslovens regler.

19.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Tilbakemeldingene viser at det er ulike syn på behovet for godkjenningsordninger samt hvor myndighet eventuelt skal plasseres. Det er ellers kommet en del kommentarer om ulike forhold.

Det har blant annet kommet innspill knyttet til kravet om kirke i hvert sokn, jf. forslaget § 27. *Lyngdal menighetsråd* uttalte

Vi foreslår en endring, siden det gjerne er flere kirke i et sokn: «Det skal være minst én kirke i hvert sokn.

Flere høringsinstanser har uttrykt skepsis til formuleringen i forslaget til § 28 som gjelder reservasjonen fra hovedregelen om at forvaltningen av kirkene hører under kirkelig fellesråd. Høringsinstansene stiller spørsmål ved at Kirkerådet skal kunne fravike hovedregelen i konkrete enkelttilfeller.

KA uttalte:

Etter vår vurdering er formuleringen i første ledd i § 28 ubeskyttet og bør gjennomgå nærmere. Forholdet mellom soknets alminnelige eierrådighet og Kirkemøtets mulighet til å regulere forvaltningen av kirkene forutsettes å legges til grunn at soknets forvaltningsansvar og eierrådighet fastholdes. *KA* mener det er behov for ytterligere klargjøring av hva som er grensene for Kirkemøtets myndighetsutøvelse ovenfor soknene på dette området. En slik klargjøring bør etter vårt syn foreligge før Kirkemøtet vedtar kirkeordningen.

Hamar bispedømmeråd uttalte:

Hamar bispedømmeråd registrerer at man i § 28 første ledd overfører departementets regelkompetanse til Kirkerådet. Bispedømmerådet mener at denne kompetansen må overføres til Kirkemøtet, siden annen regelkompetanse er gitt Kirkemøtet. Videre støtter Hamar bispedømmeråd at kirkeordningen som foreslått viderefører formuleringen i kirkelovens § 18, og rådet avventer videre avklaringer.

Oslo kirkelige fellesråd har uttalt seg omkring avhendingsforbudet og forbudet mot å påhefte bruksrettigheter:

Med de utfordringer som KfiO står overfor de kommende år er det viktig at ordninger ikke stenger for relevante løsninger. Både salg og langtidsutleie av

kirkebygg er alternativer som KfiO må ha mulighet til å vurdere for å vedlikeholde, pusse opp eller bygge nye kirker. Det bør også skapes ordninger som gir muligheter for å oppta lån knyttet til forvaltning av bygg.

Noen høringsinstanser omtaler bestemmelsene om kirkefond.
Varhaug menighetsråd uttalte:

I forslag til § 29 legges det til grunn at bispedømmerrådet skal gi samtykke til hvor avkastning fra kirkelige fond skal benyttes. Igjen; dette er et spørsmål som det lokale, kirkelige selvstyre bør ha kompetanse over gjennom beslutninger i menighets- og fellesråd. I dagens kirkelov §19 omtales kirkefond slik: «...*Fondet forvaltes av kirkelig fellesråd..*» En ser ikke at det er noe behov for å justere eksisterende lovtekst.

Sandviken menighetsråd uttalte:

§ 29 vil redusere soknets myndighet over egne fond. Det bør inn en formulering om at fondsmidler som tilhører en bestemt kirke, ikke kan benyttes til andre formål uten vedtak i det aktuelle menighetsrådet.

Betaling for bruk av kirken har blant annet blitt kommentert av *Sør-Hålogaland bispedømmerråd*. *Sør-Hålogaland bispedømmerråd* uttalte:

Sør-Hålogaland bispedømmerråd oppfatter begrepet «annen oppbyggelse» som noe uklart og vanskelig å forholde seg til. Foreslår derfor følgende endring av første setning:
«For benyttelse av kirken til gudstjenester og det som knyttes til gudstjenesteliv tas det ikke betaling.»

Flere høringsinstanser har uttalt seg til godkjenningsordningene knyttet til oppføring, ombygging og utvidelse samt nedleggelse av kirke.
Agder og Telemark bispedømmerråd uttalte:

Agder og Telemark bispedømmerråd er kritiske til at Kirkerådet får overført den godkjennelsesmyndighet som tidligere var tillagt departementet. Agder og Telemark bispedømmerråd mener at lokal biskop bør ha denne godkjennelsesmyndigheten, med unntak av oppføring av kirke. Som erstatning for første setning i fjerde avsnitt foreslås: «Oppføring av ny kirke skal godkjennes av Kirkerådet etter innstilling fra biskopen. Nedlegging av kirke skal godkjennes av biskopen.

Hægebostad menighetsråd uttalte:

Kan det tenkes å legge godkjenning av nye kirker til biskop? For å fordele makt i kirken?

Nord-Hålogaland bispedømmerråd uttalte:

Med tanke på fremtidige utfordringer kan det være fornuftig at det presiseres at Kirkerådet kan samtykke i rivning og lignende av kirker, ikke bare salg, slik det nå står. Kirkerådet har i §31 myndighet til å godkjenne nedlegging, som igjen kan føre til riving, men vi mener likevel det kan være fornuftig å presisere dette i denne paragrafen.

Agder og Telemark bispedømmeråd har også et konkret forslag knyttet til bortfallet av forbudet mot bygging nærmere kirke enn 60 meter i spredtbygd område.

Agder og Telemark bispedømmeråd uttalte:

Agder og Telemark bispedømme ser at hensynet til kirkens omgivelser vil måtte ivaretas gjennom annet lovverk: Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan og bygningsloven). Vi mener likevel at følgende avsnitt bør med i §31: «Bestemmelsene for hensynssoner i Lov om planlegging og byggesaksbehandling gjelder for kirkens bygg og omgivelser. Biskopen er høringspart med innsigelsesrett i plan- og byggsaker i synlig nærhet til kirker og kirkenære gravplasser.»

19.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet merker seg innspillene og forslagene til konkrete endringer. Det foreslås en mindre endring i forslaget til § 31 siste ledd. Det foreslås ikke å gjøre noen andre endringer nå. Endringer på dette feltet vil bli tatt opp som en egen sak senere. Kirkerådet er i forslaget til kirkeordning tillagt noen oppgaver som i dag er lagt til departementet. Dette omfatter blant annet godkjenning av nye kirker. Ved å legge godkjenningsmyndighet til en sentral instans som Kirkerådet, vil dette være det minst radikale grepet i denne omgang. Til sammenligning med hvordan godkjenningsmyndighet har blitt fordelt tidligere, vises det til at det i kirkelovens bestemmelser er fastsatt at departementet skal godkjenne ombygging og utvidelse av kirker. Myndigheten ble så senere delegert til biskopene, jf. departementets brev til biskopene av 15. april 2000, også omtalt i rundskriv T-3/2000 Forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø. Kirkerådet mener biskopens myndighet etter den nevnte delegasjonen skal videreføres og foreslår som i høringen at dette gjøres direkte i kirkeordningen, ikke ved delegasjon. Det nevnte delegasjonsbrevet inneholder også *egne sakbehandlingsregler* biskopen skal følge, herunder om klageadgang. Kirkerådet mener det i bestemmelsen om biskopens myndighet i § 31 siste ledd bør legges til at *Kirkemøtet* kan gi nærmere bestemmelser om dette. Kirkemøtet kan eventuelt delegere til Kirkerådet å gi slike bestemmelser. Når det gjelder ordninger for forvaltning av kirkene, vil Kirkerådet vise til at forslaget til § 28 viderefører hovedregelen om at forvaltningen av kirkene hører under kirkelig fellesråd. Bestemmelsen må ha en reservasjon for de tilfellene hvor det ikke er naturlig at kirkelig fellesråd har forvaltningsansvaret for en konkret kirke. Det finnes noen eksempler på slike kirker, for eksempel stavkirker eid av Fortidsminneforeningen m.v. Det foreslås derfor at Kirkerådet kan godkjenne slike særlige ordninger for forvaltning, slik departementet har myndighet til etter dagens kirkelov.

Kapittel 5. Regionale og nasjonale kirkelige organer

Kapittel 5 skal erstatte kirkeloven kapittel 4. I all hovedsak ble dagens oppgaver for og sammensetning av de regionale og nasjonale kirkelige organer foreslått videreført. Kirkerådet foreslo en ny organisering av Den norske kirkes økumeniske og internasjonale samarbeid som medfører endring av dagens Mellomkirkelig råd.

20. Bispedømmerådet - §§ 31–33

20.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådet la opp til å videreføre bestemmelsene om bispedømmerådets sammensetning i kirkeordningen i denne omgang. Kirkerådet foreslo imidlertid at bestemmelser om bispedømmerådets varamedlemmer tas direkte inn i kirkeordningen, at det presiseres at alle leke medlemmer velges direkte og at reglene i kirkeordningen § 16 tredje og fjerde ledd om plikt til å ta imot valg og fritak til menighetsrådet gjøres tilsvarende gjeldende for bispedømmerådet.

Kirkerådet foreslo å ta inn en egen § 33 om bispedømmerådets adgang til å gi lederen eller et arbeidsutvalg fullmakt til på saklig begrensede områder å treffe avgjørelse i saker som skulle vært avgjort av rådet. Dette er en videreføring av gjeldende rett som blir tydeliggjort gjennom en ny paragraf, etter mønster fra tilsvarende bestemmelser om menighetsråd og kirkelig fellesråd.

20.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Det var få høringsinstanser som uttalte seg imot forslaget til §§ 32–34. Enkelte høringsinstanser kommenterte betegnelsen «lek kirkelig tilsatt». *Sør-Hålogaland biskop* og *Sør-Hålogaland bispedømmeråd* uttalte for eksempel:

Begrepet «lek kirkelig tilsatt» brukes i flere av paragrafene om kirkelig tilsatte som ikke er prester. Det kan oppfattes som misvisende å omtale medarbeidere i viglede stillinger som «leke», og en bør derfor søke å finne et bedre begrep. En mulig erstatning kan være «kirkelig tilsatt som ikke er prest».

Noen få høringsinstanser tok til orde for at valget til bispedømmerådet og Kirkemøtet bør foregå etter prinsippet om gjennomgående representasjon.

Noen høringsinstanser, deriblant *Bergen kirkelig fellesråd*, *NLA høgskulen*, tok også til orde for å gjeninnføre en ordningen med indirekte valg. *Meland sokneråd* mente at «valordninga for bispedømmeråd bør tilbakeførast til tidlegare valordning med indirekte val.»

Flere av de høringsinstansene som gikk inn for at bestemmelser om kvensk kirkeligv må inn i kirkeordningen, gikk inn for at det også velges en kvensk representant til Nord-Hålogaland bispedømmeråd. Porsanger menighetsråd uttalte for eksempel at §

32 burde inneholde en ny bokstav f med følgende ordlyd: «en kvensk representant i Nord-Hålogaland bispedømmeråd».

20.3 Kirkerådets vurderinger

Når det gjelder spørsmålet om direkte og indirekte valg, vises det til at Kirkerådet senest i 2017 gjennomførte en høring hvor 61 prosent av høringsinstansene gikk inn for en ordning med direkte valg, deriblant 119 menighetsråd, jf. sak KM 06/18. Kirkerådet viser til dette. Spørsmål om gjennomgående representasjon kan gjelde både for direkte og indirekte valg, men en finner ikke grunnlag for å gå nærmere inn på dette i denne omgang.

Når det gjelder bispedømmerådenes sammensetning, viser Kirkerådet til at disse vil velges høsten 2019 for en fireårsperiode. Det første tidspunktet for eventuelt å iverksette en ny sammensetning, vil derfor tidligst være fra etter kirkevalget i 2023. Kirkerådet opprettholder derfor forslaget om å ikke foreta noen endringer i denne omgang.

Det vises til drøfting av kvensk kirkeliv i omtalen av §§ 41-42.

På denne bakgrunn, opprettholder Kirkerådet forslaget til §§ 32–34 som §§ 31–33.

21. Kirkemøtet - §§ 34–35

21.1 Forslag i høringsnotatet

I likhet med bispedømmerådets sammensetning videreføres dagens sammensetning av Kirkemøtet for valgperioden 2019–2023. Kirkerådet foreslo imidlertid at det presiseres direkte i kirkeordningen § 35 at Bispemøtets preses og leder av Samisk kirkeråd er medlemmer av Kirkemøtet. Det medfører ingen endringer i forhold til i dag, ut over at bestemmelsene om dette flyttes fra underliggende regelverk inn i selve kirkeordningen.

Kirkemøtets oppgaver vil fremgå i en rekke paragrafer i kirkeordningen, og noen bestemmelser vil også være regulert av trossamfunnsloven. Paragraf 36 om Kirkemøtets oppgaver inneholder derfor kun noen av Kirkemøtets oppgaver.

Kirkerådet foreslo i hovedsak å videreføre bestemmelsene om Kirkemøtets oppgaver, men med noen endringer:

- Dagens bestemmelse om at Kirkemøtet «foreslår retningslinjer for kirkelig inndeling» ble foreslått opphevet. Dette anses som overflødig når myndigheten til å fastsette nærmere bestemmelser om endring i kirkelig inndeling samt navn på kirke, sokn og prosti er lagt til Kirkemøtet.
- Dagens bestemmelser i Kirkemøtets forretningsorden § 2-4 om at saker av læremessig karakter skal forelegges Bispemøtet før behandling i Kirkemøtet, ble foreslått tatt inn i selve kirkeordningen.

21.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Det var bred oppslutning om Kirkemøtets sammensetning. Samtidig var det om lag 20 høringsinstanser som hadde kritiske merknader særskilt til Kirkemøtets sammensetning. Noen av disse gikk inn for at Kirkemøtet skal velges indirekte, mens andre gikk inn for en gjennomgående representasjon. *Hidra menighetsråd*, *Flekkefjord kirkelig fellesråd* og *Farsund kirkelig fellesråd* uttalte alle at:

Fellesrådet ber om at Kirkerådet vurderer på hvilken måte § 35 om «Kirkemøtets sammensetning» kan endres, slik at det kan sikres at kirkevergene blir representert og en viktig del av kirkemøtets sammensetning.

Bergen kirkelig fellesråd uttalte:

Vi mener at Kirkemøtets sammensetning må revurderes slik at Kirkemøtet har en tydelig forankring i soknet.

Noen høringsinstanser ga eksplisitt uttrykk for at det var positivt at preses og lederen av Samisk kirkeråd omtales som medlemmer av Kirkemøtet.

De høringsinstansene som gikk inn for å ta inn bestemmelser om kvensk kirkeliv i kirkeordningen, jf. omtalen i forbindelse med §§ 42-43, gikk inn for at lederen av Kvensk kirkeråd også skal nevnes som medlem av Kirkemøtet.

Når det gjelder Kirkemøtets oppgaver fikk forslagene i hovedsak støtte i høringen. Noen høringsinstanser hadde imidlertid innspill til enkelte av bestemmelsene. *KA* og en del andre høringsinstanser ga uttrykk for at omtalen av Kirkemøtet som kirkens øverste besluttede organ er, bør strykes. *KA* uttalte «at det ikke er naturlig at Kirkemøtet føyer til – i omtalen av seg selv – at en også er kirkens øverste besluttede organ.»

Hamar bispedømmeråd pekte på den annen side på at:

Når Kirkemøtets oppgaver etter skillet mellom kirke og stat er endret, mener *Hamar bispedømmeråd* at setning én og to i paragrafens første ledd bør bytte plass. *Bispedømmerådet* foreslår dermed at paragrafens første ledd formuleres slik: «Kirkemøtet er øverste representative og besluttede organ i Den norske kirke og fastsetter kirkens grunnlag og lære og alle liturgier og gudstjenestelige bøker i kirken. Kirkemøtet skal ha ...»

En del høringsinstanser var imot forslaget om å gjengi lovutkastet til ny trossamfunnslov § 10 om at «Kirkemøtet fastsetter kirkens grunnlag og lære...». *Lund kirkelig fellesråd* uttalte:

I nytt forslag står det at Kirkemøtet fastsetter kirkens grunnlag og lære: «Som øverste representative organ i Den norske kirke fastsetter Kirkemøtet kirkens grunnlag og lære» *Lund kirkelige fellesråd* mener at Kirkens grunnlag og lære ikke skal være utskiftsbar men stå fast i henhold til Skrift og bekjennelse, jfr. §1 i forslaget. For å best ivareta dette, foreslår *Lund kirkelige fellesråd* at formuleringen «kirkens grunnlag og lære» tas ut, slik at formuleringen i §36

blir: «Som øverste representative organ i Den norske kirke fastsetter Kirkemøtet alle liturgier og gudstjenestelige bøker i kirken»

I tillegg til å peke på det samme, uttalte *Lyngdal menighetsråd* også om tredje ledd:

Prøveordning for direktevalg til bispedømmeråd er vel en feil, siden det allerede er bestemt i valgreglene. For kirkelig fellesråd mener vi det er viktig for identiteten at indirekte valg videreføres. Det er et organ som skal være samordnende mellom menighetene, og da må også menighetsrådene være representert.

Når det gjelder reguleringen av samvirket mellom Bispemøtet og Kirkemøtet, kom det noen innspill. *Nidaros bispedømmeråd* uttalte positivt til forslaget. *Stavanger kirkelig fellesråd* uttalte seg mer kritisk:

Denne paragraf regulerer blant annet forholdet mellom Bispemøtet og Kirkemøtet inn i selve kirkeordningen. Det er nødvendig, men slik det er formulert synes det å bekrefte tendensen til å tydeliggjøre og styrke bispemøtets myndighet. Det er merkbart at tilsvarende tydeliggjøring ikke finnes på områder som ville styrket eksempelvis soknet.

Åpen folkekirke uttalte:

Det er også foreslått bestemmelser om Bispemøtets rolle i behandlingen av saker i Kirkemøtet, samt at det i § 59 er gitt særlige bestemmelser for endringer i disse bestemmelsene. Det fremstår som at denne type endringsforslag bryter med intensjonen til høringsutkastet som helhet som legger til grunn at det er gjeldende oppgavefordeling som inntil videre foreslås videreført.

Det kom også enkelte andre innspill til Kirkemøtets oppgaver. *Møre bispedømmeråd* uttalte:

Når det gjeld § 36 meiner Møre bispedømmeråd at utkastet med føremon kan lausrive seg noko frå prinsippet om at den nye regelverket i prinsippet berre skal vidareføre gjeldande kyrkjeordning utan å gjere materielle endringar. Då Stat og kyrkje skilde lag vart kyrkjemøtet de facto det øvste organet i Den norske kyrkja. Dette bør gå fram av paragrafane som handler om dette organet, t.d. ved å legge inn nokre overordna formuleringar om ansvar for strategier, retningsval og visjonar, samt noko om økonomisk ansvar. I kapittel 2 til 6 er det fleire stader tatt inn formuleringar om at Kyrkjemøtet kan/skal gje meir detaljerte regler eller bestemmingar om det paragrafen handlar om (t.d. §§ 11, 15, 18, 24, 33 osv.) Dette er neppe naudsynt, og må vere ein rest frå den gongen Staten i lovs form fastsette kyrkjeordninga. I det minste bør dette kunne samlast i ein felles formulering, t.d. som ny bokstav e i § 36, andre ledd.

21.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet opprettholder forslaget til Kirkemøtets sammensetning i denne omgang. Spørsmålet vil være naturlig å vurderes nærmere i neste fase.

Når det gjelder Kirkemøtets oppgaver, opprettholdes i hovedsak forslaget ut fra prinsippet om at en ikke skal gjøre så store endringer i denne fasen. Som følge av at Kirkerådet foreslår å oppheve § 10, foreslår Kirkerådet i stedet å flytte det opprinnelige forslaget til § 10 annet ledd til ny innledning på § 35 første ledd, i tråd med forslaget fra Hamar bispedømmeråd. Samtidig foreslås det at ordet «besluttende» slettes fra bestemmelsen.

Bestemmelsen om at Kirkemøtet fastsetter «kirkens grunnlag og lære» er kun en gjengivelse av Kirkemøtets myndighet slik den er foreslått fastsatt i forslaget til ny trossamfunnslov § 10 første ledd. For ordens skyld vises det til at bestemmelsen om at «Alle kirkelige møter og råd skal utføre sitt arbeid i lojalitet mot Den norske kirkes læregrunnlag» er foreslått videreført i § 6.

Formuleringen om forsøk med direkte valg til bispedømmeråd, som i dag fremgår av kirkeloven § 24 sjuende ledd, er ikke helt dekkende. Kirkerådet foreslår derfor en språklig justering på dette punkt, slik at det fremgår at Kirkemøtet kan godkjenne forsøk med valgperiode på to år til kirkelig fellesråd og bispedømmeråd og direkte valg til kirkelig fellesråd.

Når det gjelder forslaget til § 35 fjerde og femte ledd, understreker Kirkerådet at dette i dag er bestemmelser som er fastsatt i Kirkemøtets forretningsorden § 2-4. Kirkemøtet behandlet i 2014 et forslag om å endre Kirkemøtets forretningsorden § 2-4, for å tydeliggjøre forståelsen av bestemmelsen, jf. sak KM 15/14. Kirkemøtekomiteen som behandlet saken, mente imidlertid at bestemmelsen var klar nok og at det ikke var «nødvendig å endre selve bestemmelsen for å skape klarhet i hvordan den skal forstås». Den mente også at «på lengre sikt bør slike bestemmelser inngå i grunnleggende bestemmelser i kirkeordningen» (komiteens merknader i sak KM 15/14). Kirkemøtet vedtok enstemmig at «Kirkemøtet legger komiteens vurderinger til grunn. Det gjøres ingen endringer i forretningsordenen, § 2-4». I tråd med Kirkemøtets tidligere vurderinger i sak KM 15/14, foreslo Kirkerådet derfor at bestemmelsene i § 2-4 bør inngå i selve kirkeordningen. Dette fikk også støtte i veivalghøringen, se saksdokumentet til sak KM 08.1/16 side 100. Etter Kirkerådets vurdering er dette derfor helt i tråd med intensjonen om at det er gjeldende oppgavefordeling som inntil videre foreslås videreført.

Bestemmelsen om at Kirkemøtet vedtar regler om kirkens inventar og utstyr står i dag i kirkeloven § 24, tredje ledd bokstav d). Dette var falt ut av høringsforslaget til kirkeordningen. Kirkerådet tar dette inn igjen i § 35 Kirkemøtets oppgaver.

Kirkerådet ser at en også kunne gjort noen andre endringer, men mener det bør gjøre i en senere fase. Kirkerådet opprettholder derfor ellers forslaget.

22. Kirkerådet - §§ 36–37

22.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådets sammensetning ble foreslått fastsatt i kirkeordningen § 38 i tråd med Kirkemøtets vedtak i 2018, hvilket innebærer at rådet skal bestå av elleve leke medlemmer, ett fra hvert bispedømme, en lek kirkelig tilsatt og fire prester valgt av Kirkemøtet samt en biskop valgt av Bispemøtet.

Kirkerådets oppgaver ble i høringsnotatet foreslått videreført i kirkeordningen § 38, men det ble foreslått å ta inn en bestemmelse om at saker av læremessig karakter som avgjøres endelig av Kirkerådet, må forelegges for Bispemøtet før endelig avgjørelse, i en parallell til tilsvarende bestemmelser for Kirkemøtet. Hvis Kirkerådets vedtak ved andre gangs behandling ikke er i samsvar med Bispemøtets siste tilrådning, oversendes saken til Kirkemøtet for avgjørelse.

22.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Blant høringsinstansene som kommenterte forslagene om Kirkerådets sammensetning og oppgaver, var det bred oppslutning om forslagene. Nord-Hålogaland bispedømmeråd mente «at endringene som har blitt gjort i disse to paragrafene er gode. Det er bra at sammensetningen av Kirkerådet blir slått fast og det er også bra at det blir sagt at læresaker skal til Bispemøtet». Noen høringsinstanser, deriblant *Bodø kirkelige fellesråd*, uttalte seg til tydeliggjøringen som «er gjort av BM i forhold til KR. Vi kan ikke se at det er gitt tilstrekkelig begrunnelse for denne tydeliggjøring i kirkeordningen.» *Sør-Hålogaland biskop* og *Sør-Hålogaland bispedømmeråd* foreslo «å stryke «, en lek kirkelig tilsatt»».

22.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet opprettholder i hovedsak forslagene til §§ 37–38 som §§ 36–38. Det foreslås imidlertid en liten endring i § 36. I forslaget het det at det for hvert medlem skal velges ett personlig varamedlem. Som følge av forslaget om å velge nummererte varamedlemmer for prestene i sak KM 07/19 Regler for valg av Kirkerådet, foreslås det å ta ut ordet «personlig».

23. Bispemøtet - § 38

23.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådet foreslo i høringsnotatet å fastsette en ny formålsbestemmelse om Bispemøtet i kirkeordningen § 39 annet ledd, som tydeliggjør det kollegiale aspektet ved biskopenes tilsynstjeneste. Kirkerådet foreslo også å videreføre ordningen med at Bispemøtet som hovedregel ikke kan binde den enkelte biskop i utøvelsen av egne tjenestefunksjoner. Det ble likevel åpnet for at det i medhold av kirkeordningen kan bestemmes særskilt unntak fra hovedregelen. Dette vil for eksempel være aktuelt i tilfeller hvor Bispemøtet er gitt myndighet til å gi regler som har betydning for biskopenes tjeneste. Det foreslås videre å gjøre dagens reglement for Bispemøtet overflødig, ved å ta inn de viktigste bestemmelsene i kirkeordningen, i stedet for at Kirkemøtet fortsatt skal gi nærmere regler. Det innebærer at det tas inn bestemmelser om at Bispemøtet skal ha sekretær og at Bispemøtet fastsetter nærmere forretningsorden for sin virksomhet i paragrafen.

Kirkemøtet har tidligere bestemt at Bispemøtet behandler læreklager og at også klagenemnda kan melde saker til Bispemøtet. Dette ble derfor foreslått tatt inn i § 39.

23.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Rundt hundre høringsinstanser ga uttrykk for en kritikk mot forslaget til § 39, slik det var formulert i høringen. Kritikken var først og fremst rettet mot annet og tredje ledd i forslaget. Rundt hundre høringsinstanser støttet også forslaget fra Kirkerådet. De fleste av disse kommentere imidlertid ikke paragrafen om Bispemøtet spesielt. En del høringsinstanser gikk inn for at formålsbestemmelsene om Bispemøtet i kirkeordningen § 39 blir videreført uendret slik bestemmelsen i dag lyder i kirkeloven § 26. KA uttalte begrunnet dette med at:

denne type nye forslag ikke bør vedtas uten at spørsmålet er bredere utredet i forkant slik at høringsinstansene kan få oversikt over mulige konsekvenser av fremlagte forslag (...).

KA viser også til at den foreslåtte nye bestemmelsen i §39 legger økt vekt på Bispemøtet som kollegialt tilsynsorgan. Slik vi forstår forslaget, betyr det at Bispemøtet i større grad enn i dag vil kunne binde den enkelte biskop i teologiske spørsmål. Biskopene personlige tilsynsansvar for å fortolke den evangelisk – lutherske lære har lang tradisjon i Den norske kirke. Ordningen blir av mange også oppfattet som en måte å sikre Den norske kirke nødvendig teologisk mangfold og dermed som et ordningsmessig uttrykk for Den norske kirkes folkekirkelige karakter, noe KA vurderer som positivt.

KA mener videre at å innføre begrepet «pastoralt lederskap» også om Bispemøtet vil kunne bidra til ytterligere klarhet i den kirkelige begrepsbruk knyttet til styring, ledelse og tilsyn.

Teologisk fakultet uttalte:

Føresegna [om Bispemøtet] legg auka vekt på Bispemøtet som eit kollegialt organ, og inneber ei endring av tilhøvet mellom Bispemøtet som kollegium og den einskilde biskopen. Den nye føresegna opnar for at Bispemøtet i større grad enn i dag kan binde den einskilde biskopen i teologiske og kyrkjelege spørsmål. Dette stiller fakultetet seg klårt kritisk til. I kyrkja vår er det ein lang tradisjon for biskopen sitt personlege og sjølvstendige tilsynsansvar. Det har vore med å sikra eit større teologisk mangfald i kyrkja, noko fakultetet vurderer som positivt. Vi ser det som viktig at biskopens sjølvsendige tilsynsansvar blir sikra òg i framtida. Fakultetet går derfor inn for at føresegna om føremålet for Bispemøtet blir ført vidare uendra frå kyrkjelova § 26.

Vidare er TF usikker på om det er tenleg å innføre omgrepet «pastoralt leiarskap» om Bispemøtets oppgåver. Truleg tener det berre til å skape meir uklårleik med omsyn til styring og leiing i kyrkja.

Andre høringsinstanser gikk inn for å gi en ny formålsbestemmelse om Bispemøtet, men omformulert sammenlignet med forslaget fra Kirkerådet i høringsnotatet. *MF vitenskapelig høyskole uttalte:*

Den enkelte biskops selvstendige tilsynsmyndighet bør videreføres slik denne også blir vektlagt i høringsbrevet. Samtidig er bispemøtet gjennom de senere årene tillagt oppgaver hvor det i tillegg til å være et rent konsultativt organ, må fatte felles beslutninger i visse saker. Begge disse hensynene bør ivaretas i en ny formålsbestemmelse for Bispemøtet. Vi mener imidlertid at den foreslåtte begrepsbruken om å utøve «tilsyn» og «pastoralt lederskap» i forslaget til § 39 annet ledd, ikke fungerer tilfredsstillende i en definisjon av bispekollegiets samlede ansvar. I stedet vil vi anbefale formuleringer i retning av at bispemøtet har «ansvar for enhet», for «kirkens lære og praksis», og for «å medvirke til at kirken stadig fornyes i samsvar med sitt kall og oppdrag».

Presteforeningen uttalte:

Presteforeningen mener den nye formålsbestemmelsen for Bispemøtet i § 39 innebærer en endring i forholdet mellom Bispemøtet og den enkelte biskop. Formålsbestemmelsen for Bispemøtet bør heller tas inn i kirkeordningen som en formålsbestemmelse eller grunnleggende beskrivelse av biskoptjenesten i Den norske kirke. Når en slik beskrivelse av biskoptjenesten mangler framstår det som Bispemøtet er bærer av tilsynstjenesten, og ikke biskopene. Presteforeningen har forståelse for ønsket om å tydeliggjøre den kollegiale siden ved tilsynet, men det bør ikke gjøres på en måte som kan svekke den personlige siden ved tilsynet og den enkelte biskops tilsynsansvar (Jf. *Episcopal Ministry within the Apostolicity of the Church*, The Lund Statement by the Lutheran World Federation – A Communion of Churches, Lund, Sweden, 26 March 2007, art. 47-49 som taler om utøvelsen av tilsynet *personally, collegially and communally*). Presteforeningen foreslår at den foreslåtte formålsbestemmelsen gis følgende form, og at § 39 får til overskrift “Biskopene og Bispemøtet”:

«Biskopene utøver tilsyn med og pastoralt lederskap i Den norske kirke, ivaretar kirkens lære og teologi og fremmer enhet i kirken og med andre kirker. Den kollegiale siden ved tilsynet utøves i Bispemøtet. Bispemøtet kan ikke binde (osv. ...)»

VID vitenskapelig høyskole uttalte:

flere av formuleringene [fremstår] som uklare, noe som kan tyde på at det også er et uklart grunnlag for å foreslå nye beskrivelser av Bispemøtets kollegiale funksjon og ansvarsområde. For det første: Hva vil det for eksempel si at Bispemøtet som kollegium utfører tilsyn? For det andre: Hvem er det dette tilsynet utøves i forhold til? For det tredje: Hva betyr det å «ivareta kirkens lære og teologi»? Det vises for øvrig til Andreas Aarflots høringssvar.

Biskop emeritus Andreas Aarflot uttalte:

I § 39 om Bispemøtet brukes det formuleringer som vanskelig kan forsvares om Bispemøtets oppgaver (...). Det kan synes som hele dette ledd i paragrafen er blitt til som en kumulering av det oppdrag som er gitt den enkelte biskop, men dette er en paragraf om Bispemøtets plass i kirkeorganisasjonen og ikke om individuelle plikter som er pålagt biskopene enkeltvis.

Derfor bør dette ledd i paragrafen konsentrere seg om Bispemøtets særskilte rolle i forhold til lærespørsmål, slik det ellers omtales i § 36, fjerde og femte ledd angående prosedyren i læresaker. Det kan f.eks. uttrykkes slik:

"Bispemøtet har et særskilt ansvar for at kirkens lære og praksis skjer i samsvar med bekjennelsesgrunnlaget for Den norske kirke og skal bidra til å fremme enhet i kirken og med andre kirker".

Åpen folkekirke uttalte:

Forslag om justert mandat for bispemøtet er av prinsipiell betydning for kirkeordningen som helhet. I lys av Kirkerådets intensjon om å i stor grad videreføring av status quo, fremstår endringsforslag svakt begrunnet. Hvorfor må disse gjøres nå, og ikke tas opp i forbindelse med at forholdet mellom de øvrige styringsorganene i kirken fastsettes i neste runde?

Når det er sagt, opplever Åpen folkekirke at forslag til endringer i relasjonene mellom kirkens demokratisk valgte rådsorganer og biskopene representerer et reelt endringsforslag sammenlignet med dagens kirkeordning. Også i relasjonen biskopene imellom fremstår det som om forslaget vil medføre en endring, da Bispemøtet i dag hovedsakelig har som oppgave å samordne den enkelte biskops oppgaver. Om formålsbestemmelsen innebærer at Bispemøtet i større grad kan binde den enkelte biskop, vil Åpen folkekirke uansett fraråde endringen.

Krødsherad menighetsråd uttalte:

Vi ønsker at Bispemøtet skal ha overordnet myndighet i spørsmål om lære og tro. Det er viktig at bispemøtet blir styrket (jfr § 39). Vi ønsker altså ikke at Kirkemøtet skal være overordnet bispemøtet.

Bispemøtet uttalte:

Andre ledd

(...) Vi er usikre på om dette er en god og tilstrekkelig balansert formulering, og vil understreke at det uansett ikke må forstås slik at Bispemøtet fører et slags overtilsyn med Den norske kirke. Det er den enkelte biskop som fører tilsyn med kirken, med jurisdiksjon begrenset av den kirkelige inndeling. Bispemøtet kan derfor ikke betraktes som et organ som griper inn i biskopenes selvstendige tilsynsansvar. Det avgrenses forsåvidt mot en slik tolkning i tredje ledd, men det er viktig at dette ikke kan misforstås. For å tydeliggjøre dette kan en evt vurdere å stryke følgende: «...utøve tilsyn med og pastoralt lederskap i Den norske kirke,...»

«Bispemøtet utfører for øvrig de gjøremål som til enhver tid er pålagt ved bestemmelse av Kirkemøtet og avgir uttalelse i saker som det blir forelagt av Kirkemøtet, Kirkerådet og Den norske kirkes klagenemnd.» Denne formuleringen er i all hovedsak en videreføring av Reglement for Bispemøtet § 2 annet ledd. Nytt er inkluderingen av Kirkerådet og Den norske kirkes klagenemnd. Kirkemøtet har bestemt at Bispemøtet behandler læreklager, og at det derfor er naturlig å inkludere klagenemnda. Hva gjelder Kirkerådet er relasjonen mellom disse mer sammensatt. Intensjonen bak formuleringen er at Kirkerådet forbereder og innstiller på liturgisaker og at disse må forelegges for Bispemøtet til uttalelse (jf § 38 fjerde og femte ledd i høringsforslaget).

Samtidig har det vært et ønske fra Bispemøtet å se på relasjonen mellom disse to organene. Bispemøtet oppfatter vår kirkeordning slik at Kirkerådet og Bispemøtet er sidestilte organer under Kirkemøtet. Vi har derfor en avventende holdning til denne formuleringen i påvente av en utredning av Bispemøtets plass i kirkeordningen, og videre endringer i kirkeordningsarbeidet. Foreløpig synes det mest saksvarende ikke å inkludere Kirkerådet i opplistingen, da dette kan gi inntrykk av at Bispemøtet er underlagt Kirkerådet.

Tredje ledd

Tredje ledd viderefører en bestemmelse gitt i Reglement for Bispemøtet § 2, men med en modifikasjon som åpner for unntak. Vi mener at denne setningen bør løftes frem til å bli ny setning to.

(...)

Femte ledd

Formuleringen om at Bispemøtet skal ha sekretær, kan synes unnselig. Den er imidlertid av stor viktighet, og vi vil støtte at den tas inn i kirkeordningen på denne måten og anser dette som et viktig anliggende.

Sekretær for Bispemøtet er ikke uten videre å sidestille hverken med daglig leder for bispedømmeråd (§ 33) og kirkeråd (§ 38) eller daglig leder for kirkelig fellesråd (§ 24) eller menighetsråd (§ 19). Heller ikke disse fire daglig leder-stillingene er innbyrdes sammenfallende i funksjon og grunnlag.

Selv om det her er snakk om en litt annen funksjon, er det likevel i effekt et uttrykk for at Bispemøtet er et selvstendig, sentralkirkelig organ med uavhengighet til øvrige kirkelige organer, inkludert Kirkerådet. Det var Kirkedepartementet som i 1984, da Kirkemøtet ble etablert, innførte denne setningen i «Reglement for Bispemøtet», nettopp for å understreke Bispemøtets karakter av selvstendig kirkelig organ. Denne bestemmelsen representerer derfor en viktig skranke mot å redusere Bispemøtet til et rent kollegafellesskap, og på den måten undergrave Bispemøtets mulighet til å utøve sin oppgave.

At Bispemøtet skal ha sekretær, og i det inkludert egne sekretariatsfunksjoner, er likevel ikke til hinder for at Bispemøtet kan trekke veksler på og samarbeide med sekretariatskapasitet i andre kirkelige sekretariatsmiljøer, bla Kirkerådets.

Sjette ledd

Vi ser det som både naturlig og nødvendig at Bispemøtet har hjemmel til å fastsette egen forretningsorden, og ser det som hensiktsmessig at dette forankres i kirkeordningen.

Oslo bispedømmeråd og Hamar bispedømmeråd viste til Bispemøtets høringsuttalelse og ga sin tilslutning til den. *Hamar bispedømmeråd* foreslå dessuten:

at det i § 39 fjerde ledd skal stå «Bispemøtet fatter beslutning i læreklager». Formuleringen «fatter beslutning» åpner for at det kan være klageadgang etter beslutningen. Dette er i samsvar med reglement for Bispemøtets behandling av læreklager.

23.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet viser til at hovedgrepet i høringsforslaget var å slå sammen bestemmelsene i kirkeloven § 26 med bestemmelsene i reglement for Bispemøtet, slik at sistnevnte reglement overflødiggjøres. I tillegg tok forslaget sikte på å fremme en ny formålsbestemmelse for Bispemøtet.

Høringens tilbakemeldinger dreide seg primært om § 39 annet og tredje ledd. I annet ledd ble det foreslått en ny formålsbestemmelse for Bispemøtet. Bakgrunnen for dette var at Bispemøtet over tid har blitt tillagt en tydeligere myndighet, både innenfor etter- og videreutdanning, ved fastsettelse av visitasreglement og ved avgjørelse av læreklager. Dagens formålsbestemmelse i § 26 om at Bispemøtet virker for samordning av de gjøremål som etter gjeldende regler tilligger biskopene og utfører for øvrig de gjøremål som til enhver tid er pålagt ved bestemmelse av Kirkemøtet, er derfor ikke lenger helt dekkende for Bispemøtets rolle. Dette fordi omfanget av de oppgaver Kirkemøtet har pålagt Bispemøtet å utføre, har blitt mer omfattende. Forslaget om å gi en ny formålsbestemmelse for Bispemøtet var et ønske om oppdatere bestemmelsen om Bispemøtet for å bringe det i overensstemmelse med den myndigheten Bispemøtet har blitt tillagt i dag.

Kirkerådet har på bakgrunn av høringen vurderer spørsmålet om en ny formålsbestemmelse for Bispemøtet på nytt. Kirkerådet ser behov for å gjøre endringer i den foreslåtte formålsbestemmelsen, men mener samtidig at bestemmelsen om Bispemøtet i kirkeloven § 26 ikke lenger er en dekkende omtale av Bispemøtets oppgaver og formål.

Den norske kirkes forståelse av bispetjenesten har utviklet seg parallelt med forståelsen av bispetjenesten i økumeniske læresamtaler. I den felleskirkelige uttalelsen om *Dåp, nattverd og embete*, understrekes tilsynstjenestens rolle:

«Som Kristi legeme og det eskatologiske gudsfolk er kirken oppbygd ved Den Hellige Ånd gjennom en mangfoldighet av gaver og tjenester. Blant disse gavene er en tilsynstjeneste (episkopé) nødvendig for å uttrykke og bevare legemets enhet. Hver kirke trenger denne enhetens tjeneste i en eller annen form for å være Guds kirke, Kristi ene legeme, og et tegn på alles enhet i Guds rike.»

I flere økumeniske læredokumenter som fellesuttalelsen fra Porvoo fra 1992 i det anglikansk-lutherske Provoo-kirkefelleskapet, Lund-erklæringen om *Episcopal Ministry within the Apostolicity of the Church* fra Det lutherske verdensforbund i 2007 og *Kirken – på vei til en felles visjon* fra Kirkenes verdensråd fra 2012 understrekes at tilsynstjenesten utøves personlig, kollegialt og innenfor felleskapet / på en felleskapsmessig måte (communally). Biskopens tilsynstjeneste inneholder derfor noe mer enn den personlige tjenesten som tilsynskvinne eller -mann i eget bispedømme. Den utøves også som ved at den enkelte biskop er en del av et kollegium av tilsynspersoner, der tilsynet utøves sammen og i en viss forstand også ved at kollegiet har tilsyn med hverandre, uten at det betyr at kollegiet kan binde den enkelte biskop. Denne kollegiale tilsynsoppgaven skjer internt mellom biskopene, men også overfor hele kirkefelleskapet, for eksempel ved at Bispemøtet har en særlig rolle i lære- og liturgisaker overfor Kirkemøtet. Forslaget i høringsnotatet tok sikte på å fange opp noe av dette kollegiale perspektivet på tilsynstjenesten, uten å gå på

bekostning av biskopenes personlige tilsynstjeneste. Kirkerådet har merket seg at forslaget ble oppfattet annerledes av mange høringsinstanser, og ser derfor behov for å gjøre noen endringer.

Kirkerådet foreslår følgende bestemmelse:

Bispemøtet har et særskilt ansvar for kirkens lære og skal bidra til å fremme enhet i kirken og med andre kirker. Den kollegiale siden ved biskopenes tilsyn utøves i Bispemøtet. Bispemøtet virker også for samordning av de gjøremål som etter gjeldende regler tilligger biskopene. Bispemøtet utfører for øvrig de gjøremål som til enhver tid er pålagt ved bestemmelse av Kirkemøtet og avgir uttalelse i saker som det blir forelagt av Kirkemøtet, Kirkerådet og Den norske kirkes klagenemnd.

Kirkerådet presiserer at det reviderte forslaget til formålsbestemmelse ikke skal forstås som at Bispemøtet i større grad enn i dag vil kunne binde den enkelte biskop i teologiske spørsmål, se imidlertid nedenfor.

Når det gjelder bestemmelsen om at «Bispemøtet utfører for øvrig de gjøremål som til enhver tid er pålagt ved bestemmelse av Kirkemøtet og avgir uttalelse i saker som det blir forelagt av Kirkemøtet, Kirkerådet og Den norske kirkes klagenemnd», viser Kirkerådet til at Bispemøtet har gitt uttrykk for at det mener det er lite sakssvarende at Kirkerådet skal inngå i opplistingen, med henvisning til at forholdet mellom Kirkerådet og Bispemøtet er sammensatt og at forslaget «kan gi inntrykk av at Bispemøtet er underlagt Kirkerådet». Kirkerådet vil understreke at det fremgår av bestemmelsen at Bispemøtet kun skal utføre de gjøremål som det til enhver tid er pålagt ved bestemmelse av Kirkemøtet. Kirkemøtet har imidlertid i regler for saksbehandling i liturgisaker allerede pålagt Bispemøtet å gi uttalelser til Kirkerådet når Kirkerådet forbereder liturgisaker til Kirkemøtet og når Kirkerådet selv har myndighet til å fatte vedtak i saken. At Bispemøtet skal gi uttalelse som det blir forelagt fra Kirkerådet, innebærer ikke at Bispemøtet generelt blir underordnet Kirkerådet. Det vil etter Kirkerådets mening være unaturlig ikke å inkludere Kirkerådet i listen, blant annet fordi det kan skape en uklarhet om Bispemøtet kan la være å avgi uttalelse som forelegges fra Kirkerådet. Kirkerådet opprettholder derfor dette forslaget.

I dagens reglement for Bispemøtet er det fastsatt at Bispemøtet ikke kan binde den enkelte biskop i utøvelsen av egne tjenestefunksjoner. I høringsnotatet ble det foreslått at Bispemøtet ikke kan binde den enkelte biskop i utøvelsen av egne tjenestefunksjoner, med mindre det er særskilt bestemt i medhold av kirkeordningen. Dette ble av noen høringsinstanser problematisert som et forsøk på å svekke biskopens selvstendige tilsynsansvar.

Bakgrunnen for forslaget var imidlertid at det er noen sakstyper hvor Bispemøtet er gitt myndighet, hvor det kan være argumenter som taler for at Bispemøtet skal kunne binde den enkelte biskop i utøvelsen av egne tjenestefunksjoner. Når Bispemøtet fastsetter visitasreglement for Den norske kirke, inneholder dette bestemmelser som antagelig må forstås som ment å være bindende for den enkelte biskops utøvelse av visitasoppdrag. Bispemøtets deltakelse i medbestemmelsesutvalg som sentralt etter- og videreutdanningsutvalg, reiser også noen spørsmål om slik medvirkning vil kunne begrense biskopenes egen tjenesteutøvelse i saker som er drøftet i slikt utvalg.

Bispemøtets avgjørelser i læreklager må også antas å kunne ha behov for å begrense den enkelte biskops tjenesteutøvelse. Det kan også tenkes enkelte andre særlige saker hvor avgjørelsesmyndighet lagt til Bispemøtet tilsier at det kan være behov for i noen grad å binde biskopene i deres tjenesteutøvelse. Dette var bakgrunnen for at Kirkerådet foreslo å gi en unntaksbestemmelse fra hovedregelen i kirkeordningen, som åpner for at Bispemøtet kan binde den enkelte biskop i utøvelsen av egne tjenestefunksjoner i enkelte saker, hvis dette er særskilt bestemt i medhold av kirkeordningen.

Kirkerådet er enig i at hensynet til å ivareta et teologisk mangfold i Bispemøtet er viktig, og at biskopens selvstendige tilsynstjeneste innenfor sin geografiske jurisdiksjon er et viktig del av vår kirkes ordning. Som følge av at Bispemøtet er gitt oppgaver innenfor områder for medbestemmelse og fastsettelse av regler, er det imidlertid etter Kirkerådets vurdering nødvendig med noen unntak. Slike unntak vil imidlertid måtte være særskilt bestemt i medhold av kirkeordningen, for eksempel i tjenesteordning for biskoper.

Kirkerådet har merket seg at Bispemøtet selv har uttrykt støtte til forslaget, men foreslått at bestemmelsen flyttes frem til å bli et nytt annet ledd. Kirkerådet opprettholder dette forslaget. Når det gjelder plassering, mener Kirkerådet det passer best å la det stå som et eget tredje ledd. Dette fordi det i en tolkning av reglene «gjerne vil bli oppfattet slik at en bestemmelse kan modifisere foranstående bestemmelser, selv om dette ikke fremgår uttrykkelig, mens det vanligvis ikke vil bli ikke vil bli oppfattet slik i forhold til etterstående bestemmelser» (Justisdepartementets veileder *Lovteknikk og lovforståelse*, 2000, side 59). Kirkerådet opprettholder derfor forslaget om å la leddet stå som et eget tredje ledd.

Kirkerådet mener det fortsatt er ønskelig å gjøre reglement for Bispemøtet overflødig, ved å ta inn enkelte nøkkelbestemmelser i selve kirkeordningen.

Kirkerådet foreslår å opprettholde forslaget om første ledd, fjerde ledd, femte ledd og sjette ledd, ettersom dette er en videreføring av bestemmelser i dagens kirkelov § 26 første ledd, reglement for Bispemøtet §§ 5 og 6. Som følge av at forslaget i høringsnotatet om § 10 foreslås fjernet, blir § 39 ny § 38.

24. Den norske kirkes klagenemnd - §§ 39–40

24.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådet foreslo å videreføre dagens sammensetning og oppgaver for Den norske kirkes klagenemnd ved å ta inn bestemmelser om dette i kirkeordningen §§ 40 og 41.

24.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Det var få høringsinstanser som hadde innvendinger til forslagene til §§ 40 og 41. Enkelte høringsinstanser tok imidlertid opp bestemmelsen om særskilt nemnd i kirkeloven § 27. *Rolvsøy menighetsråd* uttalte:

Kirkelovens §27 Nemnd som gir Kirkemøtet mulighet til å oppnevne en særskilt nemnd, er ikke tatt med videre som del av den nye kirkeordningens §36 Kirkemøtes oppgaver. Dette er ikke kommentert i høringsdokumentet. §36 siste ledd tydeliggjør hvilke organ Kirkemøtet kan delegerer sin myndighet til. Menighetsrådet mener det i utgangspunktet er positivt at delegering av myndighet er avgrenset til de organ som reguleres i kirkeordningen, og at det ikke åpnes for opprettelse av særskilte nemnder.

Oslo bispedømmeråd uttalte:

I §41 brukes betegnelse 'direktør' og 'generalsekretær', mens stillingene betegnes 'daglig leder' i § 38 og 'sekretær' i § 39.

Oslo bispedømmeråd anbefaler konsekvent bruk av stillingsbetegnelsene.

24.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkeloven § 27 om nemnd er i dag lovhjemmelen for at Kirkemøtet kan opprette og oppnevne Den norske kirkes klagenemnd samt fastsette nærmere regler for nemndas arbeid. Det er dagens bestemmelser om sammensetning og oppgaver som er foreslått videreført direkte i kirkeordningen.

Kirkerådet opprettholder forslaget om å videreføre dagens sammensetning og oppgaver for Den norske kirkes klagenemnd i kirkeordningen §§ 40 og 41 som §§ 39 og 40, med noen små justeringer i § 39. Kirkerådet foreslår å endre § 39 første ledd bokstav b) til å avgjøre «klager på vedtak om oppsigelse, suspensjon og avskjed i de saker der det er bestemt av Kirkemøtet». Det anses som mer hensiktsmessig å regulere de konkrete stillingstypene i underliggende regelverk, snarere enn i kirkeordningen. I den sammenheng vises det til forslaget til endringer i sak KM 13/19 om nytt personalreglement.

25. Samisk kirkeråd - §§ 41–42

25.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådet foreslo å ta inn bestemmelser om Samisk kirkeråds sammensetning og oppgaver i kirkeordningen §§ 42 og 43. Forslaget bygde på dagens sammensetning og oppgavefordeling, slik det kommer til uttrykk i dagens Statutter for Samisk kirkeråd.

25.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Det var bred oppslutning til forslaget om å ta inn bestemmelser om Samisk kirkeråds sammensetning og oppgaver i kirkeordningen.

Flere av høringsinstansene som gikk inn for å ta inn bestemmelser om kvensk kirkeliv i kirkeordningen, tok også til orde for at det må etableres et Kvensk kirkeråd med sammensetning og oppgaver tilsvarende Samisk kirkeråd. I alt 21 instanser har argumentert for at kvensk kirkeliv har en naturlig plass i Den norske kirke og at de har et ønske om å løfte frem kvensk kirkeliv.

Tromsøysund menighetsråd mente «at kvensk kirkeliv inkorporeres i kirkeordning for Den norske kirke som *et eget organ*.»

Kvenangen språksenter mente at «det opprettes en egen § som tar for seg kvensk kirkeliv».

Kvenlandsforbundet uttalte:

Kvener/finner og samer har opp gjennom århundrene levd side om side i fredelig sameksistens (...). Ved vedtaket i 1936 la imidlertid Det norske Storting grunnlaget for en forskjellsbehandling som bidrar til å spille to små folk opp mot hverandre. Dessverre ble også Den norske Kirke, i årene som fulgte, dratt inn i denne splittelsespolitikken. Den skaper ufred mellom folk og naboer rundt om i våre bygder.

Kvensk institutt uttalte noe av det samme og understreket at Den norske kirke har «et særlig ansvar for kvensk kirkeliv, videreføring og videreutvikling av det på et nasjonalt nivå».

Norske kveners forbund uttalte:

Kvener og samer ble utsatt for en planmessig fornorskingspolitikk. Allerede på 1700-tallet tok den dansk norske statsmakt både jord og språklige rettigheter fra kvener og samer. Utover 1800-tallet økte assimilasjonspolitikken i intensitet, med skoleverk og kirke som de viktigste fornorskingsaktører. Det ble blant annet forbudt å tolke til kvensk under gudstjenester.

Nordkalottfolket peker på den ulike offisielle status samisk og kvensk folk har og at «den kvenske kulturen sliter veldig».

25.3 Kirkerådets vurderinger

Kvener er én av fem grupper i Norge som har status som *nasjonal minoritet*. Staten legger til rette blant annet for språkopplæring i barnehage og grunnskole, i Norge er kvensk definert som minoritetsspråk.

Kirkerådet har registrert at en rekke høringsinstanser har ment at kvensk kirkeliv bør styrkes. Flere kvenske organisasjoner og mange menigheter fra Nord-Hålogaland bispedømme har omtalt kvener i sine høringssvar med et ønske om at det legges til rette for et styrket kirkeliv for kvener. Kirkerådet merker seg engasjementet for kvensk kirkeliv som kommer fram i høringen om kirkeordningen. Dette vil Kirkerådet ta med videre i sitt arbeid.

Kirkerådet vil understreke at kirkeordningen først og fremst har til hensikt å beskrive myndighetsfordelingen mellom de kirkelige rådsorganene i Den norske kirke. Samisk kirkeråd har sin begrunnelse i urfolksrettighetene.

Nord-Hålogaland bispedømme har opprettet et eget utvalg for kvensk kirkeliv. Kirkerådet ser det som en viktig oppgave for dette utvalget og for Nord-Hålogaland bispedømme å bidra til at menigheter hvor det bor kvener kan legge til rette også for kvensk kirkeliv. Kirkerådet vil følge opp de initiativene som denne høringen har utløst i et oppfølgende arbeid med bispedømmerådet og det nevnte utvalget.

Kirkerådet opprettholder forslaget til §§ 42 og 43 som §§ 41 og 42.

26. Mellomkirkelig råd – økumenikk og internasjonalt samarbeid

26.1 Forslag i høringsnotatet

Mellomkirkelig råd er i dag et organ valgt av Kirkemøtet, som har i oppdrag å ivareta Den norske kirkes økumeniske og internasjonale relasjoner. Mellomkirkelig råd har siden 1984 vært et råd under Kirkemøtet. Rammebetingelsene for økumenikk, interreligiøs dialog og internasjonalt samarbeid har endret seg siden 1984, noe som har gjort at disse oppgavene tydeligere har blitt et ansvar for hele kirken. Kirkerådet foreslo derfor en ny organisering av Den norske kirkes økumeniske og internasjonale samarbeid som innebærer at Mellomkirkelig råd endres til et fagutvalg, for eksempel knyttet til både Kirkerådet og Bispemøtet. Endringen medfører at organet får en tydeligere faglig rolle, samtidig som den demokratiske forankringen til saksfeltet videreføres gjennom at viktige beslutninger fattes av Kirkerådet eller Kirkemøtet, avhengig av sakstype. Som følge av at Kirkerådet foreslo å endre Mellomkirkelig råds status til et fagutvalg, ble det ikke ansett som aktuelt å ta inn bestemmelser om rådet i kirkeordningen, men Kirkerådet anså det som naturlig at Kirkemøtet fastsetter nærmere regler om Mellomkirkelig råd.

26.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Det var få høringsinstanser som kommenterte forslaget til ny organisering av Mellomkirkelig råd. *Bjergvin bispedømmeråd* og *Tunsberg bispedømmeråd* støttet forslaget i høringsnotatet. *Tunsberg bispedømmeråd* ga uttrykk for at det:

vil støtte forslaget om endre Mellomkirkelig råd status til et fagutvalg. Det vil gi en tjenlig status for å tydeliggjøre den faglige rollen til Mellomkirkelig råd.

Også *Rolvsøy menighetsråd*, *Glemmen menighetsråd* og *Gamle Glemmen menighetsråd* støttet forslaget. *Agder og Telemark bispedømmeråd*, *Hamar bispedømmeråd*, *Møre bispedømmeråd*, *Nidaros bispedømmeråd* og *Stavanger bispedømmeråd* hadde ingen innvendinger til forslaget.

Nord-Hålogaland bispedømmeråd uttalte:

Nord-Hålogaland bispedømmeråd vil ikke med dette uttale seg om selve saken, at Mellomkirkelig råd blir omgjort til et fagutvalg. Dette kan det være gode grunner til å gjøre, uten at vi kjenner disse. Derimot mener vi at dette er et så stort grep at det ikke bør informeres om nærmest som en bisetning i et høringsdokument som omhandler noe annet enn Mellomkirkelig råd.

Borg bispedømmeråd uttalte:

Borg bispedømmeråd mener det er viktig at Mellomkirkelig Råds selvstendighet i kirkeordningen videreføres gjennom at rådet er direkte underlagt Kirkemøtet (jfr Mellomkirkelig Råds hørings svar).

Oslo bispedømmeråd uttalte:

Oslo bispedømmeråd mener det er viktig å styrke Mellomkirkelig råds saksområde, men er uenig om organiseringen av dette.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd understreket «betydningen av at dette fagutvalget oppnevnes av det valgte Kirkerådet og at det blant annet legges vekt på geografisk balanse.»

Det Norske Misjonsselskap støttet forslaget og uttrykte samtidig at:

Vi vil utfordre Kirkemøtet, i sin utarbeidelse av mandatet for det nye mellomkirkelige rådet, til å ta misjon inn som en del av rådets helhetlige oppdrag. Misjon bør ikke være noe som kun finansieres av SMM-organisasjonene, men inngå, sammen med diakoni, i alt arbeid. Med misjon mener vi det helhetlige oppdrag med å dele troen på Jesus, utrydde fattigdom og bekjempe urettferdighet lokalt og globalt. NMS foreslår også at det tenkes mer helhetlig rundt sammensetningen av det nye mellomkirkelig rådet, og at flere av kirkens organisasjoner, som NMS, får fast representasjon i rådet.

Kirkens Nødhjelp ga i sin høringsuttalelse uttrykk for at en kirkeordningen bør «ivareta Dnk sin profetiske stemme i det offentlige rom med en legitim og sterk talsperson som ivaretar kirkens profil som synlig, dynamisk og proaktiv kirke», «ivareta økumeniske og interreligiøse relasjoner og bidra inn i den verdensvide kirke», «styrke det internasjonale økumeniske engasjementet lokalt» og «sørge for demokratisk forankring og faglighet».

Karmøy kirkelige fellesråd uttalte:

KKF stiller spørsmål ved argumentasjonen som framlegges i høringsdokumentet knyttet til hvorfor Mellomkirkelig råd foreslås flyttet fra å være under Kirkemøtet til å være under Kirkerådet. Forslaget forklares med bakgrunn i at «disse oppgavene tydeligere har blitt et ansvar for hele kirken». KKF opplever det utfordrende å forstå at dette er ensbetydende med at rådet bør flyttes fra Kirkemøtet til Kirkerådet. En mer nærliggende konsekvens av et slikt argument vil snarere være at Mellomkirkelig råd forblir under Kirkemøtet. En flytting av Mellomkirkelig råd vil vel også medføre en utvidelse av Kirkerådets nåværende administrasjon, og KKF stiller spørsmål ved om

dette er hensiktsmessig gitt dagens finansielle situasjon hvor flere prestestillinger i menigheter kuttes.

26.3 Kirkerådets vurderinger

I denne omgang er spørsmålet om Mellomkirkelig råd skal være omfattet av bestemmelser i kirkeordningen. Etter dagens ordning er Mellomkirkelig råd ikke nevnt i kirkeloven, men regulert gjennom noen nærmere regler vedtatt av Kirkemøtet (statutter for Mellomkirkelig råd). På bakgrunn av høringen, opprettholder Kirkerådet forslaget om at Mellomkirkelig råd ikke blir tatt inn i kirkeordningen.

Forslaget om å gjøre Mellomkirkelig råd om til et nasjonalt fagråd har som formål å styrke fagfeltet og etablere en effektiv og demokratisk styringsstruktur på nasjonalt nivå i Den norske kirke. Rådet skal oppnevnes av et demokratisk valgt organ. Det kan være Kirkemøtet eller Kirkerådet – i samarbeid med Bispemøtet – som foretar oppnevningen. Alle viktige saker av prinsipiell art på dette saksfeltet vil havne på Kirkemøtets bord. Mellomkirkelig råd vil fortsatt ha et særlig ansvar for å ivareta Den norske kirkes medlemskap i økumeniske organisasjoner og i andre relevante og forpliktende relasjoner. Kirkerådet har i høringsnotatet lagt opp til at Kirkemøtet skal fastsette nærmere regler om Mellomkirkelig råd. I henhold til statutter for Mellomkirkelig råd punkt 10 vedtas endringer i Mellomkirkelig råds statutter av Kirkemøtet, «etter innstilling fra Rådet og Kirkerådet». Det er lagt opp til at Kirkemøtet vil få denne saken i 2020. Regelverket vil blant annet inneholde bestemmelser om mandat, sammensetning og oppnevning.

Inntil det fastsettes nye regler, gjelder statutter for Mellomkirkelig råd fortsatt. Det betyr i utgangspunktet derfor at det må gjennomføres en nominasjonsprosess til Kirkemøtet i 2018, med valg av et Mellomkirkelig råd for perioden 2020–2024, jf. Statutter for Mellomkirkelig råd pkt. 5. Dersom Kirkemøtet i regelsaken i 2020 beslutter at andre enn Kirkemøtet skal velge Mellomkirkelig råd, vil det passe dårlig å velge et nytt Mellomkirkelig råd for en fireårsperiode på samme møte. Det taler for at man gjør et unntak, ved å fravike bestemmelsene om at det skal gjennomføres valg til nytt Mellomkirkelig råd på Kirkemøtet 2020.

Kirkerådet anbefaler at Kirkemøtet gjør følgende vedtak:

Kirkemøtet ber Kirkerådet forberede en sak om nytt regelverk for Mellomkirkelig råd til Kirkemøtet 2020. Bestemmelsene i statutter for Mellomkirkelig råd pkt. 5 fravikes ved at det ikke gjennomføres valg til nytt Mellomkirkelig råd på Kirkemøtet i 2020.

27. Ungdomsdemokrati - § 43

27.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådet foreslår å regelfeste i kirkeordningen en struktur for ungdomsmedvirkning i Den norske kirke. Forslaget inneholder en formålsparagraf, bestemmelser om ungdomsting og ungdomsråd i hvert bispedømme samt bestemmelser om et nasjonalt Ungdommens kirkemøte og et nasjonalt utvalg

foreslått kalt Den norske kirkes ungdomsutvalg. Forslaget innebærer en formalisering av dagens ungdomsstruktur.

27.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Det var få høringsinstanser som kommenterte forslaget til § 44. Blant de høringsinstansene som kommenterte forslaget, ble det i hovedsak gitt tilslutning til forslaget. *Glemmen menighetsråd, Gamle Glemmen menighetsråd, Rolvsøy menighetsråd, Manglerud menighetsråd, Vennesla kirkelig fellesråd, Sør-Hålogaland biskop, Sør-Hålogaland bispedømmeråd og Borg bispedømmeråd* ga eksplisitt tilslutning til forslaget om å ta inn regler for dette i kirkeordningen.

Et par høringsinstanser ga uttrykk for at bestemmelsene ikke var dekkende nok. *Hå kirkelig fellesråd* stilte «spørsmål ved om hvordan valg av ungdomsting og ungdomsråd i hvert bispedømme skal skje.» *Rossabø menighetsråd* uttalte:

I motsetning til de øvrige paragrafene i kapittel 5, har en ikke i forslaget til kirkeordning tydelige føringer på hvordan ungdomsdemokratiet skal organiseres og hvilket mandat det skal ha. *Rossabø menighetsråd* ønsker større tydelighet på dette.

Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål (forkortet UFUNG) uttalte:

UFUNG mener paragrafen som omtaler *alle* ungdomsdemokratiets organer er problematisk slik den foreligger da den i forslaget har for få bestemmelser og dermed ikke er tilstrekkelig. UFUNG er innforstått med at det er ønskelig å ha en kortfattet kirkeordning, men anser det som nødvendig å utvide paragrafen. Den må inneholde konkrete bestemmelser for hvert av organene i ungdomsdemokratiet, slik forslaget til ny kirkeordning gjør for andre kirkelige organer.

Det foreslåtte kapittelet inneholder en eller flere paragrafer til hvert av de nasjonale og regionale kirkelige organene, mens §44 er foreslått å inneholde *alle* bestemmelser vedrørende *alle* organene i ungdomsdemokratiet.

Videre viste *Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål* til vedtak fra Ungdommens kirkemøte i 2017 om at «Ungdommens kirkemøtet mener det bør tas inn en bestemmelse i kirkeordningen om Ungdommens kirkemøte» som inneholdt en formålsbestemmelse og sammensetning, at «det må være en bestemmelse i kirkeordningen som fastsetter utvalg for ungdomsspørsmål», herunder «en formålsbestemmelse» og «bestemmelser om valg (...) der alle medlemmer i utvalget velges av UKM.» Om dette uttalte *Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål*:

Bestemmelsene for valg av utvalg for ungdomsspørsmål, vedtaks punkt 3b, er vedtatt i Kirkerådet, og fungerer i dag slik UKM vedtok i 2017. UFUNG ser det derfor ikke nødvendig å ha dette med inn i kirkeordningen, men ønsker en bestemmelse på hvordan utvalget er *sammensatt*. Dette er i tråd med formålet til UKMs vedtak.

Kirkerådets utvalg for ungdomsspørsmål viste også til at Ungdommens kirkemøte «mener det må være en bestemmelse i kirkeordningen som fastsetter at det skal være et ungdomsråd og et ungdomsting i hvert bispedømme», herunder «en

formålsbestemmelse for organene og bestemmelser om menighetsrådenes rolle i oppnevning av delegater til ungdomstingene». Det stilte seg også spørrende til hvorfor Samisk ungdomsutvalg ikke er nevnt i gitt forslag til kirkeordning: «UKM 2017 poengterer at SUNG skal være en del av UKMs sammensetning, og det vil da være naturlig at organet nevnes i kirkeordningen under paragrafen som omhandler ungdomsdemokratiet.»

27.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet opprettholder forslaget til § 44 som ny § 43. Forslaget gir en formålsbestemmelse til ungdomsdemokratiet som sådan samt regelfester at det skal være ungdomsråd, ungdomsting, Ungdommens kirkemøte og et nasjonal ungdomsutvalg. Nærmere formålsbestemmelser for de enkelte organene og bestemmelser om sammensetning og valg, foreslås gitt i egne regler av Kirkerådet. Kirkerådet fastholder at slike bestemmelser bør gis i et underordnet regelverk og ikke i kirkeordningen.

Når det gjelder myndigheten til å gi nærmere regler for organene, legger Kirkerådet til grunn at Kirkerådet kan delegerer til bispedømmerådet å fastsette nærmere regler for ungdomsrådet og ungdomstinget, dersom det er ønskelig.

Kapittel 6. Forskjellige bestemmelser

Kapittel 6 i kirkeordningen skal erstatte nødvendige bestemmelser i kirkeloven kapittel 5, som ikke er overflødige eller dekket andre steder.

28. Rett og plikt til å delta i møte - § 44

28.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådet foreslo å videreføre bestemmelser om møte- og stemmeplikt i kirkelige organer, som i dag er fastsatt i kirkeloven, med ett unntak: Medlemmer i kirkelige organer i ungdomsdemokratiet i Den norske kirke ble foreslått ikke å ha stemmeplikt.

28.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Det var få høringsinstanser som kommenterte forslaget til § 45. Enkelte høringsinstanser fant «det underlig om det ikke er mulig å stemme blankt på noen annen måte enn i tilsettingssaker» (blant annet *Gjesdal kirkelige fellesråd*). Enkelte høringsinstanser kommenterte at de savnet en definisjon av eller fant det vanskelig å definere hva som menes med «gyldig fravær» eller «gyldig forfall». *Sør-Hålogaland biskop* og *Sør-Hålogaland bispedømmeråd* støttet forslaget og uttalte videre at de fant «det naturlig at kirkens valgte organer praktiserer dette på samme måte som norske kommuner.»

Enkelte høringsinstanser så forslaget i sammenheng med kirkeloven § 30 første ledd annet punktum om at «Arbeidstaker har krav på fri fra arbeid i det omfang dette er nødvendig på grunn av møteplikt i lovbestemt kirkelig organ eller utvalg oppnevnt av slikt organ». *Bergen kirkelig fellesråd* mente «denne bestemmelsen i dagens kirkelov må videreføres – om ikke i kirkeordningen så i ny lov om tros- og livssyn.» *Auli menighetsråd* uttalte:

Denne bestemmelsen er ufullstendig og uansvarlig. Kirkemøtet kan ikke samtidig pålegge medlemmer møteplikt og overlate til medlemmene å komme til enighet med arbeidsgiver om å få fri.

Også *Nord-Hålogaland biskop* og *Nord-Hålogaland bispedømmeråd* var kritisk til forslaget på et annet grunnlag:

Nord-Hålogaland bispedømmeråd deler Kirkerådets engasjement for å få de valgte medlemmene av Den norske kirkes råd og utvalg til å følge opp sine oppgaver. Vi mener likevel det er meningsløst og kontraproduktivt å «forplikte» medlemmer til dette i paragrafs form i kirkeordningen, særlig når man ikke har noen sanksjonsmuligheter. Man kan i det lengste bruke ordet «forventer».

Noen høringsinstanser tok til orde for at medlemmer av kirkelige organer nevnt i § 44 om ungdomsdemokratiet må ha stemmeplikt på linje med andre medlemmer i kirkelige råd. *Båtsfjord menighetsråd* uttalte at «slik kan vi bedre ivareta de demokratiske funksjonene vi ønsker å støtte opp under.» *Rolvøy menighetsråd* uttalte:

Det foreligger ingen begrunnelse for at det skal være mindre forventinger til deltakelse og stemmeavgivning fra personer i alderen 15-30 år tilknyttet disse organene. Forslaget kan forstås som en understrekning av at disse organene skal gi ungdom mulighet og ingen plikt til å medvirke. Likevel er det i samme § 45 første ledd tydeliggjort en plikt for medlemmer å delta i kirkelige organer. Andre ledd samme paragraf åpner for at det er adgang til å stemme blankt ved valg og vedtak. Menighetsrådet mener derfor at § 44 tredje ledd kan strykes.

28.3 Kirkerådets vurderinger

Når det gjelder forslaget om medlemmer av kirkelige organer etter § 43 kan avstå fra å stemme, har dette sin begrunnelse i at disse organene normalt også vil bestå av medlemmer fra ungdomsorganisasjoner tilknyttet Den norske kirke. Dette anses som en styrke for ungdomsdemokratiet at ungdomsorganisasjoner tilknyttet Den norske kirke er representert i kirkens ungdomsorganer. Disse organisasjonene vil imidlertid i enkelte saker som diskuteres i det kirkelige ungdomsdemokratiet ha valgt at organisasjonen ikke skulle ta stilling til spørsmålet, for eksempel i enkelte omstridte spørsmål. Da kan det gi et feil signal om en representant for vedkommende organisasjon blir forpliktet til å stemme for eller imot et forslag som kan oppfattes som kontroversielt. For å imøtekomme dette hensynet fra organisasjonene, er det foreslått at medlemmer av disse kirkelige organene selv kan avstå fra å stemme.

Enkelte høringsinstanser mente at bestemmelsen om møteplikt ikke bør videreføres, dersom en ikke vil ha rett til permisjon fra arbeid for ivareta møteplikten. Rett til

permisjon fra arbeid for å ivareta møteplikt i kirkelige organer er ikke foreslått videreført i lovutkastet fra departementet. Kirkemøtet og noen andre høringsinstanser tok til orde for det, men frem til lovproposisjonen til Stortinget foreligger, legger Kirkerådet til grunn at det ikke blir videreført noen slik rett. Kirkerådet mener det uansett bør videreføres en plikt til å delta i organets møter hvis det ikke foreligger gyldig forfall. Dette for å sikre at de kirkelige organene blir beslutningsdyktige og velfungerende. Dersom det ikke videreføres en rett til fri fra arbeid for å ivareta møteplikten, mener Kirkerådet at forståelsen av hva som ligger i gyldig forfall må utvides til også å omfatte forfall på grunn av arbeidsplikt. Det innebærer også at det vil pålegge de kirkelige organene et særlig ansvar for å fastsette datoer og tidspunkter som gjør det mulig å få gjennomført beslutningsdyktige møter.

På denne bakgrunn opprettholder Kirkerådet forslaget til § 44.

29. Prestenes, prostenes og biskopenes tjeneste - § 45

29.1 Forslag i høringsnotatet

Bestemmelsen er en videreføring av kirkeloven § 31 med unntak av annet ledd om at «All prestetjeneste skal organiseres slik at prestene kan utøve sin tjeneste i samsvar med ordinasjonens forutsetninger og forpliktelser.» Denne bestemmelsen er videreført i forslag til ny trossamfunnslov § 14 annet ledd.

29.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Presteforeningen mener § 31 i dagens kirkelov bør tas inn i kirkeordningen som § 46 slik Kirkerådet har foreslått. «Regelen er av stor indrekirkelig betydning, og en viktig del av forankringen av prestetjenestens særlig forpliktelse og selvstendighet i tjenesten med Ord og sakrament».

Sør Hålogaland bispedømmeråd mener det er en inkonsekvent å benytte «ordineres til prestetjeneste» i denne paragrafen mens Kirkerådet foreslår «vigsler til tjeneste som diakon, kantor, kateket og prest» i § 5 siste setning. *Sør Hålogaland bispedømmeråd* foreslår *Sør-Hålogaland bispedømmeråd* at «ordineres» erstattes med «vigsles» i § 46.

Hamar bispedømmeråd registrerer at formuleringen «All prestetjeneste skal organiseres slik at prestene kan utøve sin tjeneste i samsvar med ordinasjonens forutsetninger og forpliktelser» er tatt ut av forslaget til kirkeordning. Denne formuleringen var inne i forslaget til ny lov for tros- og livssynssamfunn. Dersom denne formuleringen ikke er med i ny lov for tros- og livssynssamfunn, mener *Hamar bispedømmeråd* at den må med i Den norske kirkes kirkeordning.

MFO og Diakonforbundet foreslår at § 46 bør omfatte alle vigslede tjenester, a paragrafen gis overskriften «Vigslede tjenester» og at paragrafen behandler vigsling likt for alle tjenestene.

29.3 Kirkerådets vurderinger

Ordinasjon er i ulike bestemmelser benyttet om prestene, mens vigsling tradisjonelt har omfattet alle de kirkelige tjenestene som avlegger et eget løfte ved vigslingen. Kirkerådet mener begrepene vigsling og ordinasjon i høringsdokumentet er benyttet i tråd med dagens praksis og regelverk. Det vises for eksempel til gjeldende bestemmelse i tjenesteordning for biskoper § 8 hvor biskopen «beslutter om ordinasjon til prestedtjeneste og vigsling til andre kirkelige tjenester».

Kirkerådet legger ikke opp til å gjøre endringer i begrepsbruk på dette området nå. Til forslaget om paragrafen kunne omfattet alle vigslede stillinger ser Kirkerådet at det vil være fullt mulig. Men i likhet med forslag til de fleste andre paragrafer i forslaget har Kirkerådet i denne omgang ikke hatt ønske om å foreta endringer. Kirkerådet legger til grunn at setningen «All prestedtjeneste skal organiseres slik at prestene kan utøve sin tjeneste i samsvar med ordinasjonens forutsetninger og forpliktelser» blir stående i forslaget til ny trossamfunnslov.

30. Medlemskapsvilkår for tilsatte og ombud - § 46

30.1 Forslag i høringsnotatet

Som følge av at det ifølge lovutkastet til ny trossamfunnslov ikke lenger vil være lovfestet en adgang til å fastsette et generelt medlemskapskrav for kirkelige ombud og tilsatte i Den norske kirke, vil krav om medlemskap komme inn under de generelle reglene i likestillings- og diskrimineringsloven. Kirkerådet legger likevel til grunn at det er anledning til å fastsette medlemskapskrav for kirkelige ombud (f.eks. menighetsrådsmedlemmer), og foreslo derfor å videreføre et slikt krav. Kirkerådet foreslo også å fastsette i kirkeordningen at tilsettingsmyndigheten skal oppstille krav om medlemskap i Den norske kirke for tilsetting i kirkelige stillinger som inneholder et ansvar for kirkens lære, i tråd med adgangen i likestillings- og diskrimineringsloven § 9. Biskopen vil etter forslaget i særlige tilfeller kunne dispensere fra kravet. Samtidig foreslås det å fastsette i kirkeordningen at tilsettingsmyndigheten plikter å vurdere om det er adgang til å oppstille et krav til medlemskap for andre kirkelige stillinger.

Kirkeloven § 29 om at kirkelige organer kan kreve fremleggelse av barneomsorgsattest fra personer som skal ha oppgaver knyttet til mindreårige, er videreført med en tilsvarende bestemmelse for alle tros- og livssynssamfunn, i trossamfunnsloven § 19. Kirkerådet la i høringsnotatet til grunn at dagens praksis videreføres og at hjemmelen i trossamfunnsloven er tilstrekkelig.

30.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Det var bred tilslutning til forslaget til § 47 første ledd. Samtidig uttalte *Drammen kirkelige fellesråd* og *prosten i Drammen*:

§47 tar til orde for å opprette et kirkelig ombud i Den norske kirke. Vi finner verken begrunnelse eller formål med opprettelsen av dette og i hvilke saker et ombud vil være nødvendig. Her trengs det nærmere presiseringer.

Når det gjelder kravet i § 47 annet ledd, var om lag femtifem høringsinstanser kritiske til formuleringen i forslaget. Dette ble i hovedsak begrunnet i at formuleringen «ansvar for kirkens lære» kan forstås som innsnevrende. KA uttalte:

KA er enig i at dersom dagens hjemmel i kirkeloven bortfaller, vil det ikke lenger være anledning til å videreføre et generelt krav om medlemskap hos de ansatte. Behovet må konkretiseres og begrunnes i det enkelte tilfelle. Hensyn som kan vektlegges vil bl.a. være sammenhengen mellom den aktuelle stilling og utøvelsen av, deltagelsen i eller ansvaret for en religiøs eller livssynsbasert aktivitet. Vi antar at det vil være saklig og nødvendig å stille krav om medlemskap i en stor andel av stillingene i Den norske kirke, men at det ikke kan gis et generelt krav om medlemskap for alle stillinger.

KA er likevel spørrende til forslaget til regel som utelukkende peker på «ansvar for kirkens lære» som eneste hensyn som gis positiv omtale i bestemmelsen. Denne formuleringen er uklar, og kan forstås innsnevrende på en utilsiktet måte. Formuleringen vil være vanskelig å anvende for mange stillinger der medlemskapskravet etter vår oppfatning klart vil være saklig, bl.a. når det gjelder tilsetting i mange av kirkens lederstillinger. Vi antar at kirkelige arbeidsgivere uansett bør ha bevissthet om grunnlaget for å stille medlemskapskravet, og at medlemskravet framkommer i utlysningstekster.

KA foreslo derfor et konkret endringsforslag til første del i annet ledd i § 47:

Ved tilsetting i kirkelige stillinger som er av betydning for å virkeliggjøre Den norske kirkes formål, skal tilsettingsmyndigheten oppstille krav om medlemskap i Den norske kirke i tråd med adgangen til dette i likestillings- og diskrimineringsloven § 30. Det skal oppgis i utlysningen av stillingen at medlemskap kreves.

Flere av høringsinstansene ga uttrykk for at flere stillinger burde inkluderes. *Kvås menighetsråd* uttalte for eksempel:

Særskilt vil vi mene at personer som innehar lederstillinger i den lokale kirke som daglig ledere for menigheter og kirkelig fellesråd må være innenfor disse unntakene [i likestillings- og diskrimineringsloven § 9]. Og det må derfor kunne kreves at de er medlemmer av kirken. Primært ønsker vi at stillinger som er i førstelinjetjeneste som saksbehandlere i menigheter, kirketjenere og organister inntas i dette, sammen med vigslede stillinger.

Enkelte høringsinstanser tok også til orde for at kirkeloven § 29 bør videreføres uendret i kirkeordningen.

30.3 Kirkerådets vurderinger

Når det gjelder § 46 første ledd, skal det for ordens skyld understrekes at betegnelsen «kirkelig ombud» er en betegnelse på de som er valgt til tillitsverv i Den norske kirke og plikter å delta i Den norske kirkes organer, dvs. de som har en ombudsplikt, jf.

avsnitt 16. Det er en videreføring av et begrep som også er å finne i kirkeloven § 29 i dag. Det var bred tilslutning til første ledd, og Kirkerådet opprettholder derfor dette.

Kirkerådet har på bakgrunn av høringen vurdert formuleringen i forslaget til § 47 (nå § 46) annet ledd på nytt. Den norske likestillings- og diskrimineringslovgivningen setter rammer for hva Kirkemøtet kan bestemme. Kirkemøtet kan derfor ikke fastsette et generelt medlemskapskrav tilsvarende kirkeloven § 29, ettersom det ville stride imot likestillings- og diskrimineringsloven bestemmelser.

Kirkerådet har merket seg at formuleringen i forslaget om «ansvar for kirkens» lære kan oppfattes å være innsnevrende. Det er ikke tilsiktet.

Forslaget fra KA om å vise til «kirkelige stillinger som er av betydning for å virkeliggjøre Den norske kirkes formål», svarer godt til likestillings- og diskrimineringslovens terminologi. Formuleringen foreslått av KA vil også kunne være med å sikre at alle stillinger det et medlemskapskrav vil være saklig, omfattes. Likestillings- og diskrimineringsloven § 30 annet og tredje ledd gir unntak fra forbudet om innhenting av opplysninger i ansettelsesprosesser:

Innhenting av opplysninger om etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse og samlivsform er likevel tillatt hvis opplysningene har avgjørende betydning for utøvelsen av arbeidet eller yrket. Innhenting av opplysninger om søkerens samlivsform, religion eller livssyn er tillatt hvis virksomheten har som formål å fremme bestemte livssyn eller religiøse syn, og arbeidstakers stilling vil ha betydning for å gjennomføre formålet. Dersom slike opplysninger vil bli krevet, må dette oppgis i utlysningen av stillingen.

Når forslaget til ny formulering legger seg opp til ordlyden i likestillings- og diskrimineringsloven § 30 siste ledd, er tanken både å fange opp de stillinger som «vil ha betydning for å gjennomføre formålet» og de stillinger hvor opplysninger om kirkemedlemskap «har avgjørende betydning for utøvelsen av arbeidet eller yrket.»

Likestillings- og diskrimineringsloven § 9 er hovedbestemmelsen for når medlemskap kan kreves, mens § 30 omhandler den innhenting av opplysninger som tilsettende myndighet kan gjøre for å kunne ta i bruk det rom § 9 åpner for. Kirkerådet foreslår derfor å vise til § 9, jf. § 30.

Kirkerådet anbefaler på denne bakgrunn en endring i annet ledd som bygger på KAs forslag:

Ved tilsetting i kirkelige stillinger som er av betydning for å virkeliggjøre Den norske kirkes formål, skal tilsettingsmyndigheten oppstille krav om medlemskap i Den norske kirke i tråd med adgangen til dette i likestillings- og diskrimineringsloven § 9, jf. § 30. Det skal oppgis i utlysningen av stillingen at medlemskap kreves. Biskopen kan gi dispensasjon fra tilsettingsmyndighetens plikt til å oppstille slikt krav til medlemskap når særlige grunner tilsier det.

31. Partssammensatt utvalg m.m. - § 47

31.1 Forslag i høringsnotatet

For å sikre fortsatt gode ordninger for medbestemmelse for kirkelig tilsatte som har kirkelig fellesråd og menighetsråd som arbeidsgiverorgan, foreslo Kirkerådet å videreføre bestemmelsen fra kirkeloven § 35 med noen mindre endringer. Forslaget søkte å harmonisere bestemmelsen med den nye kommuneloven § 5-10. Det ble presisert at alle tilsatte er valgbare og stemmeberettigede til partssammensatte utvalg, også de som eventuelt ikke er medlem av Den norske kirke.

Kirkerådet foreslo at bestemmelsen i kirkeloven § 35 annet ledd, ikke videreføres i kirkeordningen, da den anses som overflødig. Det følger av rettssubjektene *soknets* og *Den norske kirkes* private autonomi at deres organer, innenfor deres nærmere ansvarsområde, vil kunne gi en arbeidsgiverorganisasjon fullmakt til å inngå og si opp tariffavtale, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på vegne av rettssubjektet. Kirkerådet mener det derfor er overflødig å videreføre slike bestemmelser i kirkeordningen.

31.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Det var om lag 20 høringsinstanser som eksplisitt kommenterte forslaget til ny § 48. Av disse gir noen støtte til forslaget, mens andre er spørrende til om det er nødvendig. *Arendal kirkelig fellesråd* støttet en videreføring «med gyldighet for alle nivåer og at det er hensiktsmessig at dette forankres i kirkeordningens bestemmelser.» *Drammen kirkelig fellesråd* og *prosten i Drammen* «understreker betydning at det i forvaltningen på lokalt plan alltid er opprettet et partssammensatt utvalg som kan sammenkalles jevnlig. Det vil måtte være fellesrådets plikt å påse at dette er i funksjon etter sin intensjon.» Også *Gjøvik kirkelig fellesråd*, *Fet og Dalen kirkelig fellesråd*, *Østre Toten kirkelig fellesråd* og *Halden kirkelig fellesråd* er positive til at en bestemmelse videreføres. KA var

positiv til at bestemmelsen med at menighetsråd og fellesråd skal ha et partssammensatt utvalg med arbeidsgiver- og arbeidstakerrepresentanter videreføres. (...)

Det kan også diskuteres om bestemmelser om medbestemmelsesordninger mer naturlig hører til avgjørelser som bør gjøres av den enkelte virksomhet innenfor arbeidsmiljølovens alminnelige rammer, eventuelt avklares mellom partene i arbeidslivet. I lys av intensjonen om status quo, finner KA det likevel uproblematisk at bestemmelsen inntil videre videreføres som del av kirkeordningen. (...)

Delta uttalte:

Kirkerådet legger opp til at det fortsatt skal sikres gode ordninger for medbestemmelse. *Delta* vil sterkt understreke hvor viktig det er med et velfungerende partssamarbeid. Dette er særlig viktig i lys av de omstillingene både kirkelige fellesråd og den norske kirke står ovenfor.

Noen høringsinstanser, deriblant *KA*, *Musikernes fellesorganisasjon*, *Fagforbundet* og *Halden kirkelig fellesråd* kommenterte forslaget som etter mønster fra kommuneloven, slår fast at om minst $\frac{3}{4}$ av de tilsatte ønsker det, kan slike utvalg erstattes med andre ordninger. *Musikernes fellesorganisasjon* uttalte:

Forslaget til § 48 om at man kan fravike bestemmelsen om partssammensatte utvalg ved «at minst $\frac{3}{4}$ av de ansatte ønsker det» er vi uenige i. Bestemmelsen i tidligere § 36 første ledd om at dette skal skje etter avtale mellom *partene* mener vi bør beholdes. Etter vårt syn innebærer forslaget til ny § 48 en klar forringelse av arbeidstakerorganisasjonenes rolle i det partssammensatte arbeidet.

KA anså dette «ikke som en viktig sak materielt sett», men mente det «fremstår som lite hensiktsmessig». *Fagforbundet* uttalte også:

Det er positivt at det legges opp til en videreføring av partssammensatt utvalg. *Fagforbundet* stiller seg imidlertid spørrende til hvor hensiktsmessig de foreslåtte endringene er i forhold til gjeldende regelverk. Men for å trygge det videre partssammensatte arbeidet lokalt har ikke *Fagforbundet* alvorlige innvendinger mot forslaget her.

Vennesla kirkelige fellesråd gikk inn for at ordlyden i dagens § 35 videreføres. En del av høringsinstansene som kommenterte forslaget, deriblant *Stavanger kirkelig fellesråd*, *Ringerike kirkelig fellesråd*, *Larvik kirkelig fellesråd*, *Karmøy kirkelig fellesråd*, *Bodø kirkelig fellesråd*, *Lyngen kirkelig fellesråd* og *Sandnes kirkelig fellesråd*, var også kritisk til forslaget. *Sandnes kirkelige fellesråd* uttalte:

Vi reiser spørsmål om de endringer som er gjort i § 48 er nødvendige. For det første vil vi stille spørsmål om Kirkemøtet har hjemmel til å instruere soknets organer på denne måten. Dette reguleres i avtaler mellom partene. *Dersom* man lander på at det skal reguleres i Kirkeordningen stiller vi oss spørrende til hvorfor man nettopp på dette punkt følger endringer i kommuneloven, og ikke følger opp endringer på andre områder.

Noen høringsinstanser ga også uttrykk for at nåværende kirkelov § 35 annet ledd bør videreføres. *KA* uttalte for eksempel:

KA registrerer at det i høringsdokumentet gis uttrykk for at man anser bestemmelsen i nåværende annet ledd i § 35 i kirkeloven, om overføring av partsansvaret til en arbeidsgiverorganisasjon, som overflødig i ny kirkeordning. Tilsvarende er uttrykt fra departementets side når det gjelder behovet for å videreføre bestemmelsen i ny lov.

KA er uenig i dette. Vi mener at det vil være vesentlig å sikre at også et fellesorgan for soknet (fellesråd) som er tillagt arbeidsgiveransvar, har slik myndighet. Vi vurderer at det er samme usikkerhet beheftet med dette som med fellesrådets generelle rettslige status dersom dette ansvarsområdet ikke lovfestes. Muligheten for å finne en tilfredsstillende løsning på dette spørsmålet henger dermed nært sammen med den endelige avklaring på spørsmålet om fortsatt lovregulering av kirkelig fellesråd.

31.3 Kirkerådets vurderinger

På bakgrunn av høringen opprettholdes forslaget med noen mindre endringer. I forslaget i høringsnotatet var det foreslått å ta inn en bestemmelse fra kommuneloven av 2018 om at «Hvis minst $\frac{3}{4}$ av de tilsatte ønsker det, kan slike utvalg erstattes med andre ordninger». Dette ble problematisert av noen høringsinstanser. Kirkerådet foreslår derfor i stedet å videreføre at partene kan avtale at slike utvalg erstattes med andre ordninger.

Til spørsmålet om det er nødvendig å videreføre denne bestemmelsen, eller om det i stedet bør være noe som partene selv kan avtale seg imellom, viser Kirkerådet til at kirkeordningen § 25 fastsetter at fellesrådet vil kunne tildele «myndighet til å foreta tilsetting og treffe avgjørelser i saker som gjelder forholdet mellom soknene eller soknet som arbeidsgiver og de tilsatte» til det partssammensatte utvalget. Myndigheten til å opptre på vegne av soknet ligger til menighetsrådet, med mindre det er positivt bestemt i en annen bestemmelse at myndigheten ligger til for eksempel kirkelig fellesråd. Hvis det positivt er bestemt at myndigheten til å foreta tilsettinger, ligger til fellesrådet, vil ikke fellesrådet uten nærmere hjemmel kunne tildele et annet organ den myndigheten. Hjemmelen kan formuleres på forskjellige måter, men Kirkerådet foreslår altså i hovedsak å opprettholde dagens ordning.

Både Kulturdepartementet og Kirkerådet anser bestemmelsen i nåværende kirkelov § 35 annet ledd anses som overflødig, ettersom det følger av privat autonomi at sokn kan inngå slik avtale. Kirkerådet viser også til at den tilsvarende bestemmelsen til § 35 annet ledd i kommuneloven av 1992 § 28, ikke er videreført i kommuneloven av 2018. KA og noen andre høringsinstanser var uenig i dette. På bakgrunn av høringsinnspillene, og for å sikre at det ikke skal være tvil om at både menighetsrådet og kirkelig fellesråd har slik myndighet til å opptre på vegne av soknet, foreslår Kirkerådet likevel å videreføre bestemmelsen i kirkeloven § 35 annet ledd, med noen språklige endringer som bygger på kirkeloven § 24 femte ledd, i et nytt annet ledd:

Menighetsrådet og kirkelig fellesråd kan selv gi en arbeidsgiverorganisasjon fullmakt til å inngå og si opp tariffavtale, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på soknets vegne.

32. Saksbehandlingsregler - § 48

32.1 Forslag i høringsnotatet

Kirkerådet gikk i høringsnotatet inn for å videreføre dagens saksbehandlingsregler i kirkeloven. Det vil si en videreføring av forvaltningsloven, offentleglova og reglene om offentlige organer i arkivloven for kirkelige organer og dessuten de særlige habilitetsreglene.

Kirkerådet foreslo også å fastsette at mållova legges til grunn for den virksomheten som drives av kirkelige organer. Dette er ment som en videreføring av tidligere rett, slik den var frem til 1. januar 2017. Det innebærer at mållovas avgrensning for Den norske kirkes del til å gjelde den administrative delen av virksomheten, samt

veiledning som vil være å finne i mållovas forarbeider, fortsatt vil ha betydning. Med *den administrative delen av virksomheten* menes kontordrift.

32.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

Noen høringsinstanser har stilt seg spørrende til Kirkemøtets myndighet til å fastsette at visse lovbestemmelser skal gjelde.

Hamar bispedømmeråd uttalte:

Hamar bispedømmeråd mener at denne paragrafen må omformuleres med samme begrunnelse som § 13: Det blir avhengig av om ny lov for tros- og livssynssamfunn opprettholder noen bestemmelser om disse lovenes gyldighet i kirken. Dersom bestemmelsene ikke opprettholdes i den nye loven, foreslår Hamar bispedømmerådfølgende formulering i § 49 første setning: «Den virksomhet som drives av kirkelige organer skal utføres i samsvar med bestemmelsene i forvaltningsloven, offentleglova og regler om offentlige organer i arkivlova.

Varhaug menighetsråd uttalte:

§ 49 Det er også uklart hva det faktisk innebærer at Kirkemøtet i regelverks form vedtar i § 49 at forvaltningslov, offentlighetslov mv gjelder for kirkelige organer. Denne problemstillingen konkretiseres flere steder i Kirkerådets utkast til ny ordning, blant annet i § 13 annet ledd hvor det står: «Vedkommende menighetsråd kan etter søknad fra et medlem samtykke i at dette får sitt medlemskap overført til et annet sokn enn det vedkommende er bosatt i eller til en valgmenighet. *Slik avgjørelse regnes som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 med biskopen som klageinstans.*» Har Kirkemøtet juridisk grunnlag til å pålegge menighetsrådene, som selvstendige juridiske enheter, å følge forvaltningsloven – samt å etablere biskop som klageinstans?

Enkelte høringsinstanser peker på ressurs hensyn og behov for forenklinger.

Gjesdal kirkelige fellesråd uttalte:

«Dette er viktig, men er fort nedprioritert ved ressursfordeling. Vi ser behov for å forenkle saksbehandlingsreglene slik at det henger sammen med ressursene.»

Karmøy kirkelige fellesråd uttalte:

I forslaget til kirkeordning står det at «*Forvaltningsloven, offentleglova og regler om offentlige organer i arkivlova gjelder for den virksomhet som drives av kirkelige organer*». KKF forstår intensjonen om profesjonalitet og transparens, men mener det er en stor bør å legge på menighetene. De ansatte, eventuelt frivillige, i menighetene bruker uforholdsmessig lang tid på å følge opp slike regulativer snarere enn å arbeide med kjernevirksomheten. KKF foreslår derfor at denne reguleringen kun skal gjelde for fellesråd og de ulike instansene i rettssubjektet Den norske kirke. Når det gjelder menighetene, foreslår KKF at det snarere skal oppfordres til profesjonalitet og transparens i tråd med intensjonen i lovverket.

Særregelen om inhabilitet og unntak for prester, proster og biskoper har også blitt tatt opp.

Vestvågøy kirkelige fellesråd uttalte:

Unntak fra reglene om ugildhet pkt b) videreføres Det er svært uheldig. Ingen grunn til å opprettholde unntaksbestemmelsene. Det er uforståelig og for ugildhet ligger det til grunn at noen ikke skal ha for stor makt i en beslutning. Det kan møte en vara når slike saker skal behandles.

32.3 Kirkerådets vurderinger

Forslaget må sees i sammenheng med forslaget til § 16 i ny trossamfunnslov. Her fremgår det blant annet at Kirkemøtet fastsetter om, og med hvilke unntak og særregler forvaltningsloven, offentleglova og regler om offentlige organer i arkivlova skal gjelde for virksomheten som drives av kirkelige organer. Departementet har begrunnet § 16 med at det ikke skal være noen tvil om at Kirkemøtet har myndighet til å bestemme dette også for soknet og dets organer. Dette innebærer at Kirkemøtet må ta stilling til, og ved forskrift fastsette om og i tilfelle i hvilken utstrekning de nevnte lovbestemmelsene skal gjelde. På gravplassområdet vil antagelig reglene gjelde direkte uansett ettersom det her er snakk om å utføre en oppgave på vegne av alle innbyggere i samfunnet. Dette må bero på en konkret vurdering av de aktuelle lovenes virkeområde. Utenfor dette området vil det være opp til Kirkemøtet å avgjøre om og i tilfelle i hvilken utstrekning reglene skal videreføres av Kirkemøtet. Her må det foretas en avveining opp mot ressurs hensyn.

Ingen av høringsinstansene har kommet med konkrete forslag til forenklinger.

Når det gjelder unntaket fra de særlige habilitetsreglene for biskop, prost og prest, har dette praktiske grunner. Utgangspunktet er at reglene skal motvirke at en person deltar ved behandlingen av en sak både som administrativt ansatt og i egenskap av rådsmedlem. Det særegne ved den kirkelige rådsstrukturen er at biskop, prost og prest har en funksjon som rådsmedlemmer i kraft av stillingen. Dette skal bidra til et godt samvirke mellom de kirkelige rådene og prestetjenesten. Det ville derfor være svært upraktisk dersom dette samvirket skulle bli forhindret av habilitetsregler.

33. Endringsregler - § 49

33.1 Forslag i høringsnotatet

Videre foreslår Kirkerådet særskilte endringsregler for bestemmelsene i kapittel 1 *Den norske kirkes grunnlag*, etter modell fra Grunnloven. En slik prosedyre innebærer at et endringsforslag kan fremsettes, men ikke tas til behandling i én kirkemøteperiode. Først i neste periode, etter et valg, kan forslaget realitetsbehandles og vedtas med 2/3 flertall. Det foreslås også særskilte endringsregler knyttet til de bestemmelsene i kirkeordningen som regulerer Bispemøtets rolle som læreorgan overfor Kirkemøtet og Kirkerådet. Endringer av disse bestemmelsene krever også 2/3 flertall. Øvrige bestemmelser i kirkeordningen kan endres ved alminnelig flertall.

33.2 Høringsinstansenes tilbakemeldinger

KA har påpekt en svakhet ved § 50 slik den er formulert i høringsnotatet. Fordi endringsreglene for §§ 1-8 er strengere enn reglene for å endre § 50, vil det være mulig å omgå de førstnevnte ved at 2/3 av Kirkemøtet endrer teksten i § 50.

33.3 Kirkerådets vurderinger

Kirkerådet er enig i at oppstillingen av endringsreglene slik de nå står, kan være uheldig. I det endelige forslaget er derfor første ledd flyttet til kapittel 1 og utgjør nytt annet ledd i § 8.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Kirkerådet har foreslått videreføring av dagens bestemmelser i kirkeloven og forslagene vil derfor ikke medføre nye kostnader. Kirkerådets forslag om å ikke regulere Mellomkirkelig råd i kirkeordningen vil kunne gi noen forenklinger administrativt, men vil i seg selv ikke medføre budsjettmessige endringer.

Saken vil ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser.